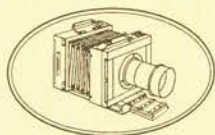
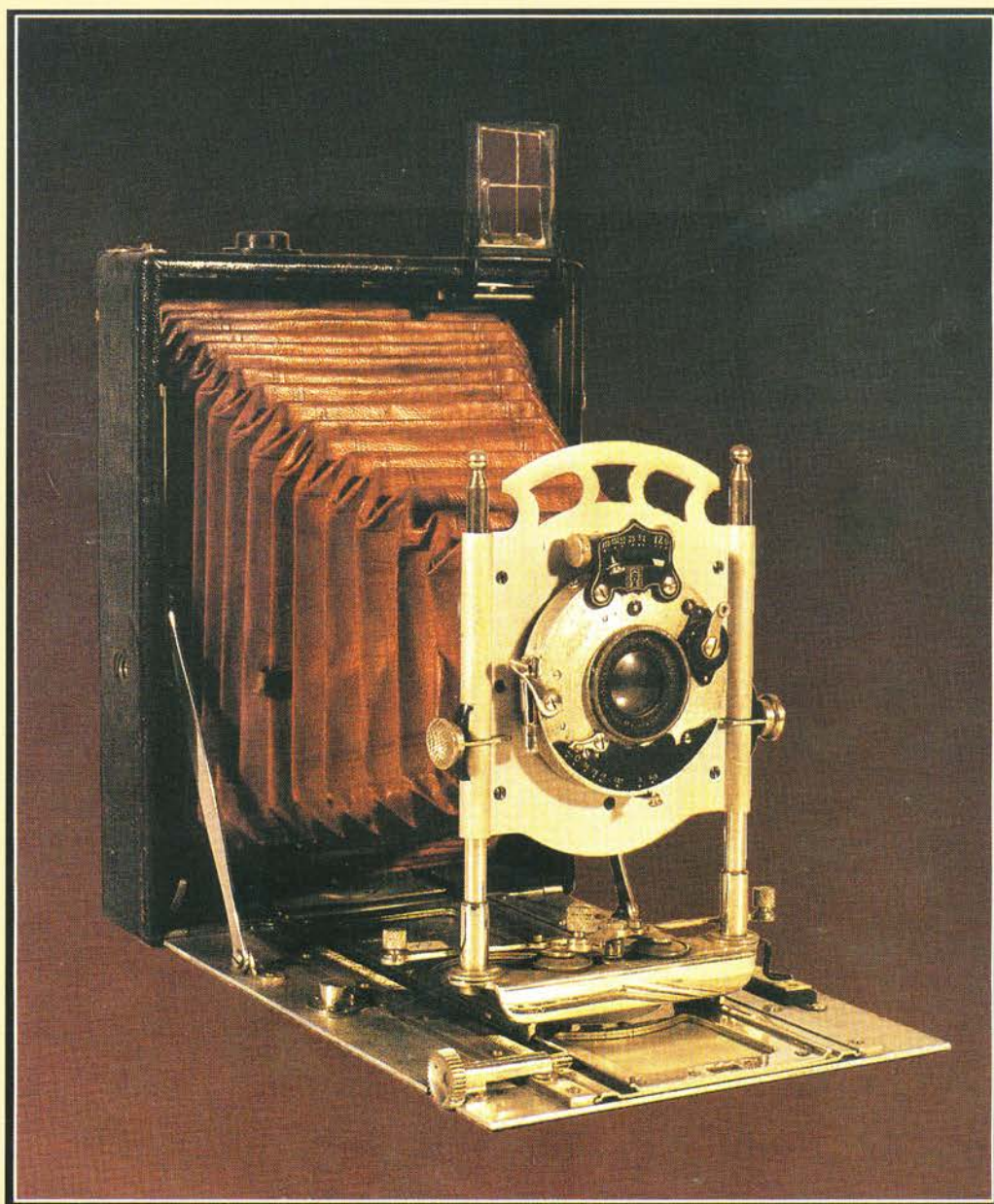


# OBJEKTIV

Nr. 106



September 2004



Dansk Fotohistorisk Selskab

# Indhold

2

## Historien om en grundlægger

Heinrich Ernemann

2. del

*Lars Schönberg-Hemme*

17

## Historien om Polyfoto

Det naturlige fotografi

2. del

*Gunnar Graham*

24

## Fotograf Marinus Jacob Kjeldgaard

-Marinus igen

En fotohistorisk 'billedmontør'

*Gunner Byskov*

27

## 'DREJ & SE - FILM'

Filmfotografen Einar Olsen

*Marguerite Engberg*

29

## Dokumentar fotografi i U.S.A.

*Dorte Pedersen*

32

## Noget om rotationslukkere...

*Svend Frederiksen*

36

## 'BOG- & UDSILLINGSOMTALE'

41

## 'BILLEDGRUPPEN'

45

## 'DIT & DAT'

Referat, anvisningssalglisterne og møderækken

51

## 'SPALTELUKKEREN'

*Layout & redaktion: Flemming Berendt*

**Forside:** Ernemann pladekamera 13x18cm, med rød bælg. Objektiv Aristostigmat 6,8/120 mm.  
Lukkertid 1/300.

# Historien om en grundlægger

## Heinrich Ernemann

### 2. del

*Lars Schönberg-Hemme*

#### Den store magi

På Heinrich Ernemanns tid har fotografien været den store magi. Daguerreotypiet bliver udbredt straks fra 1839, hvor patentet bliver frigivet af den franske stat. Men det er ikke menigmands sag at benytte sig af det. Det er for dyrt. På os i dag virker et udstyr til daguerreotypering enkelt og nærmest primitivt. Alligevel har det kostet mere end en årsløn for en udlært håndværkersvend.

Dertil kommer at benyttelsen af det har krævet en indsigt i kemi som ikke har været hvem som helst beskåret. Det har med andre ord været dyrt af få taget et billede. Og selv om daguerreotyperingen bliver udbredt i hele den vestlige verden meget hurtigt, er der tale om ret få udøvende fotografer. Magien er en sag for sig. Fotografering har fra starten haft et okkult skær over sig og har været omgærdet af overtro. Hvem kender ikke det berømte billede her fra Danmark af Bertel Thorvaldsen med krydsede fingre.

I 1851, et år efter Heinrich Ernemanns fødsel, lancerer Frederick Scott Archer den våde kolloidummetode. Den er revolutionerende først og fremmest på grund af billedernes kvalitet. Den kan betragtes som en videreudvikling af Fox Talbots negativ-positivmetode fra 1841. Der er bare den hage ved vådplademethoden at den er pokkers besværlig og kræver mindst lige så stor indsigt i kemi som daguerreotyperingen. Den kræver også et omfattende transportabelt udstyr, når man skal arbejde i marken.

Det er først gået op for mig personligt hvor fremragende denne fotografiske metode har været efter at jeg har købt Keld Hansens bog fra 1976 'Grønlandsbilleder 1860-1920'. De fleste af billederne i dette fremragende billedværk er taget omkring århundredeskiftet. Men en af de mange fotografer hæver sig over dem alle, distriktslæge Thomas Krabbe. For det første har han haft kunstneriske evner frem for de fleste; for det andet

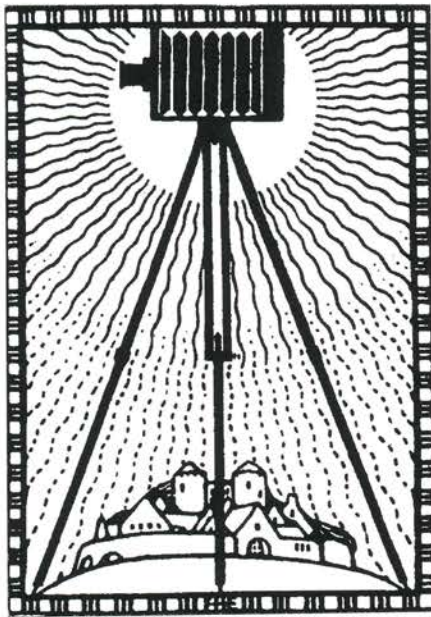
har han, trods alt det besvær der har været forbundet med det, brugt våde kolloidumplader til alle optagelser. Det giver billeder af en skarphed og brillans, som man ikke skulle tro mulig på den tid.

Trods alle kolloidumprocessens kvaliteter har den i alle fald ikke været egnet til udbredelsen af fotografien på amatørbasis. Den har været en barriere. Og den barriere bliver brudt af en anden brite, Richard Maddox, i 1871. Han opfinder tørpladen, bromsølv opslæmmet i gelatine og gydet ud på en glasplade - enkelt sagt.

Metoden udmærker sig ikke ved højere kvalitet end den vi kender fra vådpladen, tværtimod. Men bortset fra det har den kun fordele. Negativmaterialet kan uden videre sættes i kameraet, exponeres, og fremkaldes ved en senere lejlighed. Det er en revolution.

Kvaliteten bliver naturligvis løbende forbedret i de næste mange år. Og metoden er den samme frem til vore dages sort-hvid film.

Der er også noget andet ved tørpladerne man skal hæfte sig ved: De kræver en industriel proces. Overalt i Europa opstår små fabrikker for fotografiske plader og for fotografisk papir. Det bliver nemmere at fotografere - og meget billigere. Man skal stadig selv stå for fremkaldelsen og blande sin fremkalder og fixer. Men heller ikke det er længere forbundet med hverken magi eller større kemisk indsigt. Der findes udmærkede opskrifter, og de nødvendige kemikalier kan fås hos materialister og apotekere. Hele den fotografiske proces bliver sat i system efter moderne forretningsmetoder, og døren står åben for en helt ny hobby for almindelige mennesker.



I Dresden, hvor Heinrich Ernemann bor, åbner Emil Wünsche i 1889 en forretning for fotografiske apparater, tilbehør, og papir. Han har tidligere været medarbejder i firmaet Unger & Hoffmann der fremstiller tørplader og fotopapir og er altså en fagmand der kan vejlede kunderne på kvalificeret vis.

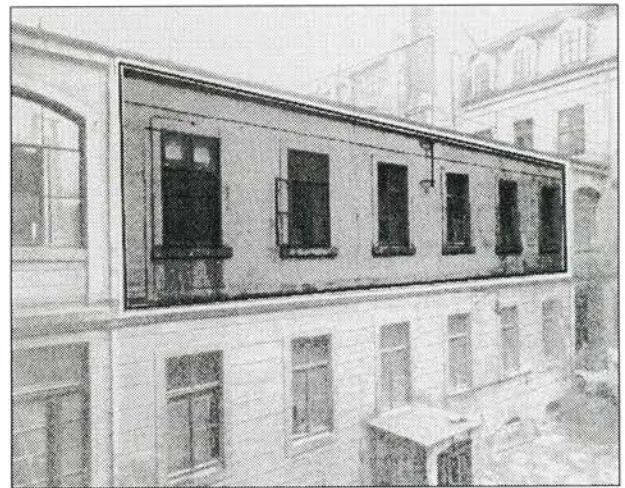
To år tidligere, i 1887, har en anden driftig mand, Richard Hüttig, åbnet et kamerasnedkeri i Dresden.

### Stiftelsen af Ernemann & Matthias

For Heinrich Ernemann, der indtil 1889 sammen med sin hustru Therese har drevet en hvidevareforretning i byen, har fotografien været en fritidsinteresse, men også et forretningsanliggende. Han har solgt fotografiske artikler fra sin butik i adskillige år og haft stigende succes med det. Men han er ikke egentlig fagmand. Han får øjnene op for at det eneste i den fotografiske proces der ikke er industrialiseret selve kameraet. Objektivet er det, og lukkeren, og til en vis grad hængsler, beslag og den slags. Men ikke resten af kameraet. Det fremstilles af træ på små snedkerier. Kvaliteten er selvsagt svingende, udformningen varierende. Heinrich Ernemann ser for sig at også bygningen af kameraer må kunne sættes i system og blive en industriel proces. Eller rettere, det tror vi at han har set for sig. Vi ved det ikke. Hele Heinrich Ernemanns hidtidige liv har været præget af fornuft og sparsommelighed kombineret med målrettethed og evne til at sætte sig ind i nye fremgangsmåder.

Men erfaringer inden for industri eller bare håndværk har han kun indirekte. På dette tidspunkt er han 39 år og han skriver først sine erindringer som 74-årig. De gør ikke nærmere rede for hvilke overvejelser han har gjort sig og hvilke planer han har for fremtiden i forbindelse med købet af Wilhelm Franz Matthiases lille kamerasnedkeri i 1889. Tingene sker bare.

Firmaet bliver registreret i handelsregistret under den kongelige retskreds Dresden 16. november 1889 under firmanavnet *Dresdener photographische Apparatefabrik Ernemann & Matthias*.



1. sal i den beskedne baggårdsbygning.

Firmaet er placeret på første sal i en baggårdsbygning og omfatter nogle høvlebænke, noget håndværktøj, et lille trælager, og et par enkle modelkamerahuse af træ. Med i købet følger den hidtidige ejer, der nu får titel af værkfører. Han er 26 år og har drevet firmaet i 13 måneder. Hans speciale i følge hans brevhoved har været fremstilling af '*moment- og amatørapparater, atelier- og rejsekameraer*'.

Det er svært at sige noget om hans kvalifikationer. Det vi ved er at han ikke har kunnet få firmaet til at løbe rundt og at han kun har haft kortvarig erfaring med bygning af kameraer. Men vi ved også at det ikke kan have været let for et så lille firma at markedsføre sig.

Han bliver ikke optaget i firmaets ledelse, selv om det bærer hans navn. Ledelsen forestås udelukkende af Heinrich Ernemann.

Det er sandsynligt at Wilhelm Franz Matthias har været nødvendig for Heinrich Ernemann, fordi han

intet kendskab har haft til snedkerbranchen og til finesserne ved fremstillingen af kameraer. Det tilegner han sig i løbet af vinteren.

Firmaet beskæftiger ved overtagelsen 4 svende foruden værkmesteren. I løbet af mindre end 5 måneder bliver antallet af snedkersvende øget til 12, og der bliver anskaffet nogle snedkermaskiner, en træerundsav og en boremaskine. Det går med andre ord forrygende godt, og der er nok ikke megen tvivl om at det er Heinrich Ernemanns evner for management og markedsføring der har gjort sig gældende - samtidig med at efterspørgslen på denne tid er stærkt stigende. Produkterne der fremstilles er de samme, trækameraer af den mest enkle slags.

Succesen tvinger Heinrich Ernemann til at flytte. 9.april 1890 lejer han sig ind i en tidligere tapetfabrik i Pirnaische Straße 50. Her råder han over to etager og betydelig mere plads.

Er det gået stærkt hidtil, er det ingenting imod hvad der sker nu.

Når en håndværksvirksomhed af denne type udvider som følge af stærkt stigende efterspørgsel, kan der let opstå problemer. Et af dem er kvaliteten. Kameraerne fremstilles som rent håndarbejde efter modeller, ikke efter arbejdstegninger. Selv om håndværksmæssigt arbejde er omgærdet af en aura af kvalitet i de flestes bevidsthed, er det ikke nogen garanti for ensartethed i produktionen for slet ikke at tale om det minimum af målfasthed der skal være til stede ved kamerabygning.

Et andet problem ved stigende produktion er vanskelighederne med at have alle nødvendige materialer på lager, når der er brug for dem. Ofte har snedkerne hos Ernemann & Matthias f.ex. måttet arbejde til lager, fordi de nødvendige metaldele ikke har kunnet fremskaffes fra producenten til tiden.

### **Ernemann bliver enejer og bygger egen fabrik**

Ved begyndelsen af året 1891 forlader Wilhelm Franz Matthias firmaet for at starte egen virksomhed i byen. Vi kender ikke grunden.

Men ligesom Ernemann har lært noget om kamerasnedkeri af Matthias, har Matthias måske lært noget om afsætning og firmaledelse af Ernemann. I alt fald er det firma han starter op med to svende et kamerasnedkeri. Hvordan det siden går ham, foreligger der ikke noget om.

For Heinrich Ernemann er Matthiases exit signalet til grundlæggende forandringer i produktionen. Han køber en grund i Kaulbachstraße 13 og opfører der en baggårdsbygning i tre planer indrettet som en moderne fabrik efter hans egne forskrifter. Både stueetagen og 1.sal bliver indrettet som ét stort rum med meget store vinduer. I kælderetagen opstilles en seks hestes dampmaskine, som driver en række snedkermaskiner.

Fabrikken er på de to øverste etager indrettet med 15 høvlebænke, to træerundsawe, og en boremaskine, mens der i kælderetagen er opstillet en række dampdrevne maskiner: to rundsawe, en fræser, en tykkelseshøvl, en afretter, en sandpapirsliber, en båndsav, og to slibemaskiner til værktøj. Alt sammen står det færdigt til ibrugtagning i foråret 1892.

Firmanavnet er nu *'Heinrich Ernemann med tilføjelsen Fabrik for fotografiske Apparater, med Dampdrif'*.

Den første tid i den nye fabrik kan man betragte som Heinrich Ernemanns egentlige prøvetid som fabrikant og senere industrimagnat.

Han vil gerne være med på noderne, når det gælder teknik og moderne fabrikationsmetoder. Men han er ikke egentlig banebrydende. F.ex. har Richard Hüttig, som har startet byens første kamerasnedkeri op i byen to år tidligere - og i øvrigt før den tid har haft en lignende virksomhed i Berlin helt tilbage fra 1862, bygget en moderne fabrik af samme type som Ernemanns før ham. Emil Wünsche, indehaveren af byens store fotohandel, kommer lige i hælene på Hüttig og Ernemann og hjælper i årene 1893-94 med grundlæggelsen af flere småfremstillingsvirksomheder i fotobranchen, bl.a. kamerasnedkeriet Poul Förster, som han siden overtager og omdanner til kamerafabrikken Emil Wünsche. Heinrich Ernemann er med andre ord ikke pioner - og slet ikke når man ser på udviklingen i hele Tyskland.

På den anden side er han en af dem der tidligt kan se mulighederne i det sydlige Sachsen. Byerne Dresden og Chemnitz udvikler sig til egentlige industribyer netop på denne tid - Dresden især inden for den lette og Chemnitz inden for den svære industri.

Desuden er der det udgangspunkt at Dresden siden 1860'erne har været sæde for et meget stort antal fotopapirfremstillere, som i flere omgange har fusioneret og siden 1884 under navnet *'Dresdner*

*Albuminpapierfabrik AG'* har været Tysklands største fotopapirfabrik.

Heinrich Ernemanns nye fabrik løber med det samme ind i store vanskeligheder.

For det første vil beboerne i de omliggende huse, brikken ligger midt i et tætbebygget beboelseskvarter - ikke finde sig i larmen fra dampmaskinen. Det ender med en anmeldelse til det kongelige bedriftstilsyn. Ernemann må tage imod en bøde. Men hvordan han ellers klarer problemet vides ikke. Dampmaskinen kører i hvert fald videre.

Et andet og større problem bliver snedkernes og de andre ansattes holdning til maskinerne. De føler at deres håndværksmæssige integritet bliver undergravet. De er også bange for at maskinerne efterhånden vil erstatte dem og at arbejdsløsheden venter på dem. En gryende arbejderbevægelse er i gang i hele byen. Det påvirker naturligvis snedkerne på Ernemanns fabrik.

Der sker ofte fejlbetjening af maskinerne - menneskelige fejl - som resulterer i langvarige produktionsstop. Men efterhånden som tiden går bliver også problemet med håndteringen af maskinerne løst.

Et tredje og endnu større problem er afhængigheden af de håndværksvirksomheder der fremstiller beslagene. Leveringerne kommer ikke til tiden og kvaliteten er ofte alt for dårlig. Det problem løser Ernemann meget resolut ved at oprette eget finmekanisk værksted på fabrikken.

Det bliver begyndelsen til en rullende, næsten manisk bevægelse i Ernemanns virksomhed hen imod total uafhængighed af underleverandører. Efter 4 år med den nye fabrik er der oprettet 4 sådanne værksteder med hvert sit arbejdsfelt. Det sidste af dem er et optisk værksted (1896).

Udviklingen i disse 4 år har trods alle de interne vanskeligheder og trods konkurrencen udefra været positiv, nærmest eksplosiv.

Efterspørgslen er konstant stigende og kvaliteten åbenbart tilstrækkelig god. Rammerne på den ellers så rummelige fabrik bliver fuldstændig sprængt. Der bliver bygget til i det begrænsede omfang det kan lade sig gøre, og der bliver lejet lokaler rundt omkring i naboejendommene. Blandt andet oprettes et større snedkerværksted i Kaulbachstraße 28 i et tidligere bogtrykkeri. Alligevel bliver det

nødvendigt med hjemmearbejde og permanent overarbejde for at kunne imødekomme de indkomne ordrer.

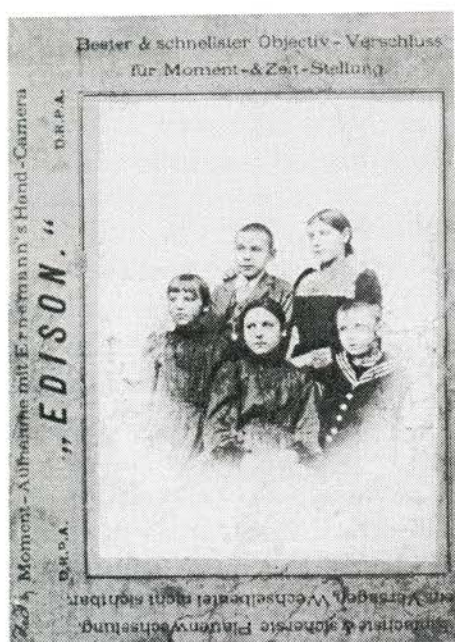
### **Hvordan identificerer man et Ernemannkamera fra den første tid?**

Ernemann & Matthiases og senere Heinrich Ernemanns varetilbud fra de første år er kun delvist kendt i dag. Der findes ikke et eneste kamera fra årene 1889-91 med firmaets navn eller med andre kendetegn så de kan identificeres.

Det kan man give flere forklaringer på. Bl.a. har varemærkedirektoratet frem til 1894 ikke godkendt varemærker der består af personnavne som f.ex. Ernemann. De handlende har overhovedet ikke lagt vægt på producentnavne eller varemærker, men har i stedet forsynet kameraerne med deres eget firmanavn. Hvad man derimod kan identificere et kamera på er patentnumre. Og der forholder det sig sådan at Heinrich Ernemanns første patent, DRP 62274, først bliver indregistreret 13.maj 1892. Det drejer sig om en *'lukker til tids- og øjebliksbelysning'* placeret midt i objektivet - i sig selv bemærkelsesværdig, fordi den er den første af sin art.

Det ældst kendte Ernemannkamera er et magasinkamera med vekselsæk fra (sandsynligvis) 1892. Det er fremstillet af træ med messingbeslag, to indbyggede Watsonsøgere med skaktfordybning til henholdsvis tvær- og højdeformat, og endnu ikke med Ernemanns foretrukne objektiv i denne periode, Carl Zeiss Protar konstrueret af Paul Rudolph (1890), men med et simpelt uidentificerbart objektiv. På kameraet er skruet et lille skilt med modelbetegnelsen *'Edison'* og patentnummeret DRP 62274. Derudover er der også et forhandlerskilt for en fotohandler i München, men altså ikke noget navn på firmaet der har fremstillet kameraet. I selve træværket er indpræget et løbenummer (2016).

Fra Ernemannfamiliens arkiver er bevaret et billede optaget af et Edisonkamera allerede i 1891. Det forestiller Heinrich og Therese Ernemanns fem børn. Af den trykte underlagskarton fremgår det tydeligt at det er optaget med *'Ernemanns håndkamera EDISON med den bedste og hurtigste objektivlukker til øjeblik- og tidsindstilling, med det enkleste og sikreste pladeskiftesystem som ikke kan svigte, og med usynlig vekselsæk'*.



Denne privatoptagelse af familien Ernemanns 5 børn er optaget Edison-kameraet patentanmeldt 13.maj 1892.

Selv om vi ikke kender existensen af Ernemannkameraer fra perioden 1889-91, er det sandsynligt at de findes. De ligger sikkert i samlinger rundt omkring i Europa og den øvrige verden uden identifikationsmulighed. Det hænger sammen med at Ernemanns kameraer på ingen måde adskiller sig fra andres. To typer til det hurtigt voksende amatørpublikum har været fremherskende: bælgkameraet til formater fra 9x12 og opefter med enten konisk eller kvadratisk bælg og ellers fremstillet i træ med messingbeslag - og magasinkameraer i træ til 12 plader og forsynet med en lystæt lædersæk til at skifte pladerne i. Magasinkameraet kan fra 1891 være være forsynet med et skiftehåndtag eller fra 1892 med en skyder. Det der - måske - har været karakteristisk for Ernemanns kameraer har været kvaliteten. Han kommer hurtigt ind på at fremstille sine kameraer med meget lækre detaljer i forarbejdningen, f.ex. læderbeklædning, og med udstyr som brillantsøgere og Protar-linsen. Det giver basis for en højere pris, og det vil folk gerne betale.

Det skorter heller ikke på anerkendelse udefra. I 1893 modtager Heinrich Ernemann efter deltagelse i Den tyske fotografiske Forenings vandredstilling sin første medaille, den statslige sølvmedaille af 1.grad foruden foreningens diplom. Og det er kun den første i en lang, lang række.

Af et bevaret brev fra 1896 fra Heinrich Ernemann til en medarbejder fremgår det at firmaets første katalog er blevet udsendt det år. Det findes der desværre ikke et eneste eksemplar af. Men i brevet omtales både en multiplikatorindretning og et atelierkamera. Især det sidste er interessant, fordi det viser os at Ernemann nu også er begyndt at interessere sig for det professionelle publikum.

### Store planer - på kredit

Den stigende efterspørgsel og de tiltagende pladsproblemer tvinger Heinrich Ernemann til at tænke i baner han ellers tidligere altid er vejet tilbage for. Han skriver - med udtrykkeligt krav om diskretion - til revisions- og inkasso firmaet Schimmelpfeng for at få en vurdering af sine planer:

28.februar 1896

Herr Schimmelpfeng, personlig.

Efter endt statusopgørelse vil jeg heller ikke i år undlade at udarbejde en dokumentation for tilstanden og værdiforholdene som bilag til mit regnskab.

Forretningen har igen været gunstig og har fortsat udviklet sig sådan at jeg siden sidste sommer, hvor mine lokaler ikke mere har rakt til, har måttet leje to værksteder andre steder. For at afhjælpe den kalamitet har jeg købt et større areal i Schandauerstraße og har til hensigt så hurtigt som muligt, hvis ellers bygningspolitiet ikke bereder mig vanskeligheder, at opføre en større fabrik med alle de nyeste indretninger.

Min ejendom i Kaulbachstraße 13 har jeg tænkt mig at sælge for at kapitalisere overslaget til nybyggeriet og for at forhøje driftskapitalen.

Grunden er af vurderingsmand Weissbach takseret til 173.000 mark.

Jeg regner med at sælge for 165.000

Hypotekerne er deraf ÷115.000

Rest 50.000

Balance/overskud i forretningen 100.000

Betalt af ovenstående byggegrund 24.000

Formue 174.000

Jeg udarbejder denne detaljerede fremstilling, fordi jeg, omend kun forbigående, bliver nødt til at optage kredit, hvad jeg ellers tidligere så godt som ikke har været vant til.

Forretningen er siden forrige år vokset til det dobbelte (flere end 80 arbejdere). Til løbende kon-

*tantindkøb rækker den øjeblikkelige driftskapital på 100.000 mark ikke godt nok.*

*Dette til behagelig og diskret oplysning*

*Med højagtelse*

*Heinrich Ernemann'.*

Der er ingen tvivl om at det har været et personligt problem for Ernemann at skulle til at optage kredit for at kunne realisere sine mål. Især har det nok været belastende for ham at han ikke kun har skullet låne penge til nybyggeri, men også til drift. Vi ved fra Goerzes og Zeiss' arkiver at han i perioder i det kommende år har været i restance.

Målet har været at blive en stor og helt moderne virksomhed for fremstilling af fotografiske artikler. Ernemanns personlighed er sådan skruet sammen at han for det første er et viljesmenneske, og også et menneske for hvem det er vigtigt at bestemme selv. Det afskrækker ham ikke at konkurrencen inden for branchen som allerede er hård og at der alene i Dresden efterhånden er opstået mindst 15 fremstillingsfirmaer. Men det har naget ham at han har måttet opgive den selvstændighed der ligger i ikke at skyldte nogen noget.

### **Den ny fabrik ('Stamhuset')**

I 1897 nedlægges grundstenen til den nye fabrik og et år senere kan den tages i brug.

Den ligger i Dresden-Striesen uden for det tæt bebyggede centrum på adressen Schandauerstraße 48.



Der er tale om et ganske anderledes magtfuldt bygningsværk end den ydmyge baggårdsfabrik i Kaulbachstraße. Der er gjort meget ud af arkitekturen, og alene det at bygningen er placeret på

bar mark med luft om sig til alle sider, gør det lettere at skabe en harmonisk bygning. Det gør det også lettere at blive set.

Bygningen er brandsikret med etageadskillelse i jernbeton. Den har centralvarme (med damp) og elektrisk lys. I alt er der 5 etager inklusive høj kælder og udnyttet tagetage.

25 snedkerimaskiner, 44 høvlebænke, og 25 forskellige metalbearbejdningsmaskiner hører til inventaret. Fra starten i 1898 beskæftiger Heinrich Ernemann i denne fabrik 114 mennesker, næsten alle mænd.

### **Heinrich Ernemann A/S**

En ting er vilje, noget andet er konjunkturer. Allerede inden den nye store fabrik bliver taget i brug står det klart at Heinrich Ernemann har forbygget sig.

Virksomhedens produkter, som udelukkende består af kameraer, klarer sig godt på markedet og er meget velrenommerede.

Men der er mange konkurrerende kameraer på markedet og priserne bliver trykket. Man kan roligt sige at i årene 1897-99 er den omfattende kameraindustri (eller hvad man nu skal kalde det, når mange af virksomhederne reelt er snedkerværksteder med kamerafremstilling som speciale) i Dresden i alvorlig krise. Det gælder store som små.

Praktisk taget alle disse virksomheder går enten ned eller hjem i løbet af disse få år, eller de bliver opslugt af en af de store i branchen.

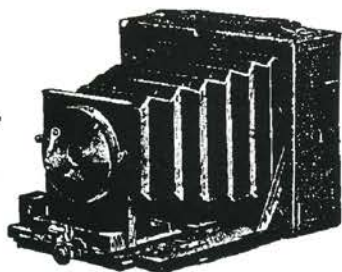
I 1899 er kun Richard Hüttig & Søn, Emil Wünsche, og Heinrich Ernemann tilbage. Ingen af dem har det godt. Men de to første har skaffet sig ny kapital ved at omdanne deres firmaer til aktieselskaber.

Også for Heinrich Ernemann bliver det den eneste løsning. Han føler selv at han altid har gået med både livrem og seler og at denne krise kommer på et tidspunkt hvor han på grund af det store nybyggeri er kommet i en økonomisk situation han ellers normalt ikke skulle kunne komme i. Men nu sidder han i suppedasen.

23. marts 1899 omdannes hans personligt ejede firma - efter en række forviklinger, fordi hans bank midt i det hele går konkurs - til et aktieselskab med en aktiekapital på 650.000 mark. Firmaet hedder nu *Heinrich Ernemann, Aktieselskab for Kamerafabrikation i Dresden.*



Gebr.  
M.  
Sch.

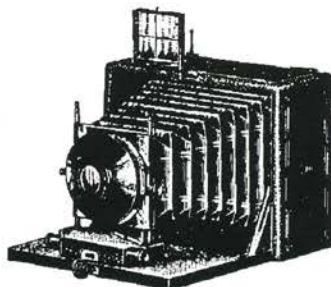


### Heag I 9×12.

Kleine leichte, sehr preiswürdige Hand- und Stativcamera mit Bob-Centralverschluss, achromatischem Objektiv, Spindeltrieb, Sucher, Visirscheibe, Lederbalgen, Einstellung auf jede Entfernung und 3 Metallcassetten.

Preis complet nur Mk. 36.—

Gebr.  
M.  
Sch.



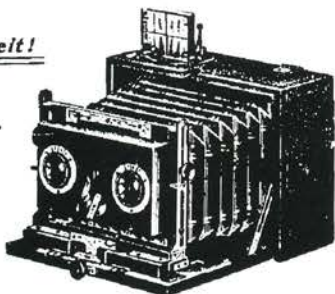
### Heag II 9×12.

Wie Heag I jedoch mit doppelt verschiebbarem Objektivtheil, Bob-Centralverschluss mit Pariser Aplanat, 3 Metallcassetten.

Preis complet Mk. 45.—

Neuheit!

Gebr.  
M.  
Sch.



### Heag III.

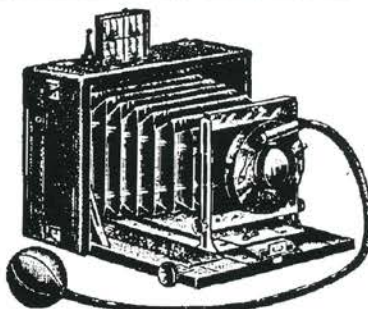
Ganz neue und sehr begehrte Hand- und Stativ-Camera für Einzelaufnahmen 9×12 und Stereoskop 6×9.

Sie ist ausgestattet mit einem Paar achromatischen Stereoskopobjektiven und einem Universalaplanat mit Bob-Centralverschluss für Aufnahmen 9×12, pneumatischer Auslösung, Einstellung auf jede Entfernung, horizontaler und vertikaler Verschiebung des Objektivs und drei Metallcassetten.

Preis mit 3 Objektiven und 2 Verschlässen und 3 Metallcassetten Mk. 83.—

Mit 1 Voigtländer Collinear III No. 2 u. 2 achrom. Objektiven Mk. 175.—

Gebr.  
M.  
Sch.

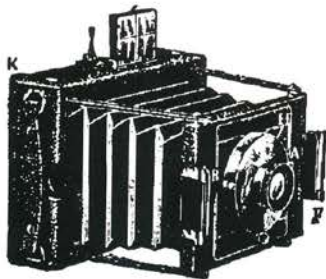


### Heag IV.

Sehr elegante, leichte Hand-Stativ-Camera mit doppelt verstellbarem Objektivtheil, alles aus Metall, Einstellung mit Trieb von der Seite, neue Metallbodenführung, ff. polirt und vernickelt, mit Bob-Centralverschluss und Universal-Aplanat extra rapid, pneumatischer Auslösung, drei Metallcassetten.

Preis Mk. 75.—

Mit Voigtländer Collinear Serie III No. 2 Mk. 160.—



### Velocam 9×12.

Sehr beliebte billige Klapp-Camera mit absolut feststehenden Spreizen, Pariser Aplanat mit Bob-Centralverschluss, Lederbalgen, Visirscheibe, Sucher, horizontaler und vertikaler Verstellung des Objektivs und 3 Metallcassetten.

Preis complet Mk. 53.—

ohne Verschiebung „ 45.—

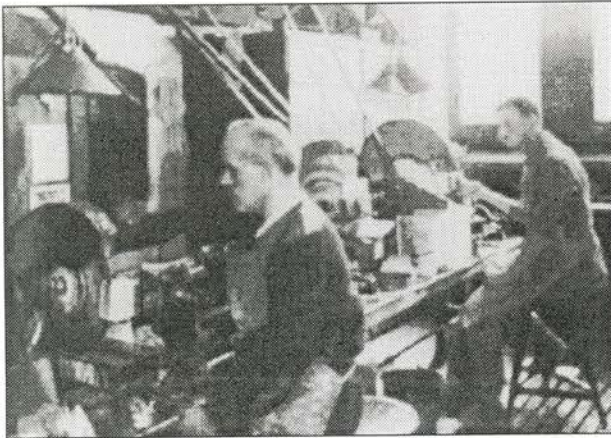


### Velo-Klapp 9×12.

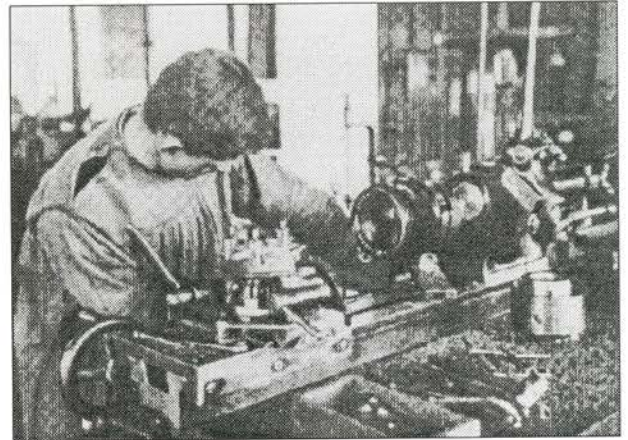
Neue, mit grossem Beifall aufgenommene, sehr hübsche und billige Klappcamera mit Schlitzverschluss, 4 verschiedenen Schlitzbreiten. Geschwindigkeit bis 1/1000 Sekunde regulierbar, Einstellung auf jede Entfernung, horizontaler u. vertikaler Verstellung des Objektivs u. 3 Metallcassetten.

Preise: —

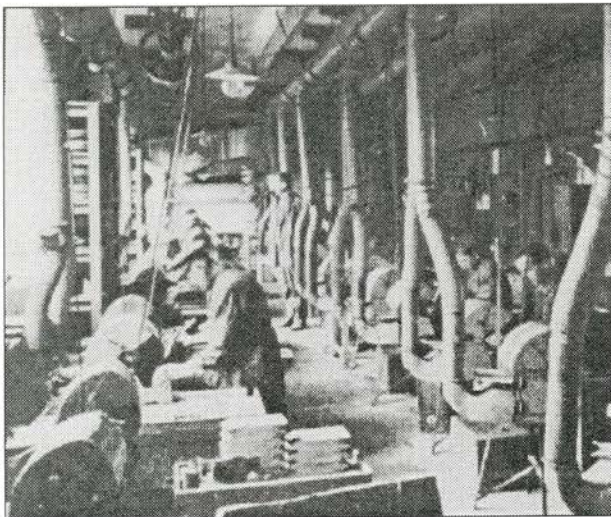
Mit Universalaplanat . . . . . Mk. 75.—  
„ Busch Detektivaplanat F: 8, No. 2 „ 105.—



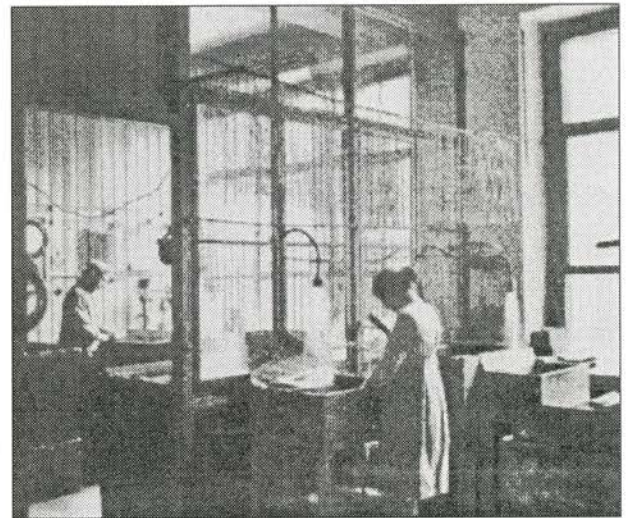
*Glassaver.*



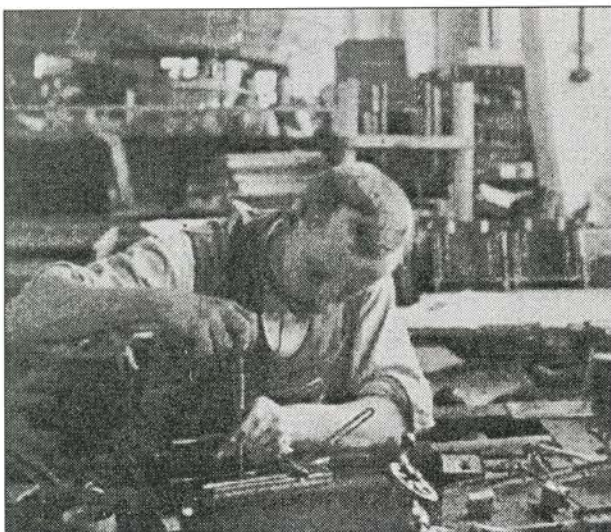
*Objektivmontage.*



*Metallsliberiet.*



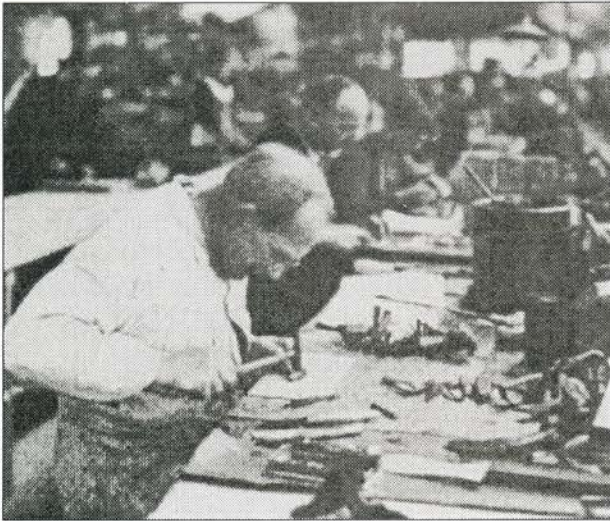
*I nikleriet.*



*Kameramontage.*



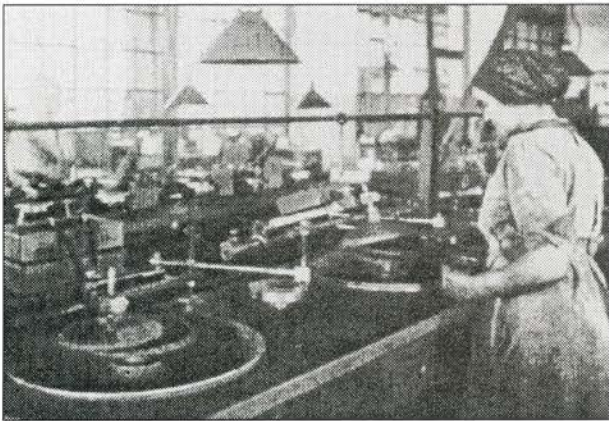
*Kameramontage.*



*Sadelmagerarbejde.*



*Linsepresseri.*



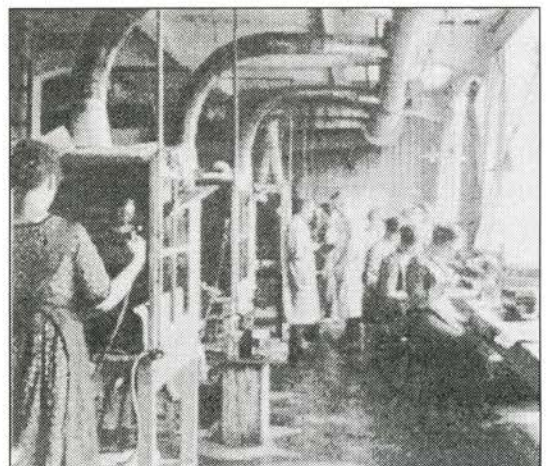
*Objektiverne poleres.*



*Kontrolmåling af objektiverne.*



*Boring af huller i prismeglashuset.*



*De enkelte dele males.*

Meget kort tid efter køber aktieselskabet kamerafabrikken Ernst Herbst & Firl i Görlitz. Og i den forbindelse udvides aktiekapitalen til 1 million mark.

Ernemann A/S har 5 aktionærer, alle fra Dresden, bankier Arthur Mittasch, bankejer og vicepræsident for handels- og erhvervskammeret kommerceråd H.G.Lüder, som er direktør i De Forenede Fotopapirfabrikker R.Sulzberger, foruden to familemedlemmer, svigersønnen C.J.G. Heine og en slægtning til Therese Ernemann, Adolf Schneider.

Midt i krisen siger det trods alt noget at Heinrich Ernemann er i stand til at få tilført en så stor aktiekapital. Man har haft tro på hans virksomheds bæredygtighed. Det siger også noget om Ernemann at aktionærerne har så stor tillid til ham at de gør ham til eneste medlem af direktionen.

### Filialfabrikken i Görlitz

Görlitz ligger ved floden Neisse i Schlesien tæt på grænsen til Sachsen og også tæt på Böhmen (Østrik) mod syd. Afstanden til Dresden er ca.100 km; men der er jo jernbane.

(I dag er Neisse grænseflod mellem Polen og Tyskland, og Görlitz hører til delstaten Sachsen).

I fothistorisk sammenhæng er byen nok mest kendt for den optiske virksomhed Hugo Meyer & Co.; men på denne tid findes der adskillige virksomheder for fotografiske apparater i Görlitz. Især er byen kendt for sin produktion af professionelt udstyr, atelierkameraer og store rejsekameraer. Ernst Herbst & Firl er den største virksomhed i hele Tyskland af denne type.

Ved overtagelsen har den ca.70 medarbejdere. Varemærket 'Globus' videreføres af Heinrich Ernemann, ligesom den næsten nye fabrik. Produktionen fortsætter som hidtil og omfatter foruden de store kameraer, atelierstativer, dekorationsmøbler til atelierbrug, nakkestøtter, etc. Særlig interessant og på langt sigt betydningsfuldt er det at Ernst Herbst & Firl har specialiseret sig i udstyr til 'videnskabelige, kliniske, kriminalistiske, og reprotkniske optagelser'. Firmaet har opnået eneret på levering af udstyr til retslig fotografi efter Bertillons antropometriske (læren om de indbyrdes kropmåls betydning for race og personlige egenskaber) metode i hele Tyskland med kolonier. Det betydningsfulde på langt sigt ligger i at Heinrich Ernemann i Görlitz overtager videnskabeligt

uddannede medarbejdere og forstår at udnytte det også i Dresden ved udviklingen af andre produkter.

### Produktionsprogrammet 1898-1907

Sortimentet hos Heinrich Ernemann kan virke overvældende, når man ser oversigten over de mange typer og modeller der er blevet fremstillet gennem årene. Men rent faktisk er det et særkende for Ernemann at der markedsføres langt færre modeller og varianter af modeller end hos konkurrenterne Hüttig og Wünsche. Det er en af hemmelighederne bag Ernemanns økonomiske succes i de kommende år. Fra 1898 markedsføres alle produkter under varemærket Ernemann - bortset fra de kameraer der sælges under enkelte storgrossister som ønsker at give kameraerne egne navne og modelbetegnelser.

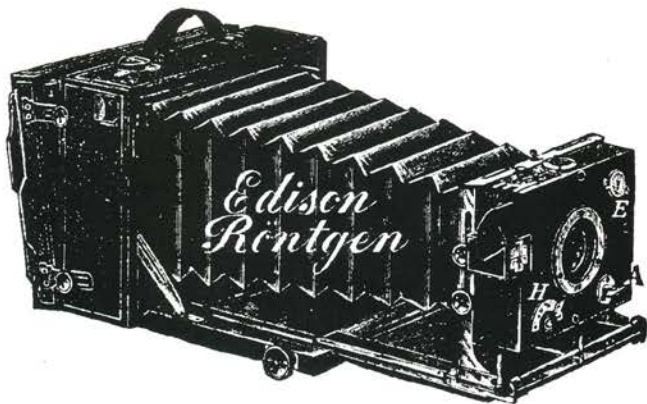
Fra 1903 bliver varemærket Ernemann suppleret med et logo, lysgudinden, som anbringes på alle kameraer.

Bestemte hovedtyper går igen. I de første år er det det enkle bælgkamera af træ og magasinkameraet, også af træ, der dominerer, begge til plader. Men efter at den nye fabrik er taget i brug, bliver klapkameraet med løbebund dominerende. Negativmaterialet er her rullefilm, selv om nogle af modellerne også er indrettet til plader. I begyndelsen er typen fremstillet i læderbeklædt træ; men meget hurtigt, i 1902/03 fremstår typen som vi kender den fra alle mulige fabrikater fra 1.fjerdedel af 20.århundrede, et ganske fladt læderbeklædt metalkamera med runde hjørner og med klap forsynet med løbebund på indersiden af klappen. Tanddrevet på løbebunden gør det muligt på en let og bekvem måde at køre objektivbrættet frem og tilbage. I primitive udgaver må man nøjes med at skubbe. Alt efter pris kan objektivbrættet være forsynet med sidelæns drev og med standarter der muliggør højdeforskydning. Brillantsøger er det mest almindelige (og det billigste); men nogle modeller er udstyret med Newtonsøger med trådkors. I begge tilfælde udklappelige. Varianter til stereo fås fra 1905.

Formatet på det lille flade kamera kan være fra 6x9 til 8x10,5. Men der fremstilles også endnu mindre, 4x6,5.

I en lang periode har netop denne type været indbegrebet af et amatørkamera og det er blevet fremstillet i store mængder. Navnet er 'Bob' efterfulgt af et romertal, fra I til XV.

„RÖNTGEN.“



Preise mit drei Cassetten:

Lauf. No.	Platten-Gr.		Preis Mk.	Telegraph-Wort
173	13 × 18	Camera ohne Objectiv u. ohne Verschl., jedoch mit drei Doppelcassetten	150.—	Rom
174	13 × 18	Mit Pariser Univ.-Aplanat, extra rapid	200.—	Ronco
175	13 × 18	Mit Voigtl. Collinear, Serie III, No. 3a	350.—	Rhone

Taschen: aus Segeltuch Mk. 10.—, aus Leder Mk. 15.—.

# ERNEMANN ERNOFLEX

mit **ERNON** 1:3,5 oder **ERNOTAR** 1:4,5



**Modell II**, 9 × 12, doppelter Auszug, quadratisch

**Modell I**, 9 × 12, einfacher Auszug, quadratisch

**Miniatur-Ernoflex**, 4½ × 6, einf. Auszug, quer.

Die vollendetste Kamera der Welt! Unerreicht in Konstruktion, Material und Präzision. Der Apparat des Kunstphotographen. Bevorzugt von Reportern, Sportphotographen, mod. Porträtisten und ersten Amateuren. — Hauptvorzüge: Ernemann-Schlitzverschluß mit gedecktem Aufzug für Aufnahme bis 1/1000 Sekunde — ausschließlich aus Leichtmetall, deshalb unverwüßlich, leicht und klein. Kamera beim Öffnen auf »Unendlich« scharf eingestellt.

Prospekte auch für die Kundschaft auf Wunsch!

ERNEMANN-WERKE A.G. DRESDEN 119

Der fremstilles også et større løbebundskamera 'HEAG' til plader i formater fra 9x12 og opefter til 13x18. Det er firkantet og fremstillet af træ, metal, eller letmetal. Gennemgående er HEAG-modellerne mere avancerede - og dyrere - end Bob. Nogle kan fås med spaltelukker, og objektivprogrammet er større. Men der findes også meget enkle HEAG-udgaver til lav pris.

En specialitet er 'Tropen-HEAG' i enten letmetal eller teaktræ med messingbeslag. Her er vi oppe i den meget dyre prisklasse (op til 500 mark).

Ligesom Bob fremstilles HEAG også i stereo.

HEAG-kameraet kan måske nok kaldes for et amatørkamera, men i så fald for den 'alvorligt arbejdende amatør'. Det er for stort og besværligt til at kunne kaldes et familiekamera.

I den europæiske kameraindustri afløses det lille amatørvenlige klappkamera med løbebund i 20erne af det lille endnu mere amatørvenlige klappkamera med springmekanisme (kaldet klappkamera eller springkamera). Det hører en senere tid til end emnet for dette afsnit. Men faktisk fremstiller Ernemann nogle modeller allerede fra 1901 der delvist falder ind under definitionen på et springkamera. De er ligesom de senere springkameraer udstyret med stivere der fastholder objektivbrædtet i skudklar position. Der er ingen klap og ingen løbebund og altså ingen mulighed for at skyde objektivbrædtet frem og tilbage. Til gengæld er der andre fokuseringsmuligheder.

På den ældste model kan objektivbrædtet drejes excentrisk. På andre modeller kan objektivbrædtet desuden forskydes sideværts og op og ned. Alle modellerne har spaltelukker. Navnet er 'Klapp-Camera' eller 'Tropen-Klapp-Kamera' eller 'Stereo-Klapp-Kamera'.

Formatet (og omfanget) er gennemgående stort. Når navnet er som det er, må det være fordi objektivbrædtet kan 'klappes' ud og ind. Noget rigtigt klappkamera til at lægge i lommen er der ikke tale om.

I den store ende af programmet har vi rejsekameraerne og atelierkameraerne. Her er alle indstillingsmuligheder til stede, bl.a. bevægelig for- og bagramme (en Ernemannopfindelse) og selvfølgelig matskiveindstilling. Rejsekameraerne går under flere navne; men efter opkøbet af Ernst Herbst & Firl er det især navnet 'Globus' der

bruges. Priserne er høje, men ikke så høje som mange af HEAG-modellerne.

Atelierkameraerne fremstilles udelukkende i Görlitz bortset fra dem der er bygget fra 1895-99 før købet af Ernst Herbst & Firl. De er altid fremstillet i træ uden læderbeklædning og de kan egentlig ikke beskrives alene. Sammen med dem hører et stativ med en række indstillingsmuligheder der er afgørende for kameraets formåen. Priserne er høje til skyhøje (op til 1900 mark).

Ernemann fremstiller selv sine lukkere og i det hele taget al mekanik der kan tænkes at forekomme i et kamera. Og det bliver jo mere og mere som årene går. Alt der kan patenteres, bliver patenteret. Den allerførste lukker fra 1893 er en skydelukker placeret i objektivet. Men ellers er det først og fremmest centrallukkere det drejer sig om. Spaltelukkerne er undtagelsen. Stereobetragtere fremstilles fra 1907 og lysbilledapparater fra 1902 eller før. Men det store salg i den slags apparater begynder først noget senere end det der ellers beskrives i dette afsnit.

### Egen objektivfremstilling

Objektivet bliver den sidste hurdle der skal overvindes inden Heinrich Ernemann kan kalde sig uafhængig af underleverandører. Det må jo også siges at være den vigtigste del af et kamera.

Fra 1902-kataloget reklamerer han med adskillige Ernemannobjektiver '*af bedste jenaerglas*' til væsentlig lavere priser end det han ellers tilbyder (fra Zeiss, Goerz, og Meyer). Det vides ikke hvordan disse objektiver er tilvirket, blot at linserne i hvert fald ikke er slebet på Ernemanns optiske værksted. Sandsynligvis er indkøbte linser samlet og indfattet på værkstedet.

Det store spring tages i 1907 hvor den nyindrettede 'Optiske Anstalt' bliver indviet under kongelig sachsisk bevågenhed. Fra Dresdener Salonblatt er følgende reportage hentet:

*'Fra et siderum kom de besøgende endelig til den del af virksomheden der i dag som den yngste tiltrækker sig særlig opmærksomhed: til linsesliberiet hvor den høje besøgende og hans følge i en række markante scenarier fik forevist hvordan strimler og terninger blev skåret ud af fuldstændig vandklare og 20 cm tykke blokke af jenaerglas, hvordan disse ved hjælp af skrubbens, slibning, og polering fik deres endelige form,*



*Komplet udrustning til Ernemann Globus K, serie II. Segldugskuffert, stativ og 3 dobbeltkassetter + ekstra stativ, samt skillevæg til stereoskopoptagelser ca. 1896.*



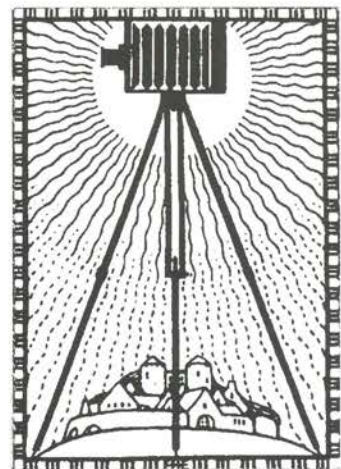
*Ernemann Globus K, serie II.*

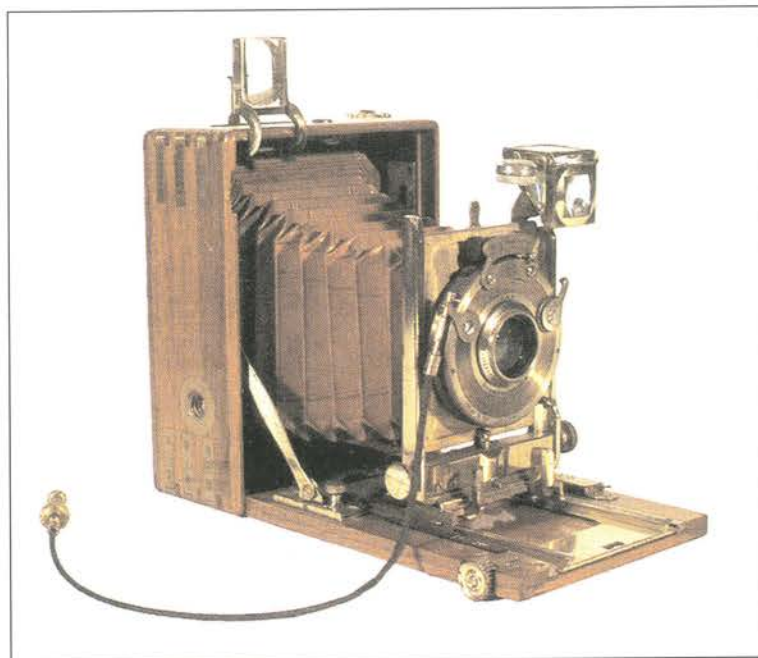


*Ernemann Stereoskopkamera Heag Iia, 13x18 cm, ca. 1907.*



*En særlig smuk Ernemann stereoskopkamera fra ca. 1910.*





*Ernemann klapkamera ca. 1920*



*Tropikamera fra ca. 1925. Agfa-Gevaert Foto-Historama.*



hvordan de mest minimale differencer i linsefladernes krumningsradius blev bestemt med et sfærometer ned til 1/1000 mm's nøjagtighed, og derudover hvordan afprøvningen ved iagttagelse af de newtonske ringe gennem mikroskop afslørede differencer ned til 1/20000 mm'.



Den unge Alexander Ernemann fotograferet i USA i 1902.

Fremvisningen har i øvrigt ikke været uden dramatik, fordi Heinrich Ernemanns søn Alexander har valgt at overhøre en skeptisk bemærkning fra kongen om det med 1/1000 mm's nøjagtighed og bare er fortsat med sin gennemgang. Det får kongens adjutant til at anklage ham for majestætsfornærmelse.

Når indvielsen af en optisk anstalt i Dresden har vakt så stor opmærksomhed at den har affødt en kongelig besigtigelse, hænger det sammen med at den art virksomhed er meget fåtallig og omgærdet af megen respekt. Ud over Carl Zeiss i Jena, findes i Tyskland kun Goerz i Berlin, Rodenstock og Steinheil i München, Voigtländer i Braunschweig, Meyer i Görlitz, og Emil Busch i Rathenow. I Sachsen findes indtil nu ingen. Og begyndelsen har, trods Alexander Ernemanns store ord, nok været svær. Det største problem har ikke været at skaffe de nødvendige maskiner og måleinstrumenter, men at finde kvalificeret arbejdskraft. Sådanne har der ikke været nogen af i Dresden. Men det lykkes at fremskaffe to glasslibere og en matematiker med erfaring for optiske beregninger.

Under alle omstændigheder er der ikke tale om fremstilling af optisk glas. Kun én virksomhed i Tyskland gør det, nemlig Scott og Co (under Zeisskoncernen). Deraf navnet jenaerglas.

Selv om det selvfølgelig er skelsættende at Ernemann fra 1907 fremstiller egne objektiver, går

der en del år endnu inden virksomheden fremstiller alle sine objektiver selv.



### 1899-1907 - en gylden periode

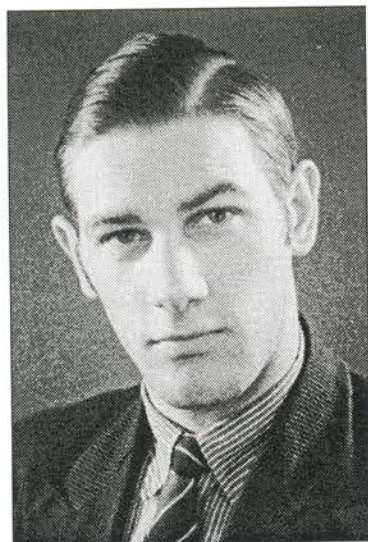
Perioden efter bygningen af den nye fabrik ('stamhuset') i 1898 og etableringen af den nye firmaorganisation i 1899 og frem til indvielsen af den optiske anstalt i 1907 er på alle måder fremgangsrig. Tvunget af omstændighederne har Heinrich Ernemann udviklet sig fra at være en despotisk og meget selvrådigt patriark med tendenser til husmandsøkonomi til en moderne koncernleder med evner for det store overblik og med en aftagende frygt for at uddelegere ansvar til andre.

Han er nu 57 år og som direktør i et aktieselskab økonomisk ansvarlig over for andre (selv om han og hans familie sidder på hovedparten af aktierne). Den person i virksomheden der i denne periode får den største betydning er hans svigersøn C.J.G. Heine, som siden aktieselskabets stiftelse har været den ene af to prokurister. (Den anden er den tidligere indehaver af Herbst & Firl, Ernst Herbst). Heine er et handelstalant og bygger en vældig afsætningsstruktur op med depoter i andre lande, tilknyttede salgsselskaber med moderne afbetalingsordninger, og meget mere. Det lykkes ham i løbet af kort tid at gøre Ernemann til den absolut bedst konsoliderede kamerafabrik i Dresden. Produktionen vokser og vokser, og der kommer en helt ny produktionsgren til, nemlig filmkameraet og filmfremviseren. En udvidelse af fabrikken er absolut nødvendig. • **Fortsættes....**

# Historien om POLYFOTO

Gunnar Graham  
2. del

*'Polyfoto! Du har givet til de tusind Hjem  
Mindets Skat, som kalder baade Smilets  
Glans og Taaren frem'.*

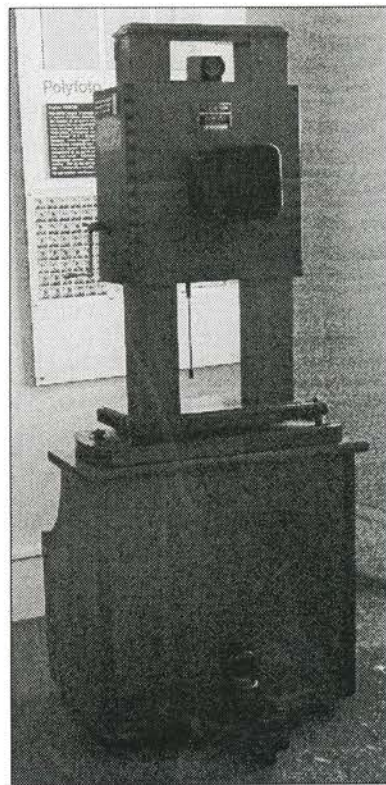


## Læretid i Nykøbing F

Hvordan Polyfoto var startet, vidste jeg naturligvis ikke noget om, da jeg i august 1935 begyndte en fotografuddannelse i Polyfoto i Nykøbing F. Det var i øvrigt ret sent, jeg fandt ud af, at jeg ville være fotograf. Da jeg begyndte i første G. i Nykøbing Katedralskole, var det med den hensigt at få adgangskort til Polyteknisk Læreanstalt. Jeg havde nemlig to onkler, der begge var ingeniører, så det ville jeg også være. Men i slutningen af min gymnasietid begyndte tvivlen at nage mig. Var det virkelig ingeniør, jeg ville være? Der var sket det, at jeg var blevet en ivrig amatørfotograf, og som andre unge på den tid gik jeg også meget i biografen, hvor jeg blev mere og mere fascineret af filmens billedsprog. Jeg husker specielt Leni Riefenstahls film *'Der Triumph des Willens'*. Langsomt modnedes den tanke hos mig, at jeg ville prøve, om jeg ikke kunne blive filmfotograf. Jeg fandt imidlertid hurtigt ud af, at jeg først måtte tage en fotografuddannelse, hvis det var den vej, jeg ville gå. Jeg begyndte så at se mig om efter en læreplads. I Nykøbing var der på den tid tre fotografer, der alle havde deres atelier på øverste etage under et glastag.

Kunstigt lys til fotografering, var endnu i sin vorden. Men der var lige dukket en forretning op i Jernbanegade, hvor der på facaden over udstillingsvinduet i flot logo stod POLYFOTO *'det naturlige fotografi'*.

Portrætterne var som andre varer udstillet i butiksvinduet. Det virkede ærligt talt mere tiltrækkende på mig. Jeg henvendte mig til indehaveren Chr. Hærsteen og forelagde mit ærinde, at jeg søgte en læreplads for at uddanne mig til fotograf. Da han havde tænkt sig lidt om, indvilligede han i at tage mig ind som lærling. Da jeg var over 18 år, behøvede vi ikke at oprette lærekontrakt. Læretiden blev aftalt til tre år og lønnen til 10,- kroner om ugen.



*Det første Polyfotokamera fremstillet i træ og metal.*

*'Polyfoto griber Øjets Lys og Linjen om en Mund.  
Polyfoto er moderne. Polyfoto er et Fund'.*

På gadeplan bestod forretningen af en ikke særlig stor butik med et mindre baglokale, hvor polyfotokameraet befandt sig. Det var en ret stor sag forarbejdet i træ, der var anbragt på skinner, så det let kunne køres frem og tilbage. Mekanikken var indbygget i en trækasse, der med et håndtag kunne hæve og sænke det. Det kunne endvidere drejes lidt til begge sider. Bag apparatet var ophængt en belysningskasse udført i blik og sortmalet. Der var 4 pærer på hver 200 watt, hvis lys blev blødgjort af matglas. Vinkelret på denne var en mindre kasse med 2 pærer. Bagest i rummet i hvert hjørne var der en reflektor med en 500 Watt fotolampe, som kunne tændes separat.

Først skulle jeg lære at dreje håndsvinget i den rigtige rytme, idet hastigheden havde betydning for belysningstiden. Det er nu ikke så svært, idet teknikken var den, at vi startede drejningen fra en pal, der skød ud, når alle 48 billeder var eksponeret. Det var jo ikke sådan, at vi drejede løs, til pladen var færdig. Vi talte naturligvis med modellen, og når vi så syntes, stillingen og udtrykket var rigtigt, drejede vi i almindelighed et par gange. Det er rigtigt, som det er blevet sagt, at der var mange ens billeder. Men det blev de ikke, når der kom en vrangvillig unge, som ikke var interesseret i vort forehavende. Trods gråd og tænders gnidsel skulle der stadig drejes 48 gange. Disse billeder kunne blive meget forskellige, men det var ikke altid, de faldt ud til moderens tilfredshed.

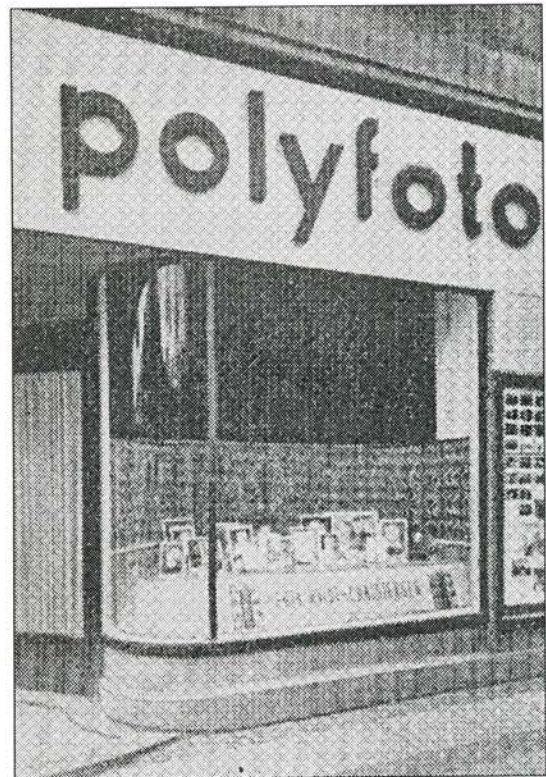
Inden vi startede drejeriet, skulle vi sikre os, at motivet sad rigtigt i billedfeltet. Det foregik på den måde, at vi drejede håndsvinget en halv omgang baglæns, til hullet kom ud for objektivet. Vi kunne så med en lup, der var forsynet med en matskive, indstille skarpheden. Derefter stillede vi en søger, der sad ovenpå apparatet, ind så den matchede matskivebilledet.

På de første polyfotoapparater kunne vi ikke stille i focus ved at flytte objektivet frem og tilbage. Men den kvadratiske ramme, der markerede billedfeltet på negativet, kunne drejes på fire måder, så vi på den måde kunne vælge fire forskellige afstande til modellen. Foran på apparatet hang en snor med fire knuder, så vi tog blot i den knude, afstanden var indstillet til, og målte med let hånd den rette afstand til modellen.

Indstillingen af blænden var også en ret kompliceret affære. Vi måtte først fjerne kompendiet med tre fingerskruer. Det var ret stort, da det også skjulte hjulet med hullet, der eksponerede negativet. Normalt var det dog ikke noget, vi skulle til i det daglige, da vi altid arbejdede med samme film og samme belysning.

Det tunge klodsede polyfotoapparat blev senere indbygget i en aluminiumskasse, der var åben bagtil. Det kunne monteres på en søjle, der også kunne bruges til andre apparater. Her på siden en skrue, hvormed der

kunne skarpheds stilles. I mørkekamret var der to forstørrelsesapparater. Det ene var et 13 x 18 cm til at forstørre til det kendte 48 ark. Det arbejdede ikke med kondensator, men havde en matskive, der gav diffust lys. Det andet forstørrelsesapparat var specielt konstrueret, så man let kunne finde det billede, kunden ønskede forstørret. Vi arbejdede med to papirfremkaldere, en normal og en anden, der gav et blødere billede. Vi blandede selv fremkalderne, hvad der var almindeligt den gang.



*Her kom jeg i fotograflære i 1935.*

**'Se en Billedrække røbe, hvad du knap nok aner selv:  
Glimtet af dit Sind, din Psyke, Verdner bag dit Pandehvælv'.**  
Da jeg begyndte i forretningen, fotograferede vi på plader. Det varede dog ikke længe, inden Hærsteen gik over til filmnegativer. På grund af polyfotoapparatets specielle kamerakonstruktion behøvede vi ikke at frygte kassettedifferens. Trykrammen ville sikre skarpe billeder hver gang. Det var i det daglige meget rarere at arbejde med film. De kunne ikke gå i stykker, og de fyldte meget mindre i arkivet. Negativerne fremkaldtes i tank i en fremkalder blandet efter Kodaks recept D76. Sideløbende øvede jeg mig hele tiden på positiv retouche. Med de meget små negativer er det naturligvis helt umuligt at gøre noget ved negativet. Billederne blev forstørret på et bromsølvpapir med mat overflade. Nok var negativerne ikke så finkornede, som de fås i dag, og

det var egentlig nok ikke de enkelte korn, der kunne ses på billedet. Men samlinger af korn kunne godt give en uroligt hudstruktur. Med raderkniv og megen forsigtighed kunne vi 'slibe' en lille smule i emulsionen, så uroen forsvandt. Naturligvis kunne vi også fjerne fregner og andre 'urenheder' i huden. Da denne radering i billedets overflade efterlod sig synlige spor, gned vi hele billedet ind i en voksblending, som i nogen grad skjulte raderingen. Derefter blev der brugt pensel og blyant til at dække det, der var for lyst. Retoucheringen af portræterne kræver nogen øvelse, så det tager lidt tid at få en god rutine, men omkring julen, da der blev ekstra travlt, var jeg fuldbefaren i den disciplin. Ved juletid blev der bestilt mange forstørrelser også af optagelser, der var taget tidligere på året. Kvaliteten af disse forstørrelser - også i større størrelse end 18 x 24 cm - var i en forbavsende høj kvalitet.



*I denne flyvemaskine fik jeg min luftdåb.*

Da forretningen med sin butik var ret synlig i gadebilledet, begyndte der også at komme henvendelser om vi kunne tage 'Udefoto', som det dengang hed. Der blev f. eks. taget snesevis af fotos på Lolland Falsters Andelssvineslagteri i anledning af deres 50 års jubilæum. En møbelfabrik fik taget billeder til et katalog. Vi var pressefotograf for et af byens dagblade, og det var i regelen mig, der blev sat på disse opgaver. Da bladet fandt på, at de ville bringe luftfotos af forskellige landsbyer på Lolland Falster, fik jeg min luft dåb sammen med et ældre 7 x 10 spejlrefleks med en 15 cm Tessar.

Da læretiden derfor var overstået, havde jeg høstet mange gode erfaringer. Jeg havde dog ikke som kontraktansatte lærlinge afsluttet uddannelsen med et skoleophold på Dansk Fotografisk Forenings Fagskole på Teknologisk Institut og afsluttet med en svendep prøve. Hærsten var ikke medlem af DFF. Alle polyfotoejere var 'Persona non grata' i DFF.



*I sommeren 1939 gik turen pr. motocykel til Tyskland.*

### **På fotoskole i München**

Jeg syntes dog det ville være en god ting at afslutte uddannelsen med et besøg på en fagskole. Jeg henvendte mig derfor til 'Bayerrische Statslehranstalt für Lichtbildwesen' i München, som gerne ville optage mig på et kursus i to måneder.

Den 1 juni 1939 mødte jeg derfor op på skolen. Jeg havde regnet med, at det ville foregå på den måde, at lærerne ville have tilrettelagt opgaver, som vi så skulle løse.

Det viste sig, at der egentlig ikke var nogen plan for noget. Jeg kunne lave, hvad jeg ville. Det kan indskydes, at lederne for den slags statsforetagender i Tyskland var tro partifolk, der blev belønnet for deres indsats - og ikke nødvendigvis for en faglig viden om det foretagende, de skulle lede.

Da jeg havde hygget mig på skolen og i München i godt en måned, blev jeg syg og blev indlagt på Krankenhaus Schwabing. De tyske læger fik dog til sidst kureret mig, selv om det næsten varede en måneds tid at få mig på benene igen. Jeg når hjem til Danmark tre uger, før Hitler beslutter at invadere Polen.

### **Flytter til København**

Da jeg er kommet rigtig til hæfterne igen, får jeg en stilling i Polyfoto på Strøget. Fotograf Weg er nu direktør for Polyfoto efter Frede Skaarups død. Jeg regnede med, at jeg skulle fotografere kunder med Polyfotokameraet. Men Weg havde en anden hensigt med at ansætte mig. Jeg skulle tage mig af ude fotografierne. Da han havde læst min anbefaling og måske også gennem Hærsten havde hørt, hvad jeg havde lavet i Nykøbing, var det meningen, at jeg skulle gøre det samme i København. Der var imidlertid det problem, at selvom jeg nu var ansat i Polyfoto på Strøget, vidste kunderne ikke, at jeg var der. Der var simpelthen ikke noget at lave.

Der gik nu heller ikke lang tid inden Weg havde aftalt med Ingeborg Stamm Knudsen, der drev en Polyfotoforretning på Vesterbrogade, at jeg straks kunne

flytte derved. Noget af det første, jeg blev sat til, var at lukke hendes filial på Valby Langgade, den var ikke længere rentabel.

Op til julen i 1939 var der rigtig travlt i forretningen. Én af de sidste nætter, inden det var ved at være slut, nøjedes jeg med et par timers søvn på en bænk i atelieret. Der var i øvrigt den gang kommet et nyt middel mod træthed på markedet. Det hed Mecodrin eller i daglig tale ferietabletter, men kunne kun fås på recept ved henvendelse til en læge. Da jeg henvendte mig til min sygekasselæge, som ikke kendte mig, var der intet problem med at få en recept. Selv om jeg tog piller efter recepten, syntes jeg nu ikke, det hjalp ret meget. Jeg var stadig træt, når det blev ud på de små timer, inden vi kunne pakke sammen.

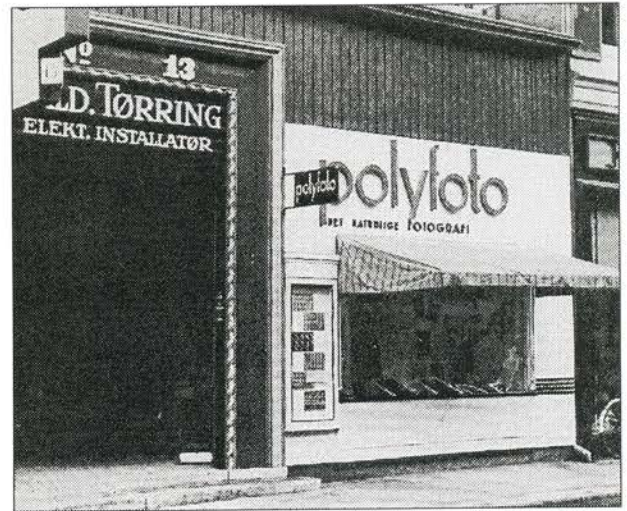
Den 9. april 1940 blev jeg vækket tidligt om morgenen af de tyske flyvere, der fløj lavt over byen, og om formiddagen kunne vi stå i butiksdøren og se de tyske soldater køre ned ad gaden på deres motorcykler for at demonstrere, at den tyske værnemagt nu var her. Der blev nu utrolig travlt med at lave mørklægningsgardiner. Selv om julesæsonen nok havde været god, var det nok sådan, at omsætningen i det daglige ikke kunne bære de høje huslejeomkostninger i en butik på Vesterbrogade. Stamm Knudsen begyndte derfor at se sig om efter en butik på et mere beskedent strøg, men hvor der måske boede mange mennesker. Hun fandt til sidst en butik på Peder Bangsvej, med en lille lejlighed bagved, hvor der kunne etableres atelier og mørkekammer. Stuen kunne deles i to dele med et skillerum, så der i den ene side blev et rimelig godt atelier, og på den anden side et lille arbejdsværelse.

Køkkenet blev indrettet til mørkekammer.

I denne forretning arbejdede jeg i godt et års tid. Det stod mig dog hele tiden klart, at jeg også måtte se at komme videre. Jeg havde truffet den kvinde, der skulle blive min livsledsagerinde, og der var ikke meget fremtid i en ugeløn på 45 kroner. Da jeg jævnlige havde min gang i Polyfotos hovedkvarter, kom jeg under vejr med, at polyfotoforretningen i Odense muligvis kunne erhverves.

Her skal det lige indskydes, at jeg ikke helt havde skrinlagt mine oprindelige hensigter med at tage en filmfotografisk uddannelse. Men hvordan kom jeg i forbindelse med dem, der lavede film? Jeg henvendte mig til Johan Ankerstjerne, der som bekendt drev et filmlaboratorium, hvor alle danske spillefilm blev fremkaldt og kopieret. Han tog venligt imod mig og viste mig rundt i afdelingen, hvor lange filmstrimler hang til tørring på store rammer. Kort efter ringede han og fortalte, at filmproducenten og instruktør Jørgen Roos ville tage mig som volontør i fjorten dage. Jeg kunne jo altid hente øl til holdet, som han sagde. Da jeg

refererede dette for min forlovede, fik jeg at vide, at jeg i hvert fald ikke skulle spilde min tid med at gå i byen efter øl!



*Polyfotoforretningen i Kongensgade 13.  
(fejlagtigt angivet som nr.4 i 1.del).*

### **Flytter til Odense**

Odense Polyfoto A/S var til salg. Jeg kunne overtage forretningen for 28.000 kr. Der skulle erlægges 10.000, som udbetaling og resten betales over fem år. Min Far hjalp mig med udbetalingen, og jeg stod så med 13 aktier a' kr.,1.000,-.

Det kom som lidt af en overraskelse, at forretningen blev drevet som A/S. Det var der egentlig ikke blevet talt om under handelen. I virkeligheden havde det en fordel. Lejemålet i Kongensgade 13 kunne umiddelbart fortsætte, der var blot kommet en ny direktør! Det viste sig i øvrigt snart, at der var visse ulemper ved at drive en sådan een mands ejet forretning som A/S, så i løbet af et par år nedlagde jeg A/S Odense Polyfoto.

Det var noget af en koldbøtte. Den ene dag medhjælper i en lille forretning, den næste dag direktør i en virksomhed med fem ansatte. Forretningen lå på et rimelig godt handelsstrøg. Sporvognene kørte lige forbi med stoppestedet lå i nærheden. I butikken var der til denne side en lille kabine med det nye 48-kamera på en søjle. I den anden side et noget større atelier med det tidligere omtalte studiekamera til fire billeder på en 13 x 18 cm negativ. Mørkekammer og monteringsrum var indrettet på anden sal i rum med skråvægge. Bag det store atelier var der et mindre rum, hvor fotografierne kunne sidde og retouchere billederne.

Det vigtigste for øjeblikket var det fotografiske. Overtagelsen havde fundet sted den 1. nov. 1941 og julehandelen stod lige for døren. Inden længe begyndte atelieret at vrimle med kunder. Enkelte dage nåede vi at fotografere op til 50 personer. Det meget unge klientel havde absolut overvægt, og mange kom fra de bageste

marker, hvor børnene ikke var vant til det hurlumhej, vi udsatte dem for, så det var sommetider en sen affære at få drejet de 48 gange. Vi fulgte de almindelige butikkers åbningstid, der var fra kl. 9.00 til 18.00, fredag til kl. 19.00 og lørdag til kl. 20.00. I travle perioder holdt vi også åbent om søndagen fra kl. 14.00 til 17.00.

*'For bag Kameraet mærker vi en følsom Kunstners Haand. Derfor ejer hvert Billed Charmens Solpust, Livets Aand!'*

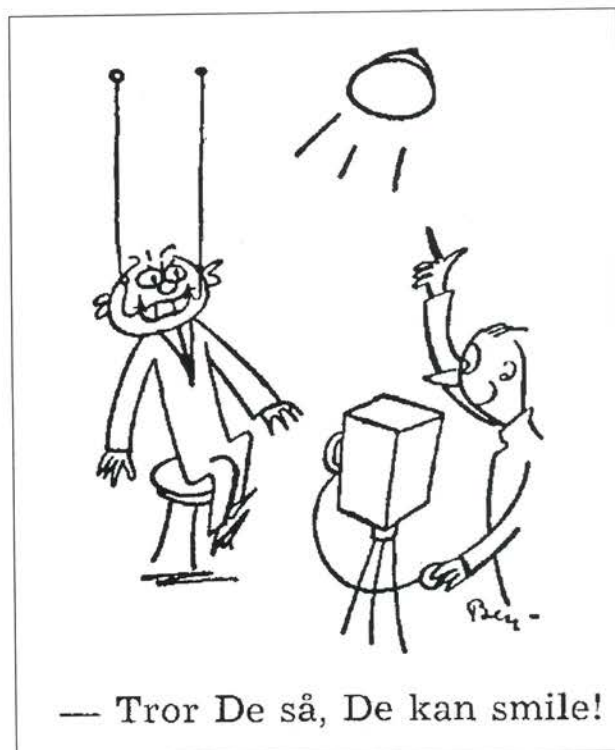


Travlheden i forretningen fortsatte under hele krigen. Det lykkedes at skaffe materialer til de mange billeder, der blev lavet. Gevaert i Belgien var i stand til at levere både negativer og papir. Til de blanke 48 ark brugte vi fortrinsvis papir fra den danske fabrik Merkur i Valby. Papirets gradation kunne være lidt svingende, men ikke mere end det kunne tolereres. Fabrikken fik dog til sidst problemer med at fremskaffe sølvnitrat, der er det lysfølsomme emne i emulsionen. Fotograferne kunne kun få varer mod levering af omtalte kemikalie. Det var jo et problem, da det ikke er noget, der normalt står på fotografernes hylder. Jeg løste det på den måde, at jeg på sygehusets fotoafdeling kunne købe en sølvbarre, hvor sølvet var indvundet fra fikserbadet. Barren blev sendt til firmaet Poul Bergsøe og Søn, som var i stand til at fremstille sølvnitrat.

Et andet problem, der efterhånden blev mere og mere påtrængende, var forsyningerne til opvarmningen. Forretningen blev opvarmet fra en ovn i kælderen, der sendte varm luft op. I de første år kunne der leveres cinders i tilstrækkelige mængder. Men efterhånden som krigen skred frem stoppede leveringen til sidst. Det endte med, at jeg fik opstillet en lille ovn i rummet bag forretningen. Men selv til denne ovn var det vanskeligt at skaffe noget at fyre med. Ofte var det halvvåde tørv,

vi prøvede at få lidt varme ud af. Pigerne sad med sivsko på fødderne, men man kan jo ikke retouchere et billede med bælguanter på fingrene. Da vintrene i slutningen af krigen også var usædvanlig kolde, var der i perioder frostgrader i butikken.

*'Disse Billeder blev mange Hjems og Hjærter dyre Skat. De er Mindets lyse Stjærner, tændt i Savnets mørke Nat'*



I sommeren 1944 beslutter den tyske værnemagt, at alle personer i landsdelene øst for Lillebælt nu skulle have et legitimationskort med billede, som jyderne havde haft det i flere år. Polyfoto systemet var som skabt til den opgave. Kortet var oven i købet forberedt til Polyfotos billedstørrelse. Der kunne selvfølgelig ikke være tale om at dreje 48 gange til denne opgave, hvor folk kun skulle bruge eet billede. Løsningen blev, at der blev taget 3 billeder af hver person, så der på hver plade blev optaget 16 forskellige personer. Jeg fik lavet et nummersystem, så det ikke var nødvendigt at bede om navnet, da det også ville kræve ekstra tid og ulejlighed. I halvanden måned stod forretningen på den anden ende. Der blev på den korte tid fotograferet 10.000 personer, og i de sidste dage af juli, som var sidste frist, nåede vi en enkelt dag 800 optagelser. Prisen for disse tre billeder var to kroner, så jeg blev nu gældfri med lidt på kistebunden.

### Foreningen af danske Polyfotoejere

Da jeg var blevet selvstændig polyfotoejer, blev jeg også medlem af 'Foreningen af danske Polyfotoejere'. Foreningen var blevet startet i 1934 af en kreds af polyfotoejere, som på denne måde ville stå stærkere over for A/S Polyfoto. Stridspunktet var navnlig størrelsen af den licens, der skulle betales af hver optagelse. Slippe for den kunne man ikke, da det var selskabets eksistensgrundlag, men større eller mindre dele kunne kanaliseres over til reklamebudgettet. Der fandt også forhandlinger sted med Dansk Fotografisk Forening om at optage polyfotoejerne som medlemmer i foreningen. Kravet var imidlertid, at der aflagdes en frivillig svendeprøve. Jeg kender kun en 3-4 tilfælde, hvor det fandt sted, nemlig for mit eget vedkommende i 1945.

Det første, der skete, da jeg deltog i generalforsamling i 1942, var, at jeg straks blev valgt ind i bestyrelsen og blev udnævnt til kasserer.

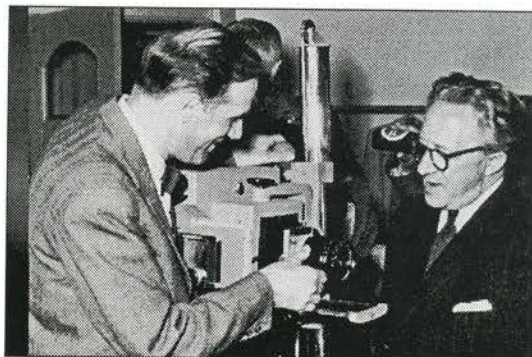
I 1949 overtog jeg formandsposten efter min gamle læremester Hærsteen, der den gang var formand. Efterhånden var der heller ikke de store modsætninger mellem selskabet og de enkelte polyfotoejere, vi var jo afhængige af hinanden.

I året 1962 var der 40 forretninger i Danmark, der stadig havde Polyfoto på deres facade. Det vakte derfor nogen opsigt, da ejerne en dag modtog et brev fra Georg Brodmann A/S som meddelte, at de havde overtaget Polyfoto A/S, men forretningen ville fortsætte som sædvanlig. Det viste sig hurtigt, at det var et svensk ejet fotofirma der stod bag navnet. Det havde ikke drejet sig så meget om at overtage Polyfoto A/S som at få adgang til lejemålet Frederiksberggade 11, hvor der i forvejen var en stor fotohandel.

Vi skulle altså betale licensen som sædvanlig, men ville de nye ejere håndhæve eneretsbestemmelserne, og kunne vi regne med, at de ikke ville sælge Polyfotoapparater til anden side? Bestyrelsens vurdering var, at der måtte tages et opgør med firmaet. Vi ville ikke længere betale licens. Et rundspørge udsendt til medlemmerne viste flertal for synspunktet. Kendsgerningen var også, at tiden nu havde indhentet Polyfotoideen. Resultatet blev, at hvis Georg Brodmann A/S, ikke ville acceptere opsigelsen, skulle der føres en prøvesag mod mig ved Sø- og Handelsretten. Jeg fik også tilsigelse til at møde ved retten en bestemt dag, men inden det skete, meddelte den advokat, der førte vores sag, at det ikke nyttede noget.

Firmaet havde vores underskrift, som forpligtede os til at betale. Derefter betalte jeg den skyldige licens, og firmaet havde nu egentlig ifølge kontrakten pligt til at købe vores Polyfotoapparater tilbage, hvad de naturligvis ikke tilbød. De meddelte i et brev, at det agtede de ikke at gøre, men polyfotoejerne kunne jo deponere apparaterne i foreningen, hvis de ikke ønskede

dem ud i handelen. Der blev virkelig sendt et par universalapparater til mig, som jeg stillede på loftet.



*G. Graham demonstrerer Skandia for Th. Weg.*

### Dansk Fotografisk Forening

Som en konsekvens af, at jeg nu havde bestået mesterprøven i 1945, meldte jeg mig ind i Dansk Fotografisk Forening for at få kontakt med mine kolleger i byen. Selv om Polyfotos indtog i byen i sin tid var blevet mødt med 'fy ord', blev jeg vel modtaget af kollegerne og inden længe indvalgt i den lokale afdelingsbestyrelse. Da DFF's fagskole, der holdt til på Teknologisk Institut i København, skulle lukkes, blev vi i den lokale bestyrelse enige om at prøve at etablere fotofagklasser på Odense Tekniske skole i lighed med andre håndværkerfag. Ved hjælp af sponsorer og offentlige tilskud blev der købt fotoudstyr og der etableredes to klasser, hvor eleverne mødte én gang om ugen til dagundervisning. Jeg startede som faglærer, som jeg fortsatte med til 1957.

### Oversøisk Rejsebureau

Der var nogle år i forvejen sket det, at jeg i forretningen havde fået henvendelse fra en herre, der hed Geovanni Otto, og som var reklameagent for Cirkus Miede. Hans syvårige datter optrådte med nogle tryllekunstner i cirkus. Han foreslog, at vi fotograferede Yvonne, som hun hed, og på en bestemt dag ville hun så sidde i forretningens vindue, hvor hun ville signere og uddele billederne til publikum. Jeg vurderede, at det kun ville koste mig lidt materiale at være med på den ide. Der blev faktisk udleveret over 500 billeder. Et par år senere kom han igen, men nu var han blevet rejsebureauddirektør for busrejseselskabet Lichtenstein. Han var kommet uoverens med den lokale agent og foreslog, at jeg i forretningen kunne sælge selskabets rejser. Provisionen på rejserne var ganske vist kun fem procent, men der ville ikke være nogen investeringer for mig. Jeg slog til, og selv om det ikke var nogen særlig stor forretning for mig, førte det til, at jeg fik kontakt med Oversøisk Passagerbureau, som søgte en partner til at varetage



**»Jeg beundrer  
toppræstationer«  
siger Gunnar Nu-  
Hansen . . .**

»Polyfoto er lutter mester-  
skud! Ikke en eneste kikser  
på et Polyfoto-ark - det kan  
man da kalde en toppræsta-  
tion. Polyfoto er knaldgod!«

×

Også af Dem leverer vi et  
virkeligt godt fotografi. Vi  
råder over det nye, hyper-  
moderne Polyfoto atelier-ka-  
mera, der i forbindelse med  
vor mangeårige erfaring altid  
sikrer Dem et førsteklasses  
resultat. Det kniber endnu  
lidt med materialerne, og ju-  
letravlheden står for døren  
— opsæt derfor ikke Deres  
besøg.

**polyfoto**  
DET NATURLIGE FOTOGRAFI



**»Polyfoto slår  
på de rigtige  
strenger«, siger  
Wandy Tworek . . .**

»Polyfoto billeder er enestaa-  
ende udtryksfulde. Venner,  
der virkelig sætter pris paa  
Dem, vil blive glade for et  
POLYFOTO.«

★

Også af Dem leverer vi et  
virkeligt godt fotografi. Vi  
råder over det nye, hyper-  
moderne Polyfoto atelier-ka-  
mera, der i forbindelse med  
vor mangeårige erfaring altid  
sikrer Dem et førsteklasses  
resultat. Det kniber endnu  
lidt med materialerne, og ju-  
letravlheden står for døren.  
Opsæt derfor ikke besøget.

**polyfoto**  
DET NATURLIGE FOTOGRAFI



**»Jeg giver min  
stemme for  
POLYFOTO«,  
siger Else Marie...**

»Polyfoto billeder er dejligt  
klare og naturlige. Deres  
kære vil altid blive begej-  
stret for et POLYFOTO.«

★

Også af Dem leverer vi et  
virkeligt godt fotografi. Vi  
råder over det nye hyper-  
moderne Polyfoto atelier-ka-  
mera, der i forbindelse med  
vor mangeårige erfaring altid  
sikrer Dem et førsteklasses  
resultat. Det kniber endnu  
lidt med materialerne, og ju-  
letravlheden står for døren.  
Opsæt derfor ikke besøget.

**polyfoto**  
DET NATURLIGE FOTOGRAFI

Jeg var nok klar over, at dette var noget ganske andet end at sælge færdige pakkerejser. Bureauet udstedte billetter til tog, skib og fly og skulle naturligvis også kunne råde kunderne i alle spørgsmål vedrørende en rejse. Konsekvensen blev, at jeg nu delte butikken op i to afdelinger én for foto og én for rejser. Det var det letteste. Jeg anede intet, om hvordan man udregnede og skrev en billet. Firmaet sendte en mand over én dag for at sætte mig ind i grundreglerne i billetudstedelse. Det er

helt klart, at der blev tabt kunder i svinget, men OP Rejsebureau havde nok kalkuleret med det. Jeg tog kontakt med en dame i vores bekendtskabskreds, som havde mistet sin mand, og spurgte, om hun var interesseret i et halvdagsjob i bureauet. I fællesskab fandt vi efterhånden ud af at betjene kunderne rimelig godt. Men det varede nok et par år, inden vi følte os nogenlunde fuldbefarne. ●

**Fortsættes i næste nummer...**



# Fotograf Marinus Jacob Kjeldgaard

## En fotohistorisk 'billedmontør'

### -Marinus igen!

*Gunner Byskov*

Det må nok være bekendt for medlemmer i Dansk Fotohistorisk Selskab, at når først man får fat i et hjørne af en historie følger der ofte meget mere med - og ofte noget man ikke lige havde forestillet sig.

Således også i tilfældet Marinus Jacob Kjeldgaard. Den opmærksomme læser vil huske, at der var en større præsentation af ham og hans værker i det forrige nummer af *Objektiv*, nr. 105/april 2004, og der blev også gjort opmærksom på, at han var temmelig ukendt og kun var nævnt i 3 publikationer gennem alle årene - på trods af en meget stor og bemærkelsesværdig produktion.

Det var den almindelige opfattelse i de publikationer, at han ikke havde nogen familie, hverken i Frankrig eller i Danmark. Det forekom mig dog at være lidt underligt. Kjeldgaard er et forholdsvis almindeligt navn, så der måtte da være en eller anden, der havde Marinus i sit slægtsregister?

Det viste sig dog ikke at være så ligetil at finde ud af hvem. Faktisk lykkedes det først via en hjemmeside i Maryland, USA ([www.kjeldgaard.com](http://www.kjeldgaard.com), hvor svært kan det være?) og en meget fjern slægtning dér (Jack Kjeldgaard, hvis oldefar var en bror til Marinus' bedstefar....) for at finde ud af, at han stadigvæk havde to levende nevøer i Danmark.

Den ene af dem viste sig at bo i Århus (ligesom jeg gør) og være i besiddelse af nogle private breve fra Marinus, hvoraf det ældste var fra december 1945.

I det brev til sin bror Frederik takker Marinus for modtagelsen af 4 Røde Kors-pakker fra Danmark: de var meget velkomne, og han fortæller om det vanskelige i at overleve i en efterkrigstid i Paris.

Han fortæller også, at han er blevet portrætteret i martsnummeret 1940 af 'The Strand Magazine', og han sender Frederik et nummer, så han selv kan læse om, hvad han har bedrevet.

Se, det var spændende læsning! En hidtil ukendt artikel om Marinus, 10 sider - det var bare med at få fat i det martsnummer, for familien havde det ikke mere.!

Det viste sig selvfølgelig at være ret svært. Det fandtes ikke registreret i Danmark, og en søgning på de sædvanlige søgemaskiner gav heller ikke noget.

Jeg lagde så en 'want' ind på Abebooks, der repræsenterer 12000 boghandlere over hele verden, men resultatet lod vente på sig, og det var min utålmodighed slet ikke indrettet på.

Da jeg havde set, at en Geraldine Beare havde lavet et index over alle artikler i *The Strand Magazine* fra 1891-1950, søgte jeg efter hende og var så heldig at få fat i en brugbar email-adresse.

Hun viste sig at bo i England og kunne bekræfte, at artiklen faktisk eksisterede i det omtalte nummer. Om jeg da ikke ville have en kopi? Om? Jo, det kunne hun tro, og 3 dage senere fik jeg kopierne og kunne som den første Marinusefterforsker i over 60 år læse, hvad den berømte journalist HJ Greenwall fik ud af et interview med ham i 1940.

Jeg røber ingen hemmeligheder ved at vedgå, at jeg læste det med nærmest tilbageholdt åndedræt, og det viste sig lige præcis at være den guldgrube, jeg havde håbet på. Ud over en række detaljer om hans liv inden 'Marianne' og om hans arbejdsmetode var det mest sensationelle en historie om, hvordan det hele startede, og den historie gjorde mig helt tør i munden. Hør bare her:

Den 20. oktober 1917 udkom det franske billedblad 'J'ai Vu' ('Jeg har set') med et forsidebillede, der viste to mænd i samtale. Den ene var Grev Bernstorff (den tyske ambassadør i USA under 1. verdenskrig) og den anden var franskmanden Bolo Pasha.

Bolo Pasha var i 1916 rejst til USA for at mødes med tyske diplomater og finansfolk, i et forsøg på at få dem til at financiere købet af en avis, 'Le Journal', hvori han ville skrive tyskvenlige artikler imod krigen.

Hans plan var lykkedes. I alt modtog han 1,7 mio dollars fra en højt placeret tysker i USA, Adolf von Pavenstedt (senior partner i Amsick & Co., et firma, der var tæt forbundet med den tyske efterretnings-tjeneste), og med det beløb i lommen var han rejst tilbage til Frankrig.

I februar 1917 blev han arresteret og anklaget for landsforræderi. Han benægtede alt. Han havde ikke mødtes med tyske diplomater og pengene havde han giftet og spekuleret sig til.



Det elegante billede med de to herre i samtale.

Men da retssagen gik igang i Paris kunne anklageren i slutningen af oktober 1917 ret triumferende fremlægge dette fotografi som et bevis på at han faktisk havde mødt med den tyske ambassadør!

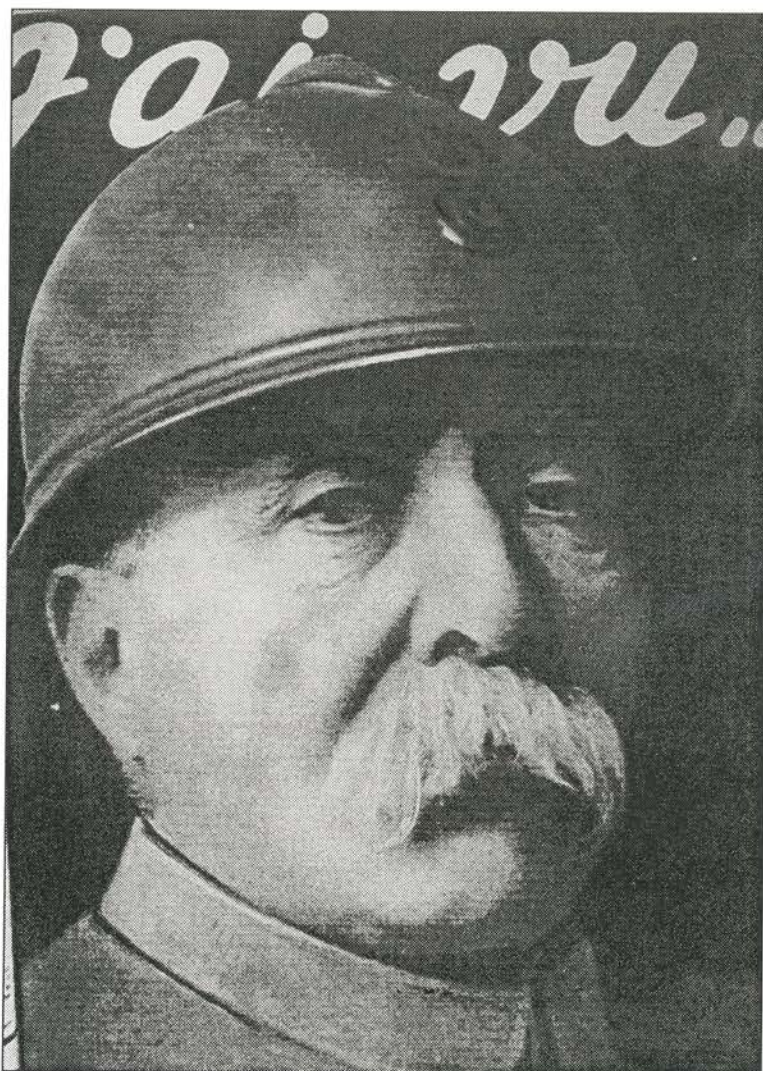
I en sag, der kunne ende med en dødsdom (og faktisk gjorde det), var det selvfølgelig et vægtigt indicium.

Knap 23 år senere beskriver HJ Greenwall det således i omtalte nummer af "The Strand Magazine" marts 1940:

*De fleste journalister, som var i Paris i de hektiske dage under retssagen mod Bolo Pasha, kan huske den sensation, dette billede vakte da det blev offentliggjort i magasinet 'Ja ai Vu'. Marinus havde fremstillet det falske billede, da han lige havde lidt tid til overs. Det var lavet så godt, at alle troede det var ægte og måske optaget af kontraspionagen. Der blev en skrækkelig ballade ud af dette billede. Marinus måtte møde op i retten for at bekræfte, at det var et falsum. Skønt retssagen mod forræderen endte trist for den anklagede gav det en hel del succes til kunstneren, fordi ejeren af magasinet kaldte ham op til sig, og Marinus (der forventede at blive fyret) fik i stedet fordoblet sin løn.*

Den information rykkede pludselig fotomontagens start tilbage til 1917, og det er for eksempel 5 år før John Heartfield lavede sine første politiske arbejder! Det er dertil sandsynligvis et af de første eksempler på det der senere kom til at hedde 'manipuleret pressefotografi', og det hele blandet elegant ind i en mondæn fransk spionsag. Mageløst....

Det siger sig selv, at jeg for enhver pris skulle have fat i det nummer af 'J'ai Vu', og det var der mirakuløst nok ingen problemer i. Via adressen [www.livre-rare-book.com](http://www.livre-rare-book.com) fik jeg i løbet af en uge købt to meget velholdt eksemplarer, og ugen efter var der på [www.ebay.fr](http://www.ebay.fr) en auktion over to hele årgange af 'J'ai Vu'. Dem bød jeg på som den eneste og fik dem til mindsteprisen, 65€.. De kom med posten en uge senere.



*Forsidebilledet af ministerpræsident Clemenceau.*

Dér var det så, måske verdens første dokumenterbare forfalskede pressebillede! To mænd i samtale, og selv om en nøjere granskning afslørede en uensartethed i skarpheden i de to figurer, så var det netop så elegant lavet og så så tilpas tilfældigt ud til at man let ville kunne lade sig narre. I hvert fald hvis man var uforberedt, og det var de franske læsere tilsyneladende i 1917, skal man tro HJ Greenwall.

Da jeg nu havde de to årgange af J'ai Vu kiggede jeg selvfølgelig efter, om der skulle være flere fotomontager, og det var der. Især én af dem er værd at lægge mærke til.

Den 1. november 1918 bragte bladet på forsiden et billede af ministerpræsident Clemenceau med en soldaterhjelm på hovedet. Det var 11 dage før den officielle fredsslutning, og 1. verdenskrig var sådan set forbi. Symbolikken var til at tage og føle på.

Billedet var igen en montage, men denne gang turde de åbenbart ikke lade som om det ikke var det. I hvert fald

stod der nedenunder billedet, stadig på forsiden: Composition photographique.

Det er et godt ord, der vel nærmest kan oversættes til 'En fotografisk sammensætning'.

Det forklarer produktionsmåden og undgår den negative klang, der klæber til 'manipuleret' og den industriromantik, der klæber til ordet 'montage' Værd at overveje....

Uanset hvad resultatet bliver kan vi altid tænke på, at Marinus Kjeldgaard måske var den første, der lavede det. Det vil videre undersøgelser måske vise.

PS: Nå ja, the Strand Magazine: d. 18. juni fik jeg en mail om, at den var blevet fundet, og jeg skyndte mig at købe den. Med alle de mærkværdigheder, der er sket i denne Marinus-historie undrede det mig (næsten) ikke, at den lå i en boghandel på Frederiksberg. ●

# 'DREJ & SE – FILM'

## DANSKE FILMFOTOGRAFER:

Einar Olsen

*Marguerite Engberg*

Einar Olsen dansk filmfotograf født den 11. maj 1886, død den 11. april 1966 i København. Han blev nærmest født ind i filmen, eftersom hans onkel var Ole Olsen, grundlæggeren af Nordisk Films Kompagni. Som ganske ung blev Einar Olsen ansat som elev i filmselskabets tekniske afdeling i Frihavnen, hvor han blev oplært i at kopiere og fremkalde film. I 1909 bad han om at blive overflyttet til selskabets optagelsesafdeling på Mosedalsvej i Valby. Her begyndte han nu at arbejde som filmfotograf, og i 1914 blev han forfremmet til cheffotograf, et arbejde som han varetog lige til 1955, både hos Nordisk Films Kompagni og andre selskaber.

Hans første arbejde som cheffotograf var på Karl Mantzius film 'Penge' fra 1914. Snart kom han til at arbejde også for andre instruktører, f.eks. optog han i 1915 8 film for teatermanden Martinius Nielsen og samme år 7 film for den unge A.W. Sandberg. Samarbejdet med Sandberg blev hans største indsats i stumfilmstiden, idet han og Sandberg i 1920'erne arbejdede sammen på 10 film, blandt dem de i Danmark så berømte Dickensfilm. Der var fire af dem, af hvilke den kendteste er 'David Copperfield' fra 1922. Einar Olsen var desuden cheffotograf på et af Sandbergs hovedværker: 'Fra Piazza del Popolo' fra 1925, der var en filmatisering af Vilhelm Bergsøes populære roman af samme navn. Sandberg og Einar Olsen gik godt i spand sammen. Under samarbejdet med Sandberg udviklede Einar Olsen sin sans for en følelsesfuld fotografering. Einar Olsen fortalte senere i et interview, at Sandberg havde engageret en cellist ved navn Fritz Dietzmann til at spille under optagelserne for at alle medvirkende både skuespillere og kameramænd skulle komme i den rette stemning, og som Einar Olsen sagde: 'Det gjorde vi skam også. Det var ofte, at kameramænd stod og hulkede bag kameraerne'. Foruden at være Sandbergs fotograf nåede han også at fotografere. August Bloms to sidste film 'Det store Hjerte' (1924) og 'Den store Magt' (1926).

I sommermånederne juli og august 1925 blev Einar Olsen engageret som kameramand på en film, som Carl Th. Dreyer skulle være instruktør på. Det var det svensk-norske selskab Victoria Film, der stod for produktionen.

Egentligt havde selskabet tænkt sig en Bjørnstjerne Bjørnsonfilmatisering, men Dreyer mente ikke, at han kunne nå at instruere en Bjørnsonfilm på så kort tid. Så man valgte i stedet for Jacob Bulls 'Glomdalsbruden', og Dreyer gik i gang uden at have skrevet et manuskript. Optagelserne foregik i Norge. Selskabet ejede ikke noget atelier. Men kun en udstillingshal i Oslo, så Dreyer foretrak for det meste udeoptagelser. Filmen var en såkaldt hjemstavns historie om den fattige bondedreng Tore og den rige landmandsdatter Berit. Dreyer forlangte, at Einar Olsen med sin fotografering skulle karakterisere de unge gennem det miljø, de levede i. Tore skulle fotograferes på baggrund af dystre nåletræer og sort nøgen jord. Berit skulle derimod optages i lyse billeder på baggrund af solskin og lyse birketræer. Filmens slutscene var et furioso af en svømmetur op mod en rivende elv, en elv som Tore måtte besejre for at nå op til sit bryllup med Berit.

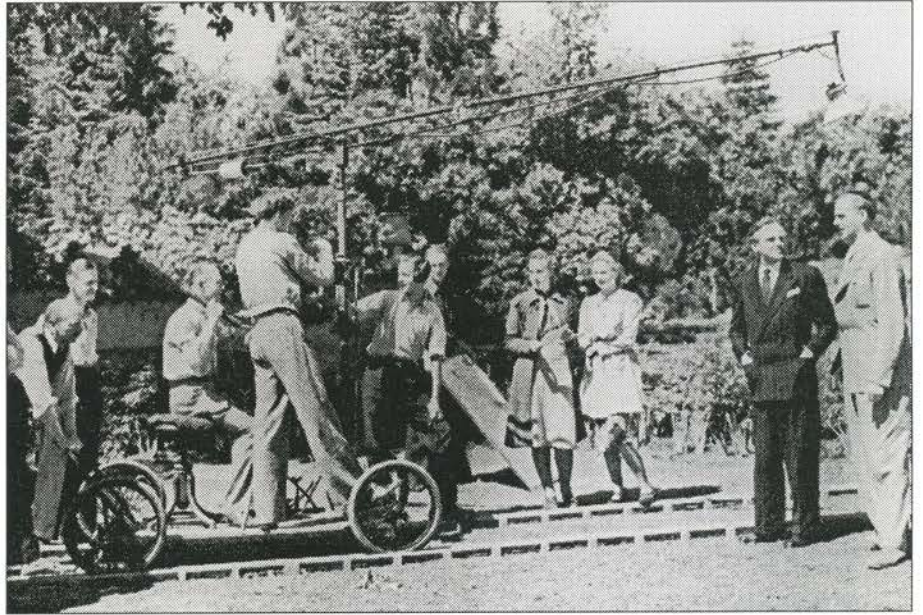
At det lykkedes Einar Olsen at fange den rette tone fremgår allerede af samtidens anmeldelser, hvor f.eks. det norske blad Morgenposten i sin anmeldelse den 13. januar 1926 skriver følgende om Einar Olsens arbejde: Fotografen har gjort et kræsent udvalg av landskaber, som danner en artistisk og stemningsfuld ramme om spillet.

Det blev en vellykket film også fra Dreyers side; den blev kaldt et lykkeligt frikvarter mellem de tunge, højdramatiske film i Dreyers karriere.

Efter i 1926 at have optaget A.W. Sandbergs genindspilning af den gamle Psilanderfilm 'Klovnen', denne gang med Gösta Ekman i titelrollen, ophørte samarbejdet mellem Einar Olsen og Sandberg, idet Sandberg brød med Nordisk og drog til Tyskland. Efter Sandbergs afrejse indskrænkedes produktionen mere og mere, for til sidst i 1929 at gå helt i stå. Einar Olsen drog for en kort periode til Sverige, hvor han optog film med den populære svenske komiker Edward Persson. Efter hjemkomsten til Danmark, begyndte han nu at arbejde for Palladium. Det blev til et par Fy- og Bifilm, stumfilmene 'Hr. Tell og Søn' fra 1929 og 'Pas paa Pigerne' fra 1930. I begge tilfælde var Carlo Bentsen og den ene fotograf Einar Olsen den anden. I 'Pas paa Pigerne' dukkede den unge Lau Lauritzen op som tredje fotograf; herefter var det ham, der fortsatte samarbejdet med Carlo Bentsen. I den periode, hvor der blev solgt så



*Einar Olsen og Johan Jacobsen under pause i filmoptagelserne.*



*Under optagelserne af 'Baby paa Eventyr' ses sidende på den firhulede dolly fotograf Einar Olsen, til højre stående instruktør Johan Jacobsen. Yderst til høje står Angelo Bruun og Gunner Lauring.*

mange kopier af Fy- og Bifilmene optog man jo som bekendt to negativer af filmene, idet man anbragte de to fotografer ved siden af hinanden med knap én meters mellemrum, og lod dem optage hver sin film. Først i 1940 kom Einar Olsen igen til være fotograf på en film med de to komikere. Det var deres sidste film 'I de gode gamle Dage', hvor Johan Jacobsen var instruktør. Foruden at arbejde for Palladium nåede Einar Olsen i trediveerne at arbejde for det genopstandne selskab Nordisk Films Kompagni. Det skete med 'Mille, Marie og mig' fra 1937, en film instrueret af Emanuel Gregers, og Marguerite Viby havde den alt dominerende hovedrolle som tre forskellige piger.

Fyrreerne blev nok Einar Olsens mest frodige periode, hvor han var kameramand på i alt 23 film, bl.a. fem for Arne Weel, fire for Christen Jul og ni for Johan Jacobsen. Dette tiår begyndte flot med en Herman Bang filmatisering 'Sommerglæder'.

I denne meget stilsikre episodefilm, instrueret af Svend Methling understøttede Einar Olsen med sin præcise fotografering instruktørens intentioner.

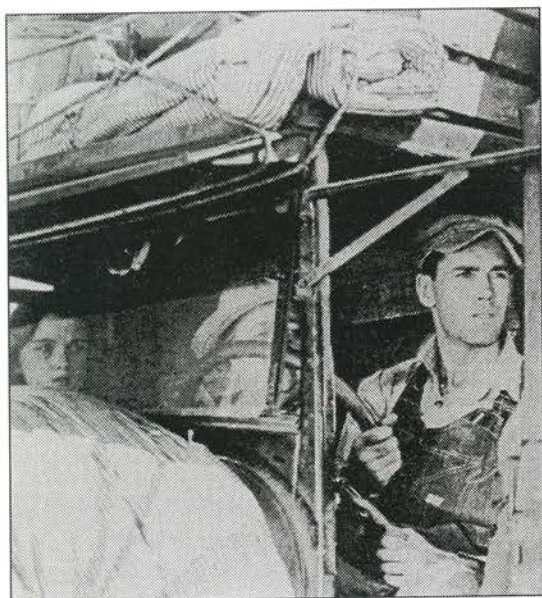
Samme år begyndte hans samarbejde med Johan Jacobsen. Efter den sidste Fy- og Bifilm: 'I de gode gamle Dage' fortsatte samarbejdet et par år frem med en række komedie. På grund af krigen og besættelsen kom der ingen amerikanske film til landet. For at bøde på savnet af de amerikanske lystspilfilm forsøgte Johan Jacobsen sig med lystspil film i bedste amerikanske stil som 'Tag det som en Mand' fra 1941 og 'Som du vil have mig' fra 1943. Med episodefilmen 'Otte Akkorder' fra 1944 kom Einar Olsens sans for at skabe atmosfæremættede scener til fuld udfoldelse. Man mindes den barske scene mellem Inge Hvid Møller og Eyvind Johan-Svendsen, en scene præget af Einar Olsens sans for dramatisk lyssætning og belysning.

Denne film er et af højdepunkterne i både instruktørens og fotografens karriere. Et par år efter skiltes deres veje; Einar Olsen var fra nu af og i resten af sin karriere fortrinsvis fotograf på lystspilfilm, af hvilken en halv snes stykker var instrueret af Jon Iversen. Einar Olsen sluttede som fotograf i 1955 med lystspillet 'Ild og Jord', instrueret af teaterinstruktøren Kai Wilton. ●

# Dokumentar fotografi i U.S.A.

Dorte Pedersen

Amerika blev i 1930'erne ramt af en voldsom landbrugskrise. Lang tids tørke og sandstorme ødelagde afgrøderne, farmerne måtte i stort tal forlade deres jord og søge ind til byerne i håb om at finde arbejde der. Det var især syd- og veststaterne, der blev offer for krisen. Mange husker sikkert John Steinbeck's bog: Vredens Druer, eller filmen af samme navn. Her skildres en families opgivelse af jorden de ejede og måtte forlade i en meget gammel og faldefærdig bil.



Still-billede fra John Fords film: Vredens Druer, med Henry Fonda i hovedrollen.

Inspirationen til bogen Vredens Druer var en lang række fotografier taget af udsendte fotografer, der havde til opgave at skildre situationen i billeder. Jakob A. Riis's billeder fra lidt før århundredskiftet af indvandernes levende vilkår i U.S.A., havde haft en vældig indvirkning på de besluttende myndigheder, og Amerikas præsident Franklin D. Roosevelt udtænkte den plan at afhjælpe depressionen via sin 'New Deal' politik. Der blev desuden bevilget penge til at sende folk ud for at illustrere de umenneskelige vilkår, som landboerne levede under og mange flygtede fra.

Under projektet Resettlement Administration (R.A.) blev fotograferne Walker Evans sendt ud, og med sig havde han danskeren Peter Sekaer, som Evans havde truffet på en kunsthøjskole. Deres fotografier blev vist på en vandrerdstilling i 1935. Senere blev projektets navn ændret til F.S.A. Farm Security Administration, flere fo-

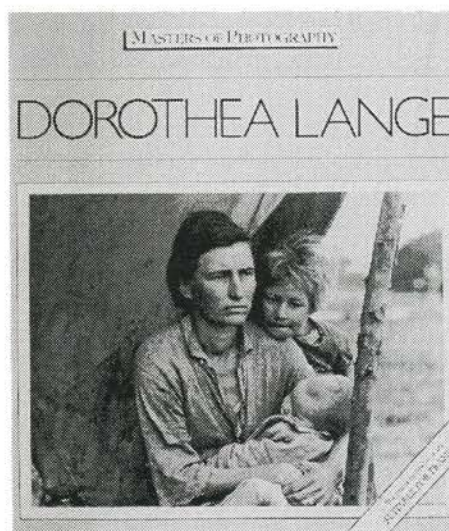
tografer blev sendt ud, bl.a. Russel Lee, Arthur Rothstein, Dorothea Lange og Marion Post Wolcott.

## Walker Evans

Walker Evans var egentlig arkitekturfotograf, men vidste nøjagtigt, hvad projektet ønskede at vise. Selvfølgelig er der billeder af de ofte usle boliger, landboerne levede i, men han viser også menneskene uden sentimentalitet eller nedlæthed. Med sig på turen til sydstatene havde han danskeren Peter Seaker, som var flygtet fra sin fars strenge ønske om at han skulle overtage familiefirmaet; Peter startede med at male biografreklamer, og for at dygtiggøre sig opsøgte han kunsthøjskolen, Art Student's League. Her traf han, som sagt, Evans og fik lyst til at fotografere.

## Arthur Rothstein

En af de andre der blev sendt ud som regeringsansat fotograf var Arthur Rothstein. Blandt mange billeder har han et som er meget bemærkelsesværdigt: En far og to drenge bliver af sandstormen blæst hen mod deres ret beskedne hus, men den mindste dreng er et godt stykke efter de andre, og man fornemmer barnets fortvivlelse over, at de ikke venter på ham, midt i dette orkanhelvede.



## Dorothea Lange

Den nok mest bemærkelsesværdige fotograf er Dorothea Lange, hendes billeder rummer smerten og fortvivlelsen over det tabte, et meget talende billede er moderen, der omgivet af sine børn sidder i et åbent telt,

men hendes udtryk glemmer man aldrig. Dorothea Lange fortæller selv at hun efter en lang arbejdsdag på vej hjem ser et skilt, hvor der står *'ærteplukkernes lejr'*. 20 miles tilbage finder hun lejren næsten opgivet, frost har ødelagt ærterne, kvinden med børnene ved siden af sig sidder afventende, hendes bil holder ganske vist ved siden af teltet, men hun har været nødt til at sælge dækkene!

Dorothea Lange fortæller om sit møde med ærteplukkerkonen: *Jeg så og nærmede mig den sultne og desperate mor, som trukket af en magnet. Jeg husker ikke hvordan jeg forklarede min tilstedeværelse eller om mit kamera for hende, men jeg husker at hun spurgte mig om nogle ting. Jeg tog 5 billeder af hende og børnene, arbejdede mig tættere og tættere på dem fra den samme distance. Jeg spurgte ikke om hendes navn eller historie. Hun fortalte mig at hun var 32 år gammel. Hun sagde at de havde levet af de frosne grøntsager fra de omkringliggende marker, og fugle som børnene havde fanget. Hun havde netop solgt dækkene fra bilen, så hun kunne købe mad. Der sad hun i det usle telt med børnene tæt omkring sig, og syntes at vide at mit billede kunne hjælpe hende, og på den måde hjalp hun mig. Der var en slags ligestilling omkring det.....Jeg vidste jeg havde nået essensen af min opgave.* Et andet billede er et nærbillede af en bil fyldt med familiens habengut. Det svarer nøjagtigt til still-billedet til filmen *Vredens Druer*, John Ford har ganske givet set mange af billederne og i hvert fald dette, og brugt det som model for sin film.

Et andet billede af Dorothea Lange viser to mænd slæbende kufferter hen ad landevejen, solen brager ned, i vejkanten pranger et kæmpeskilt med ordene *'Next time try the train'*. Og så den hvide plantageejer, velnæret, med foden på sin store flotte bil, i baggrunden hans sorte arbejdere, udtryksløse, afventende.

Dorothea Lange er født i 1895 og voksede op i Lover East Side, Manhattan. Hun har kendt fattigdommen fra sine omgivelser. Selv i dag er Lover East Side et lidt barsk sted, det bærer stadig præg af fattigdom, og turister er ikke velset der. Dorothea Lange's fremtid var at blive lærerinde, næsten det eneste en pige havde mulighed for dengang, så om dagen på skole, om aftenen og søndagen passede hun telefon og retoucherede for en fotograf, selvfølgelig ender det med, at hun begynder at fotograferer.

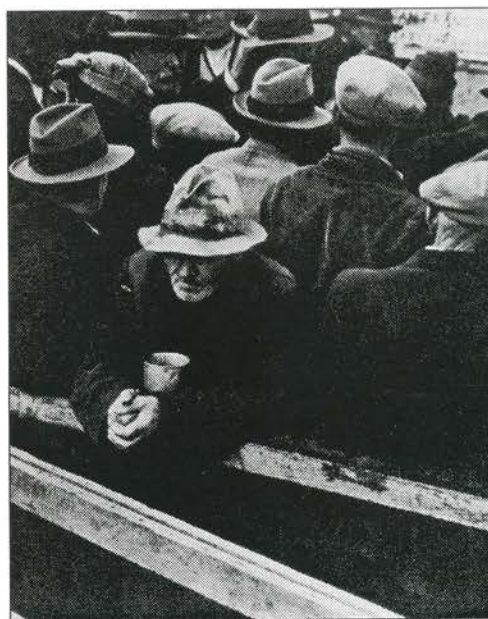
Sammen med en veninde går hun på 'valsens', lidt i protest mod forældrenes ønske, pigerne vil jorden rundt. Først går turen til San Fransisco, hvor de straks bliver bestjålet, så de er nødt til at tage nogle tilfældige job, for at klare sig.

I løbet af kort tid får Dorothea Lange startet et portrætatelier og klarer sig fint med det, men hendes

sociale engagement er hos de fattige og sultne folk på gaden. Hun går af og til ud med kamearet, og netop der bliver et af hendes mest berømte billeder til: *'White Angel Breadline'*. I en kø foran uddelingen af suppe til de fattige, står en man, hatten skjuler hans øjne, blikkruset i hans arme fortæller hvad de alle venter på. Netop dette billede forstørrer Dorothea og hænger op i sit atelier. Hendes kunder spurgte hvorfor hun lavede den slags billeder, men det kunne hun ikke rigtigt svare på. Et galleri i Oakland lavede senere en udstilling med netop disse billeder, og Poul Taylor så udstillingen. Han var professor i økonomi og skrev mange artikler om depressionen, og fandt at han kunne bruge flere af hendes billeder i sine artikler. Det gav hun ham lov til, og da han havde forbindelse med R.A. var det helt klart at han anbefalede Dorothea Lange til projektet.

### Marion Post Wolcott

Marion Post Wolcott blev også anbefalet til projektet af en bekendt, der var direktør for den historiske sektion F.S.A. Der findes et brev fra ham til Marion Post, hvor han først gør rede for, at hun får jobbet, dernæst hvordan det aflønnes, og gode råd om valg af fotografisk udstyr- og til sidst råd om påklædning. *Jeg er glad for at du har lært at du ikke kan stole på feminine kneb, når du er i det vilde syd. Farverige tørklæder og strålende tøj o.s.v. er ikke din del af din fotografiske ekvipering. Jo tættere du kan komme på landlig påklædning, som et normalt dress for kvinder jo mere bliver det en succes som fotograf. Jeg ved at dette gør dig vred, men jeg kan fortælle dig en anden ting – slacks er ikke en del af din påklædning. Du er kvinde, og en kvinde kan aldrig blive mand.*



Hendes berømte billede: *'White Angel Breadline'*.

Marion Post svarer ham: *Hør nu bessefar – du må lytte til mig et minut eller to, alt hvad du skriver er fuldstændig sandt, men jeg kunne ønske at du havde været med mig bare en del af den dag, jeg ledte efter noget tøj, specielt med lommer. Lad os være enige om at fotografer har brug for lommer – meget – og at kvindelige fotografer ser lidt iøjnefaldende og mærkelig ud med for mange filmsruller og synkroniseringsudstyr i deres skjortebluselommer, og for mange filtre og hvad man nu ellers behøver mellem tænderne, mens man stiller nødvendige spørgsmål. Nu denne snak om tøj med store lommer, det må også være letvægtstøj, vaskbart, ikke for blankt eller farverigt. Prøv at finde det. Angående slacks du kan ikke gøre mig vred. Jeg bruger ikke feminine triks, og jeg bærer almindeligvis en gammel jakke eller sweater, mine slacks er mørkeblå, og ikke stramme, Sir.*

Marion optager mange dejlige billeder, hun viser ét sted en farmer familie, som lidt bittert siger: *Vi har aldrig levet som svin før, men det gør vi bestemt nu.* Et andet billede viser en lørdag eftermiddag, en samling afslappede negere sidder afventende på en terrasse udenfor et af de typiske sydstatshuse, længst til venstre i billedet er barberen i gang med at klippe den første, han sidder på en trækasse, der er stillet på højkant, der er en sjov ro og en anelse humor i billedet!



*Negermoder Macom, Georgia, optaget i 1935 af P. Sekaer.*

### **Peter Seaker**

Tidsskriftet U.S. Camera bad Peter Seaker om at skrive en artikel om fotografi til den årlige publikation. Han var egentlig ikke meget for det, han ville hellere fortælle med sit kamera, men alligevel fik han skrevet en artikel, som U.S. Camera bragte i 1941 udgaven. Redaktionen fandt artiklen så god at det blev indledningen til en lang række artikler skrevet af fotografer. Peter Sekaers artikel hedder: *Intet at fotografere her.* Han fortæller om en rejse sammen med en fotograf, som synes at det må være så let for dokumentarfotograferne at finde motiver, men han fandt ikke et eneste. Vennen led af kunst med stort K.

Alle billederne fra de udsendte fotografer findes i dag på Library of Congress i Washington, og en stor del af Peter Sekaers billeder blev foræret af familien til Det kgl. Bibliotek i København, billederne blev i 1990 udstillet i Rundetårn. Biblioteket fremstillede et flot katalog, med Annemette Sørensen som forfatter.

### **Litteratur:**

[www.google.dk](http://www.google.dk)  
Dorothea Lange 55  
Phasidon Press Ltd. London.  
ISBN 0 7148 4053 X.

(Farm security administration.  
Masters of Photography.  
Dorothea Lange.  
Macdonald & Co (Publisher) Ltd 1985.

The Museum of Modern Art.  
Walker Evans.  
Fiftieth-Anniversary Edition copyright 1988.

The Friends of Photography 1983.  
Marion Post Wolcott.

Det Kongelige Bibliotek 1990.  
Peter Sekaer, fotografier fra 1930'ernes USA.  
Artikel af Annemette Sørensen.

Samvirke, juni/juli 1988.  
Berømte portrætter af en ulykkelig nation.  
Artikel af Bodil Biering.

U.S. Camera 1941.  
Artikel af Peter Sekaer. ●



# Noget om rotationslukkere...

Svend Frederiksen

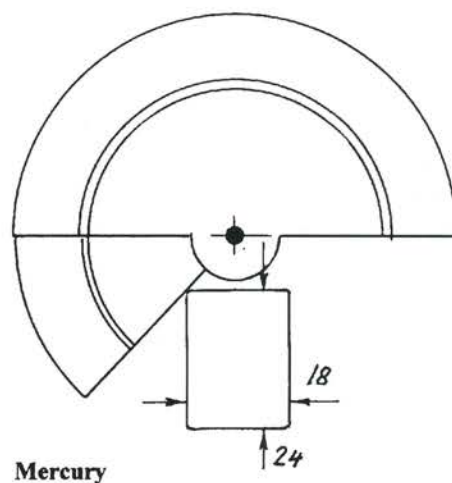
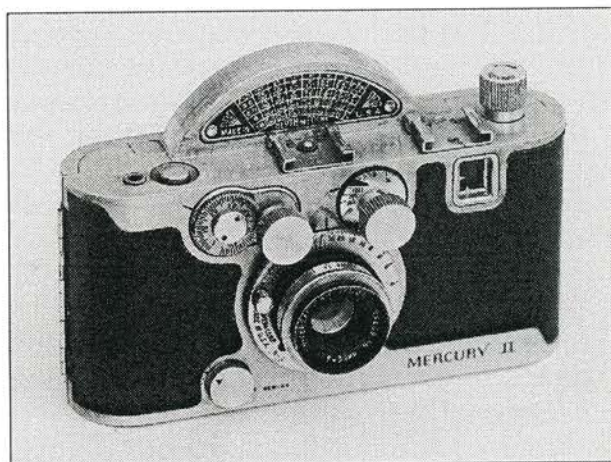


## Rotationslukkere

Som bekendt var fotografens høje hat den første lukker i verden. Siden er mange andre metoder taget i brug. Centrallukkeren og spaltelukkeren er de mest anvendte og derfor bedst kendte. Rotationslukkeren, som er i familie med lukkeren i et filmkamera, er aldrig blevet særlig udbredt. Ser man sig omkring for at finde eksempler på denne lukkertype, ender man med nogle ganske få, unikke kameramodeller, som ikke har ret mange fælles træk, ikke engang når det drejer sig om lukkerens konstruktion. En ting har de dog til fælles; de er alle beregnet til meget små formater. Det hænger sammen med, at lukkerskiven nødvendigvis skal have en diameter, som er meget større end målet på den ene side af formatet (mindst tre gange så stor). Til 6x6 formatet kommer man således op på en diameter på ca. 20cm! Det er selvfølgelig ikke nemt at få anbragt en skive af den størrelse i et kamera, hvis det skal have en rimelig form og størrelse. Dertil kommer, at billedvinduet ikke kan anbringes hvor som helst. Det bestemmes af lukkeren! Men problemet er ikke så stort, når man kommer ned på f. eks. halvformat (18x24), for der kan kamerahusets ydre mål holdes på et rimeligt niveau. Allerede i 1938 forsøgte man sig i USA med kombinationen halvformat/ rotationslukker.

## Universal Mercury

Modellen illustrerer meget godt det omtalte problem, for kamerahuset har fået en meget speciel form for at give plads til lukkerskiven. Billedvinduet er anbragt centralt, og skivens aksel sidder lige over vinduet. Det har gjort det nødvendigt at lave en halvmåneformet udbygning på toppen af kamerahuset. Billedet tages på højkant og lukkerskiven har fået en diameter på ca. 75mm.



Den pudsige overbygning har på en meget praktisk måde givet plads til dybdeskarphedstabeller. Selve skiven er lavet af kraftig aluminiumplade. Den er todelt, og lukketiderne indstilles ved at forskyde de to halvdele i forhold til hinanden, så der fremkommer en større eller

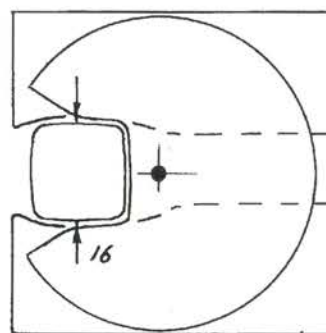
mindre kileformet spalte. Der er altså tale om en roterende spaltelukker. Når filmen føres frem spændes en fjeder, og ved udløsningen drejer lukkerskiven en omgang. Filmen belyses, idet spalten passerer. Der er ingen grund til at bekymre sig om, at spalten er kileformet; for alle dele af filmen belyses nøjagtig lige meget. Dog ikke på samme tid! Belysningen af filmens underkant (toppen af billedet) starter betydeligt senere end i overkanten og slutter længe før. Det har måske ikke nogen særlig praktisk betydning, men fotografering af objekter i hurtig bevægelse må give nogle mærkelige billeder? Efter hver eksponering spændes fjederen igen uden at skiven flytter sig. Den kører altså samme vej rundt hele tiden og med samme hastighed uanset lukkertid. En omdrejning tager ca. 1/10 sekund, for den store tunge skive er selvfølgelig ikke så nem at sætte i bevægelse. Takket være systemet med den variable spalte (kile) er det alligevel lykkedes at opnå en lukkertid på 1/1000 sekund. Der er ikke noget hæmværk, som kunne gøre lange lukkertider mulige, så længste tid er 1/20 sekund. Den første Mercury hed Model CC og brugte specielle 35mm film. I 1945 kom Mercury II, som var til standard 35mm film.

### Robot

Længe inden amerikanerne var kommet så vidt, havde en ung tysk konstruktør, Heinz Kilfitt gjort sig nogle tanker om et kamera med rotationslukker.



Han forsøger i begyndelsen af 30'erne uden held at få først Agfa og siden August Nagel med på ideen, men formatet var 24x24 på 35mm film, og ideen med at bruge kinofilm havde ikke fået sit gennembrud endnu. Bortset fra hos Leitz selvfølgelig. En anden ung tysker, Hans-Heinrich Berning bliver heldigvis interesseret, og han finder på at forsyne Kilfitts kamera med en fjedermotor til filmfremføring. I 1934 kommer det nye kamera, Robot på



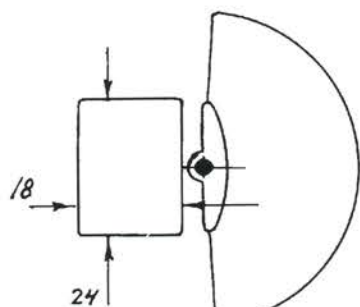
Robot

markedet. Hans Heinrich Berning etablerer sig dermed som fabrikant, og Heinz Kilfitt ansættes i firmaet. I første omgang står faderens firma 'Otto Berning' dog officielt som producent, og midlerne til udviklingsarbejdet er da også kommet fra den kant. Væsentlige dele fremstilles hos store kendte leverandører. Kilfitts rotationslukker fremstilles for eksempel hos Gautier. Lukkeren på Robot er som allerede antydnet af en helt anden konstruktion end Universals lukker. Den sidder ikke i filmplanet, men er rykket frem til kamerahusets forside. På det sted, lige bag objektivet er lysningen kun 16mm, og den problematiske lukkerskives diameter kan derfor holdes på omkring 50mm. Den har en fast udskæring, som passerer vinduet med varierende hastighed alt efter hvilken lukkerhastighed, der er valgt. Når lukketidsvælgeren drejes mod hurtigere lukketider, spændes den fjeder, som driver lukkerskiven, mere og mere. Det får skiven til at passere vinduet med større og større hastighed. På de lange tider kobles et hæmværk ind for at bremse skiven inden udskæringen har passeret vinduet. Lukkertiderne spænder fra 1/2 til 1/500 sekund. Når lukkeren skal spændes, drejes rotoren tilbage til udgangspositionen. Det kræver så et ekstra sæt lukkerblade for at forhindre dobbelteksponering. Når udløserknappen trykkes ned, åbnes to ekstra lukkerblade lige inden lukkerskiven udløses. Kilfitts lukker er blevet kendt for sin store pålidelighed, og Robot'erne har som bekendt været anvendt af flyvevåbnet i en række lande. Apparaterne har også fundet anvendelse til overvågningsopgaver og andre automatiske optagelser, som kræver stor driftssikkerhed.

### Olympus Pen F

I begyndelsen af 60'erne får Olympus stor succes med sine små fikse apparater til halvformat, og i 1963 suppleres med et spejlreflekskamera af en helt usædvanlig

konstruktion. Den unge geniale konstruktør hos Olympus, Yoshihisa Maitani er manden bag en række nye tekniske løsninger; blandt andet et pladsbesparende søgersystem.

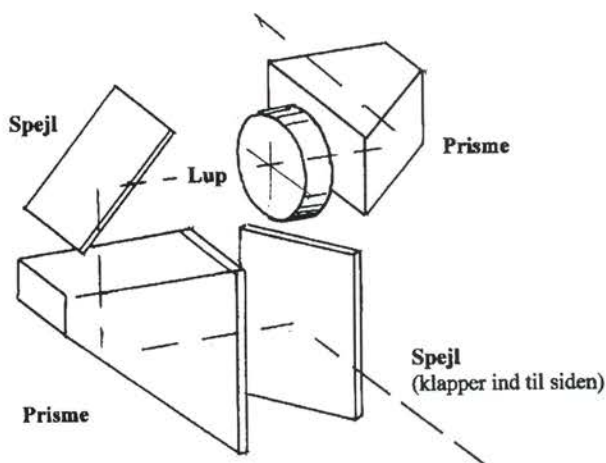


Pen F

Nikon bruger et lignende system i det samtidige Nikkorex Zoom 35. Men det er ikke af den grund lykkedes Nikon at gøre deres model (i helformat) særlig fiks. Olympus' Pen F er derimod et usædvanlig kompakt spejlrefleksapparat, som er forsynet med en rotationslukker. Lukkerskiven er en tynd, halvmåneformet titaniumfolie. Formatet tages på højkant, og skivens aksel er placeret ved siden af billedvinduet. Som på Universal Mercurys lukker drejer skiven samme vej, med samme hastighed ved hver eksponering. Lukkerskiven sidder også foran filmplanet som på Mercury, men dermed hører al lighed op, for nu er der virkelig kommet fart på. Titaniumbladet tager en omgang på ca. 1/300 sekund og det er umuligt at opfatte bevægelsen, når man betragter billedvinduet under en udløsning af lukkeren. Lukkertiderne går fra 1 sekund til 1/500 sekund, og de styres af et hæmværk, som bremser lukkerskiven, efter at titaniumbladet har lukket op for lyset i billedvinduet.

Der er derfor flashsynkronisering på alle lukketider. Det

kan ikke undre, at de fikse apparater er meget efterspurgt blandt 'Penfans'. Nogle Pen F samlere bruger stadig deres apparater, hvortil der findes en perlerække af objektiver, men der er langt imellem de forhandlere, som kan håndtere det fikse format, når filmen skal fremkaldes og kopieres!



Maitani's søgersystem til Pen F

### Tre apparater - tre løsninger

De tre individualister har alle haft stor succes med deres rotationslukkere. Alligevel er der nok ikke udsigt til, at vi får ret mange flere af slagsen at se fremover. Når det drejer sig om at konstruere noget mekanik, som skal arbejde præcist og accelerere lynhurtigt, er det et dårligt udgangspunkt at bruge en så stor, tung komponent som en lukkerskive med en stor masse. De tre konstruktører har kunnet overkomme dette problem på hver deres måde. Det gør i høj grad apparaterne interessante ud fra en samlers synspunkt. ●

# PHOTOGRAFICA



## En forretning i centrum

Dansk Fotohistorisk Selskabs stifter Torben Lind, åbnede 23. Juli 1980 Fotografica i Skindergade, som skulle være en konkurrent til Fag Foto på Frederiksberg Allé.

En fotoforretning med historisk fotografika midt i byens hjerte var lidt af et vovestykke. De første medarbejdere var fotohandler Svend Erik Pedersen og Objektivs første redaktør Flemming Anholm.

Den 6. februar 1987 blev forretningen overtaget af Svend Erik, som siden da har opbygget en aktiv og levende forretning med specialer på forskellige områder.

\*

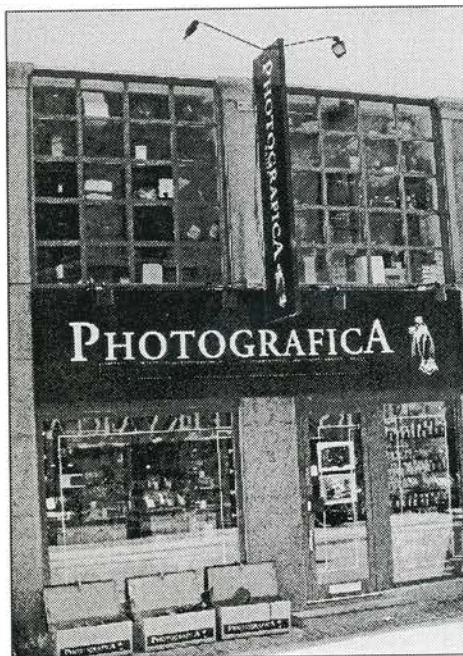
Igennem mere end 7 år blev Fotografica etableret og opbygget indenfor en snæver brance, hvor der endnu var andre udbydere bl.a. 'Inter Foto', 'Tuxen Foto', 'Centrum Foto', men ikke mindst 'Fag Foto'. I 1992 blev der indrettet et Foto Galleri på 1. sal. Det blev ikke den store forretning, men de mange besøgende var et kommende klientel med fotografi og fotografika som interesse.

\*

I denne første introduktion vil vi holde os til det ældre fotografika, og hvad Fotografica kan tilbyde sine mange kunder - deriblandt medlemmer af Dansk Fotohistorisk Selskab.

\*

Med tiden var der blevet opkøbt antikke kameraer, som efterhånden krævede at blive udstillet på behørig vis. Lokalerne blev grundigt ombygget og forvandlet til ét stort og smukt udstillingslokale – et helt lille 'museum', hvor den historiske samling stadig er under udvidelse.



I dag kan Fotografica tilbyde medlemmer af Dansk Fotohistorisk Selskab køb/salg og vurdering af enkeltapparater eller hele samlinger man måtte ønske at afhænde. Medlemmer, som vil sælge fotografika, bedes fremsende en liste over disse, hvorefter Fotografica vil komme med et købstilbud.

\*

Som bekendt sker der i disse år en rivende udvikling i udbudet og salget af digitalkameraer. Resultatet indebærer at priserne på alt analog er faldet med 30%-40%.

Kom ind og se udstillingen på 1. sal – her kan man opleve en stribe af Leica, Nikon og Contax apparater – alt det som er virkelig spændende og alt er til salg!

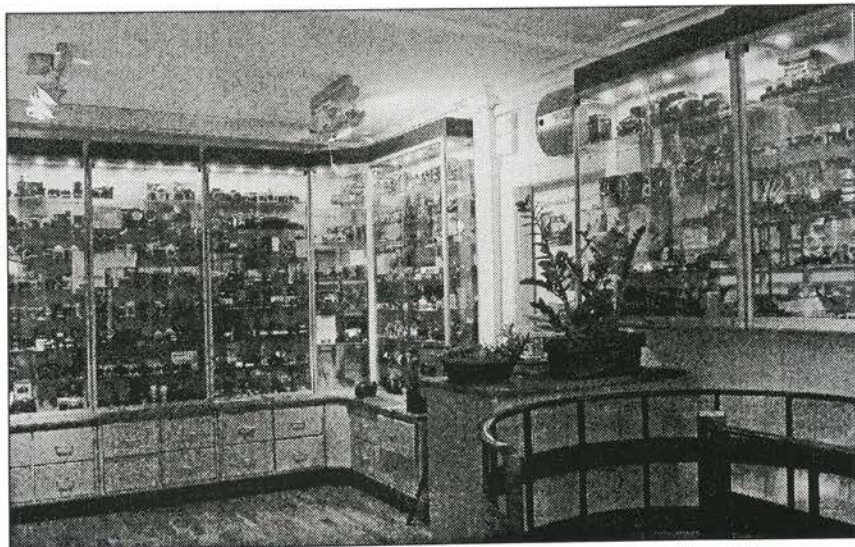
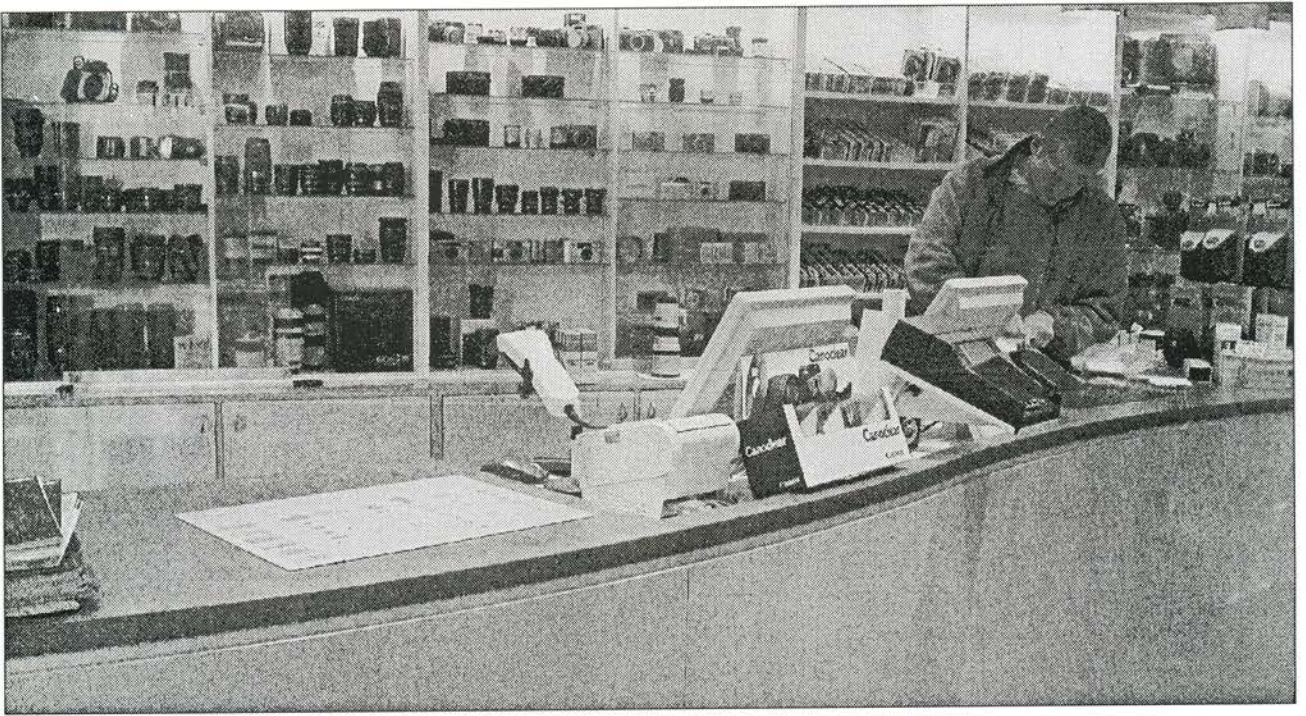
## PHOTOGRAFICA

Skindergade 41, 1159 København K.

Tlf.: 3314 1215.

E-Post: [mail@fotografica.com](mailto:mail@fotografica.com)

Internet: [www.fotografica.com](http://www.fotografica.com)



# BOG- & UDSTILLINGSOMTALE

**Palle Fogtdal: Danskere før og nu. Dokumentarbilleder.**  
Format: 27,5x24cm heftet. 288 sider, illustreret s/h & farve. Kr. 198,- Forlag: Palle Fogtdal 2004. ISBN 87-7248-547-7.

For en foto- og billedhistoriker blev året 2004 at sammenligne med 1955, hvor udstillingen *The Family of Man*, arrangeret af fotografen Edward Steichen, der præsenteredes verden over – to milepæle i billedhistorien – Steichen det globale, Palle Fogtdal os selv **DANSKERNE**.

Bogen og udstillingen hører selvfølgelig sammen, men det er, trods den flotte ophængning og præsentation udført af Kvorning Design & Kommunikation - bogen som giver det oplevelsesmæssige sug i maven. Bogens layout er enkel: den venstre side viser os danskere 'før' og højre side afslører os 'nu'.

Palle Fogtdal stiftede Danmarks første fotoblad *Foto & Smalfilm* netop i 1955 – hermed har han haft fingeren på pulsen fra dengang, vi alle amatører begyndte at fotografere. Det store sorteringsarbejde af over 10.000 billeder som har været igennem nåleøjet for at blive godkendt af 'far selv' er alene en bedrift. Det er imidlertid både forargeligt og skammeligt, at Det Kongelige Biblioteks enorme billedsamling ikke har været ubegrænset tilgængeligt for udvælgelse af billeder! Heldigvis har der været så mange billeder til rådighed, at man roligt kan sige at Palle Fogtdal's intentioner og hensigt rigeligt er opnået.

Fotografierne er ikke udvalgt efter kriteriet fotokunst, men som en folkelig dokumentation. De 274 billeder sat overfor hinanden i før & nu sammenhænge giver netop beskueren de tanker, fornemmelser og følelser, som man har til sin halvglemte fortid og nærværende nutid. Vi lever i en periode, hvor der nok er meget at klage over, men når billederne af tiden fra før den rå armod afskaffelse når nethinden, bliver man klar over at der immervæk er sket meget siden dengang.

Mange motiver ligner hinanden trods tidsforskellen – vi mennesker forandrer os ikke i takt med de fysiske rammer – her optræder menneskets evindelige opfindsomhed. Pigerne lader sig tatovere for sjov og pyrd. Sømændene i Nyhavn lod sig ditto for at man kunne identificere ligene af de druknede.



*1907. Første skoledag. Tre veninder på vej til skole. De er iklædt ærmeforklæder uden overtøj og bærer stolte på deres nye skoletasker. Bemærk, at selv små pæne piger på den tid ikke kunne drømme om at gå på gaden uden hat. Fotograf ukendt.*



*2002. Første skoledag. Gensynsglæden er stor, da kammeraterne på Dronninggårdsskolen i Holte mødes efter sommerferien. Aske og Caroline er særlig glade for gensynet. Foto: Claus B. Larsen.*

Hvis man af en eller anden grund skulle glemme at købe den flotte bog så tænk på at Palle Fogtdal har spenderet omkring 3 millioner kroner på sagen, heraf ca. 1/3 på bogudgivelsen. Bevares de kunne have været brugt til mange andre nyttige formål, men en ting må man sige, de er ikke givet dårligt ud. Tak fordi din idé blev til handling – og vi har rigtig godt af at se os selv lige så ufuldendte som i det forrige århundrede! ●

Norsk museum for fotografi – Preus fotomuseum:  
fotocolor 2004. Historisk tekst: Leif Preus. Format:  
20x20,5 cm heftet. 94 sider illustreret.  
ISBN 82-996691-1-1. Bestilling: Tlf.: 47 33 03 16 30.  
Fax: 47 33 03 16 40 eller post@foto.museum.no

I anledning af udstillingen fotocolor 2004 fra 23. maj – 22. august har museet i Horten udgivet et fornemt katalog som forhenværende museumsstifter Leif Preus har skrevet. Som ekspert og stifter af Art Color er det berigende at få farvefotografiets historie fortalt på en teknisk og sober måde. De enkelte fremskridt på området bliver der gjort rede for i korte, og meget koncentrerede sætninger. I afsnittet om Gabriel Lippmann fortælles om hvorledes det meste af bibliotekets Lippmannsamling stammer fra professor dr. Albert Narath's arkiv, som Preus købte i 1974 under et besøg på Den Tekniske Højskole i Berlin. Narath var tidligere direktør for universitets institut for fotokemi og filmteknik. Han overtog sin lærestol i 1939 efter professor Erich Stenger, som i sin tid efterfulgte professor Adolf Miethe. Den svenske ingeniør Harold Zettersten formidlede kontakten med Narath, og skænkede senere selv sin samling af litteratur og fotografier til Preus Fotomuseum. Hermed endte en enestående arkivsamling i Horten

Leif Preus har skrevet en brugbar opslagsbog til forståelse af farvefotografiens komplicerede og mere end 100-årige historie. Bogen er gennemillustreret med farvefotografier af tidens opfindere. ●

## Greve Museum blænder op for Aage Remfeldt!

Over 100 portrætter af kendte personer samt et udvalg af internationale fotografier fra perioden 1946-1976 har vist på Greve Museum. Portrættør Aage Remfeldt's (1889-1983) var en af sin tids legendariske portrætfotografer med atelier i Oslo og Havdrup.

Oprindelig hed han Aage Rasmussen, men hans store beundrer af malerkunsten, som han ofte nærmede sig fotografisk gjorde, at han ændrede sit navn fra Rasmussen til Remfeldt – måske en bogstavskombination af Rembrandt og Peter Elfelt.

Aage Remfeldt var lidt af en patriark, dygtig og dominerende til tider til det grænseløse, men en fremragende portrætfotograf.

I en periode på ca. 30 år var han nestor for den årlige store Internationale fotoudstilling på Charlottenborg i København. Et tidkrævende arbejde som han næppe fik honoreret efter fortjeneste. Udstillingen på Greve Museum var bestemt søndagsturen værd. ●

**Greve Museum Bækgårdsvej nær Greve landsby.**  
Åben: 3. marts til 23.maj. Tirsdag - fredag 11-15,  
søndag 11-17. Gratis adgang.



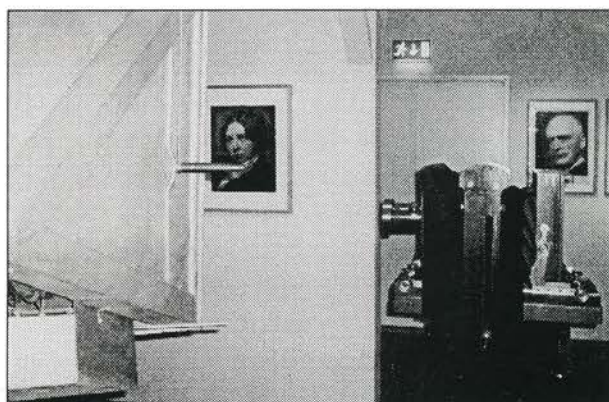
**Redaktører Lena Johanneson & Gunilla Knappe:**

*Women Photographers – European Experience.*

**Format: 24x16 cm indb. 384 sider. s/h illustreret.**

**Forlag: Acta Universitatis Gothoburgensis, box 222,  
Se-40530 Göteborg. ISBN 0348-4114.**

Bogen indeholder 10 essays af 10 forskellige skribenter omhandlende kvindelige europæiske fotografer. Det danske bidrag er skrevet af fotohistoriker Tove Thage. Bidraget har titlen: *Louise Melchior's summer- a Human Alphabet. Photographs from the 1880s to 1910.* På 39 sider beskriver Tove Thage en række kvindelige fotografers indsats og arbejde primært i hovedstaden. Melchior familien emigrerede fra Hamburg til København omkring 1750. Moses M. Melchior blev gift med Rachel Zippora Rosbach og fik 14 børn. Hermed var grundlaget skabt for et driftigt handelshus: Moses & Son og efterkommere, der satte dybe kulturelle og samfundsmæssige spor i Danmark. Villa Rolighed på Østerbro blev et yndet opholdsted for eventyrdigteren H.C. Andersen, som ofte blev fotograferet af Israel Berendt Melchior. De biografiske skildringer af enkeltpersonerne er skildret med stor indsigt og mange morsomme og interessante historier. Bogen kan anbefales – grundlaget er lagt for et videre studium af jødiske indvandreres vellykkede assimilering i det danske samfund. Et omfattende noteapparat gør studiearbejdet meget let. ●



Remfeldtudstillingen viste: en reflektor, kamera og billeder.

# 3-dobbelt fotograf-udstilling i Aalborg!

De tre kulturhistoriske institutioner i Aalborg viser fra 19. juni 2004 til 9. januar 2005 udstillinger om Aalborgfotografen Heinrich Tønnies, den kendteste danske fotograf fra 1800-tallet i det store udland.

*Aalborg Stadsarkiv:*

Arkivstræde 1.

*Nordjyllands Kunstmuseum:*

Kong Christians Allé 50.

*Aalborg Historiske Museum:*

Algade 48.

Tønnies. Familien, firmaet og teknikken.

Tønnies, portrætkunstneren.

Tønnies og Aalborgs topografi.



*Stadsarkivar Henning Bender*

## Heinrich Tønnies

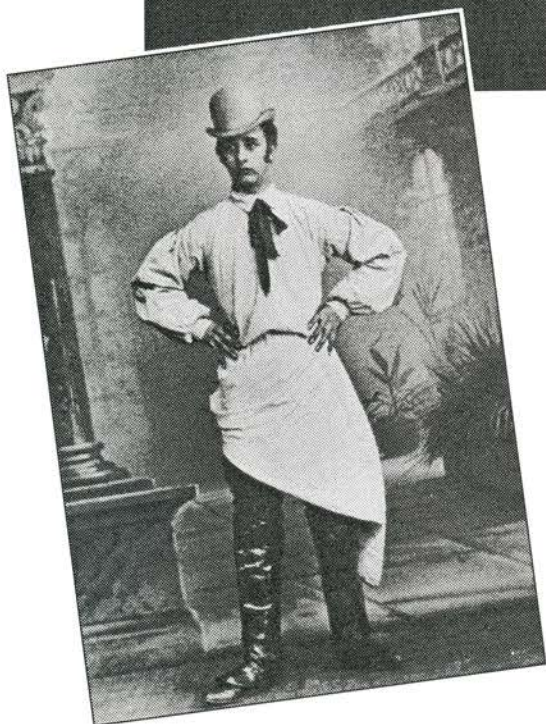
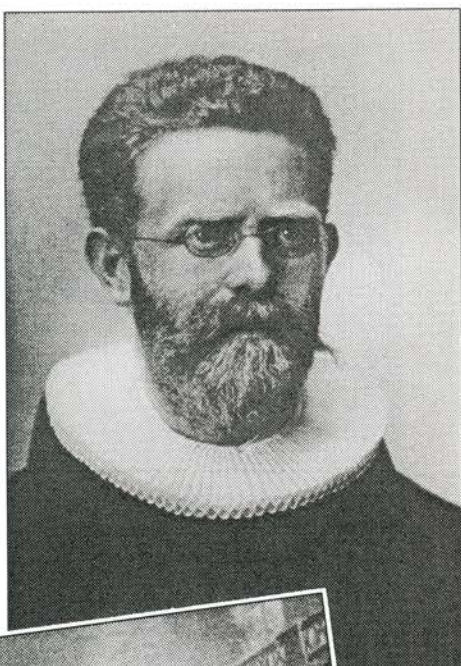
Tønnies blev født den 10. maj 1825 i en glasmagerfamilie i Grünenplan syd for Hannover og døde i Aalborg den 11. december 1903 som overhoved for Aalborgs kendteste fotograffamilie. Han kom til Danmark i 1847 som glasmaler og glassliber på Conradsminde glasværk i Rold Skov og flyttede i 1855 til det nye glasværk i Aalborg. Her opdagede han at glas kunne 'males' med lys gennem slebne glaslinser og købte den 9. december 1856 Aalborg første fotografiske atelier. Tønnies blev den første der tog portræt-fotografier i et større omfang i Aalborg og da han i 1870 blev dansk statsborger, var han blandt de kendteste fotografer i landet. Fra 1881 i Nordens største atelierbygning på Nytorv i Aalborg. Den blev revet ned i 1961 for at skabe for et stormagasin. Havde man bevaret ateli-

erieret, ville det i vore dage have været en hovedattraktion på internationalt niveau. Forbilledet i Berlin blev nemlig bombet i 1944.

## Det bedst bevarede fotografarkiv

Fotofirmaet Tønnies' succes skyldtes ikke alene usædvanlig dygtighed, men også internationale forbindelser. Tønnies kunne allerede i 1857 præsentere de først kendte visitkortportrætter i Danmark og fra 1860 optog han et stort antal bybilleder med de nyeste, bedste og største kameraer i Europa. Lager og lagerlister førtes med stor omhu og når de er så velbevarede skyldes det at familiefirmaet fik stadig større bygninger og lagerplads.





Over 200.000 originalnegativer af et samlet antal optagelser på omkring 260.000 er endnu bevaret og optagelserne kan identificeres og dateres ved hjælp af komplet bevarede negativprotokoller fra 1864 til 1975 samt hovedregnskabsbøger fra 1866 til 1957. Tilsvarende fra samme firma og familie kendes ikke fra noget andet fotofirma i verden.

Tønnies topografiske billeder. Tønnies optagelser af gader, pladser og huse blev lige fra begyndelsen meget populære og omfatter fra midten af 1860'erne billeder af Østeraa, Vesteraa, den nybyggede pontonbro i 1865, gadebilleder og oversigtsbilleder fra Aalborg. En skat der i vore dage gør Aalborg til en af de bedst dokumenterede byer i Danmark fra midten af 1800-tallet. Den omhyggelige fremkaldelse og den lange belysningstid betyder, at enhver detalje er med. Lige bortset fra mennesker og dyr i bevægelse, der kun ses

som skygger. Mange gadebilleder er derfor taget tidligt om morgenen førend der kom liv i gaderne. Samtidigt må man ikke forestille sig en systematisk gennemgang af byen. Tønnies tog kun billeder der kunne sælges.

Stadsarkivets samling. Tønniessamlingen er den mest berømte og ældste samling af fotografier på Aalborg Stadsarkiv, men udgør dog kun en lille del af Stadsarkivets totale samling på omkring 6 millioner fotografier. Ud over betydelige afleveringer af privattoptagelser, drejer det sig først og fremmest om ca. 20 andre fotografarkiver med negativarkiver. Blandt de større kan nævnes Karner og Brems – samt pressefotografernes billedarkiver på byens tre aviser. Dalby på Amtstidende, Kühl på Ny Tid og Kirkegaard på Stiftstidende. Samlingen forøges til stadighed og er langt den største i Danmark med regional afgrænsning. Se mere om Tønnies og udstillingerne [www.aalborg.dk/stadsarkiv](http://www.aalborg.dk/stadsarkiv) •

## Særudstilling på Vendsyssel historiske museum i Hjørring

*Jan Rasmussen*

Slægtsforskerne sidder med næsen dybt nede i kirkebøgerne.

De opstiller anetavler og laver efterslægtstavler og undersøger om de er i slægt med Gorm den gamle. Men også fotografier er af interesse for dem der søger i slægtens rødder. Det kan være et skindbetrukket album med visitkort fotografier eller det kan være en krøllet kuvert med fotografier af bedsteforældre og oldeforældre med børn. Slægtsforskeren har ofte pietetsfølelse for de gamle fotografier selvom der ofte mangler navn og årstal.

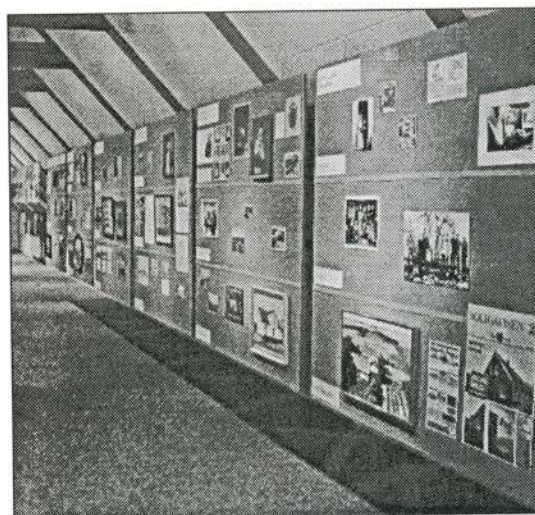
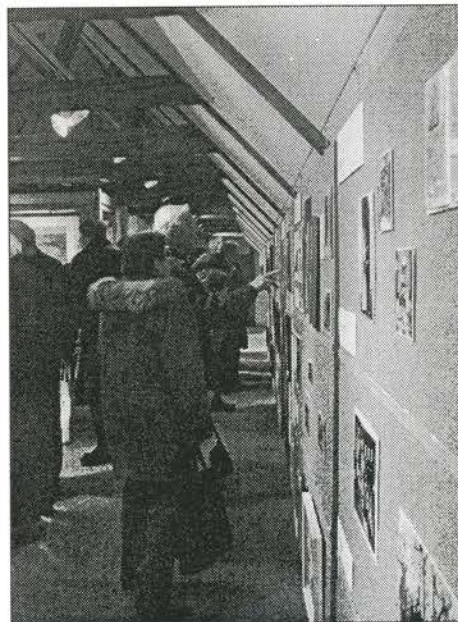
Den 14. februar 2004 holdt slægtshistorisk forening for Hjørring og omegn 25 års jubilæum. I den anledning blev der vist slægtshistorisk arbejde som en særudstilling på Vendsyssel historiske museum frem til 14. marts. Der blev vist eksempler på slægtstavler på tapetruller, indsamling af gamle breve og dagbøger, dåbskjole med 50 navne broderet, slægtsbøger og søgemulighederne på arkiver og nettet med computer.

På udstillingen blev der også vist en tidsrækkefølge for fotografier. Slægtsforskeren har ofte brug for at få et bud på hvor gammelt kan dette udaterede fotografi være? Før fotografiet, 1839, var det silhuetter, tegninger, kobberstik og malerier. De første årtier derefter er det daguerreotypier for de få. 1860 og frem til århundredeskiftet er der mange visitkort og kabinet fotografier som mange slægtsforskere har stor glæde af. Fra 1900 og frem findes der mange postkort der kan vise personer men ofte huse, gader og gårde. Her er muligheder for at få et indtryk hvordan forfædrene boede. Amatører begynder selv at tage fotografier og motiverne er mere frie og tilfældige opstillede. Professionelle selskabsfotografier finder man ofte i familiens gemmer. I midten af 1900 tallet kommer Polyfoto, Multifoto og Stella Novo med fotografier der findes i næsten alle album.

Blandt dem mange håndkolorerede. Fra sidst i 60-erne begynder de rigtige farve fotografier. Udlandsrejser, familie, fest og fødsler. I dag er mængden af fotografier i vores skuffer stor. Har vi husket at skrive navn og årstal til vores efterkommere og ejer vi et gruppebillede af familien?

I Nordjylland er slægtsforskerne godt stillet hvad gamle fotografier angår. I Aalborg findes Tønnies samlingen og i Hjørring Kirstine Lund samlingen. Det er fotograf samlinger hvor der findes negativer og protokoller der rækker fra 1863 (Tønnies) og frem til ca. 1970. hvis slægtsforskeren så også bruger

I det Kongelige Biblioteks luftfotosamling er der mulighed for at finde hus til forfædrene.



### **NB:**

Fotograf Kirstine Lund fra Hjørring er en fotograf jeg søger yderligere oplysninger om. På føromtalt udstilling havde jeg opsat 30 varianter af visitkort fra 27 års produktion. Jeg er interesseret i oplysninger om fotografier, postkort, trykte billedmapper m.m.

Lønstrup, Løkken, Frederikshavn og Hjørring er byer hvor Kirstine Lund fotograferede. Læs mere om Kirstine Lund på [www.vhm.dk/arkhjh13.htm](http://www.vhm.dk/arkhjh13.htm) og på [www.ukendtebilleder.dk](http://www.ukendtebilleder.dk).

Jan Rasmussen  
Stensgårdsvej 45  
9800 Hjørring  
98922477 el. 20296777  
[janrasmussen@c.dk](mailto:janrasmussen@c.dk) ●

# BILLEDGRUPPEN



**Mødedatoer: torsd. 23. september og  
torsd. 4. november kl.19:30 i Øster-  
brohuset. Århusgade 103.**

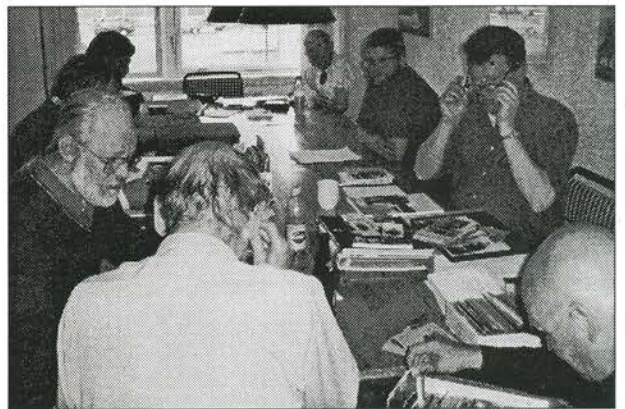
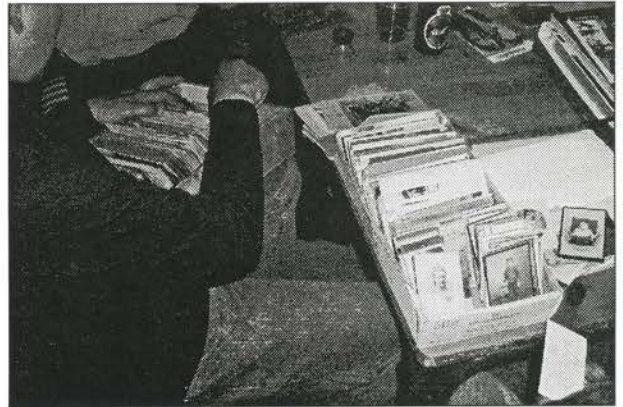
Billedgruppen mødte som sædvanlig op med deres kasser, mapper og løse billeder, hvor der åbenbarede sig nye spændende motiver. Først blev der handlet og byttet livligt – særlig interesse har visit- og kabinetsfotografier, men også dybtryk og fotolitografisk halvtonestryk til trykning af fotografier.

Efter en lille rygepause blev billedgruppens medlemmer præsenteret for det første af en række beskrivelser af fotografiens mange processer. Flemming Berendt havde medbragt en række eksempler på verdens første fotografiske proces: daguerreotypiet. Øvelsen gik ud på hvorledes man opbevare og behandler disse følsomme plader. Der blev tillige demonstreret hvorledes et næsten forsvundet billede blev kaldt til 'live' ved hjælp af kemi. Den unge dame blev til alles forbavselse rensset og dermed 'fremkaldt' på ny. Det er meningen at en række af de mest kendte fotografiske teknikker vil blive gennemgået ved de kommende mødeaftener. Efter hver præsentation vil de tilstedeværende få udleveret skriftligt materiale over aftenens forløb.

Billeder og litteraturhenvisninger vil løbende supplere teknikkerne: næste gang gælder det 'fattigmandsdaguerreotypiet - ambrotypiet

Svenn Hugo fremviste til sidst en serie miniaturefotografier af konger, kejsere og andet godtfolk, som i 1920'erne og 30'erne blev ilagt cigaretpakninger. Dorte Pedersen fra Århus og Svenn Hugo vil publicere historien i *Objektiv*, når hele opklaringsarbejdet er afdækket.

Vel mødt efter sommerferien!



*Fra en mødeaften på Frederiksberg.*

# Foredragsaften på Danmarks Fotomuseum

## \*Monsters & Madonnas\*

Fotograf Mortensen genopdaget af Rudi Hass

Faglærer ved Medieskolerne i Viborg, **Rudi Hass**  
kommer til Herning med sit '**Mortensen**  
**foredrag**'

Hvordan frigør du din kreativitet?

Hvad er opskriften på et godt billede?

Fotografiets første superstar!

Enhver digital billedbehandler er en fjern student  
af fotograf Mortensen!

Et fotohistorisk foredrag med svar til nutidens  
fotograf.

4 timers spændende anskuelighedsundervisning i  
billedkommunikation og branding.

**Torsdag den 18. November**

**kl. 18:30-23:00.**

Max. 40 pladser.

Pris pr. person kr. 150,- (incl. let traktement).

Tilmelding på tlf.: **9722 5322** eller

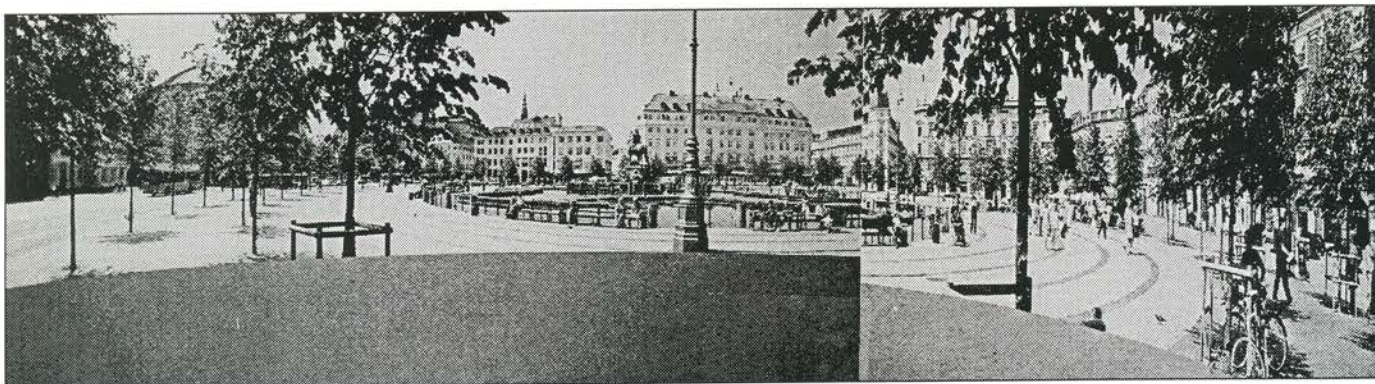
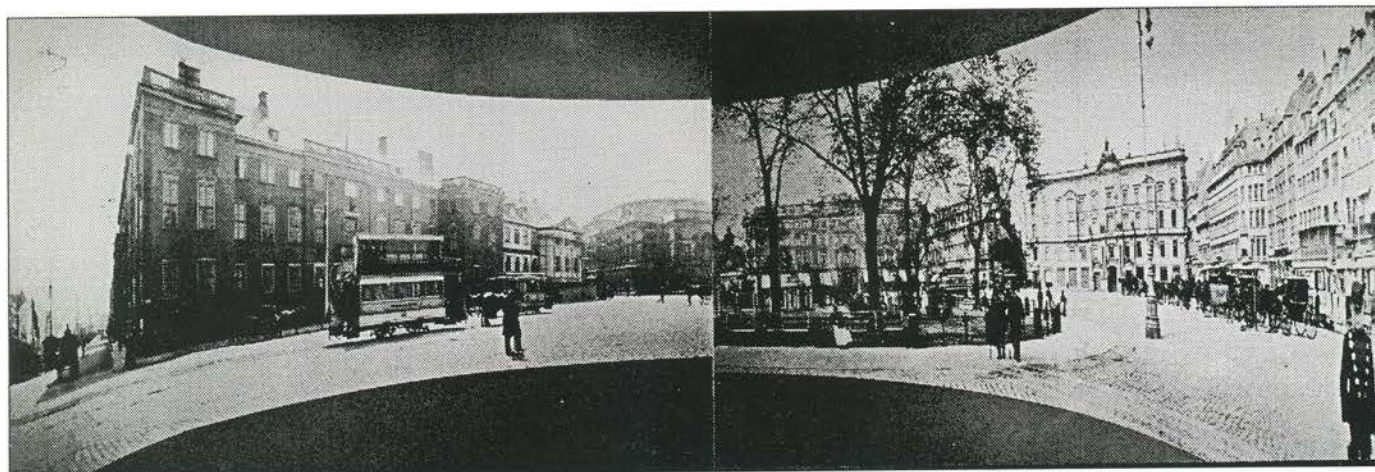
mail@fotomuseum.dk

Kom til Sverige min 'FAR'

**FOTOGRAFICA  
SAMLARMARKNAD I  
OLOFSTRØM.  
10-ÅRS JUBILEUM.  
SØNDAG DEN 12.  
SEPTEMBER FRA  
KL.10-15.**

Folkets Hus Ø Storgatan 24, Olofstrøm.  
TILMELDING: Tlf.: 0454-41256. E-Post:  
[nilsharald@swipnet.se](mailto:nilsharald@swipnet.se)

Arrangør: Nils-Harald Ottosson, Hallonvägen  
11., 29341 Olofstrøm.



*Den store billedudstilling 'Danskere Før & Nu' i Øksnehallen arrangeret af Palle Fogtdal blev lidt af et tilløbsstykke.*

*I to store runddeller kunne man opleve to 360 graders optagelser af Kongens Nytorv. Den ældste optaget af Peter Elfelt i 1897 og den nyeste fra 2003 optaget af Niels Resdahl-Jensen. Samling: Danmarks Fotomuseum.*

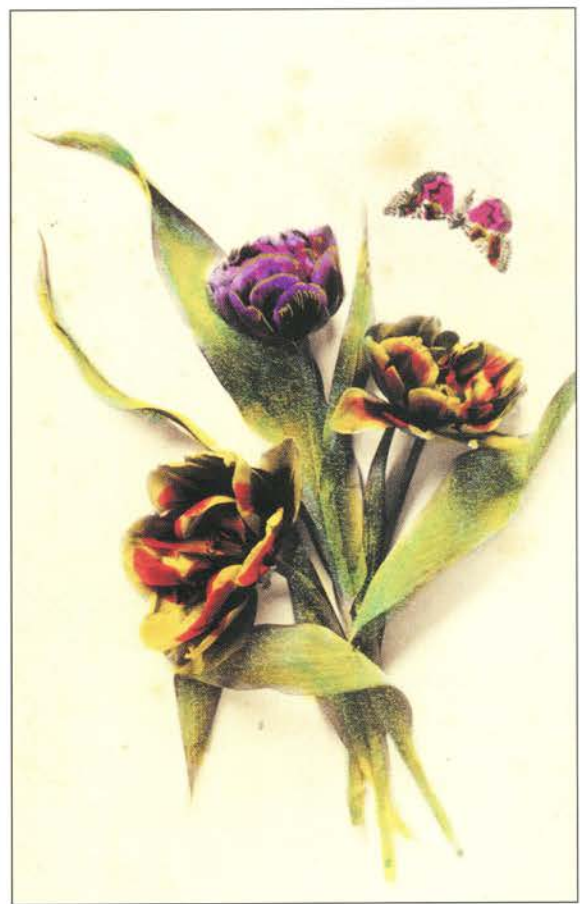
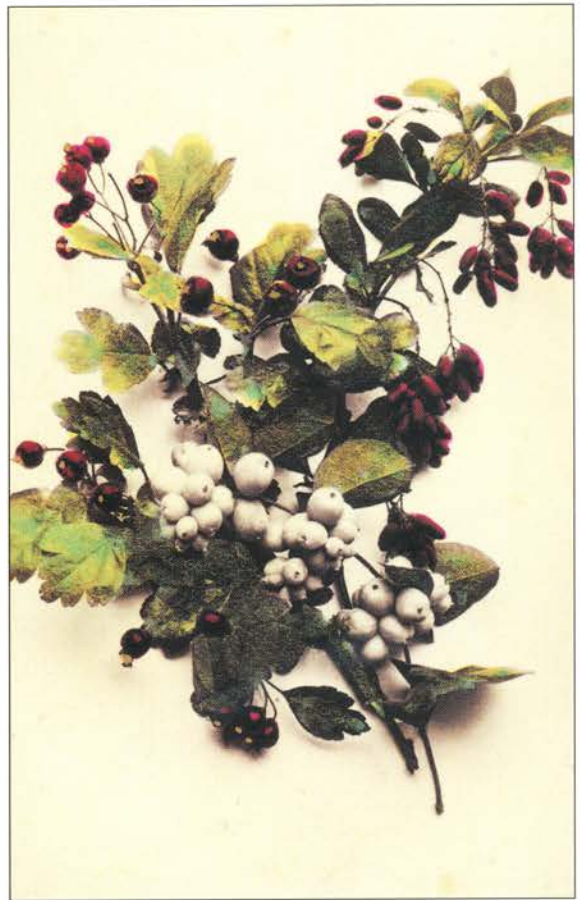
# Fotogalleriet

I anledning af udstillingen på Louisiana "Blomsten som billede". "Fra Monet til Jeff Koons" vil "Fotogalleriet" præsentere 6 håndkollorerede visitkortbilleder fra perioden omkring århundredskiftet.

Denne type visitkort blev for det meste anvendt som lykønskingskort ved bryllup, dåb eller runde fødselsdage.

Blandt de udstillede malerier af kendte kunstnere på Louisiana vil man også kunne opleve fotografiske arbejder af bl.a. Irving Penn, Robert Mapplethorpe og Andy Warhol.

(De viste visitkortbilleder er ikke fra udstillingen).





# 'DIT & DAT'

## Foreningsmeddelelser, anvisning- og orienteringsnyt med mødedatoer

### Referat af generalforsamling 17/4-2004.

#### Referent: Kjeld Jensen

Til årets generalforsamlingen i Middelfart var der fremmødt 46 medlemmer.

#### 1. Valg af dirigent og referent.

Dirigent blev Svend Frederiksen og referent Kjeld Jensen.

Dirigenten kunne konstatere at generalforsamlingen var lovligt indkaldt i seneste nr. af Objektiv.

#### 2. Formandens beretning.

I årets løb er der udkommet 5 numre af objektiv, hvoraf 2 temanumre. Temanumrene I+II om Kehlet hørte sammen, hvilket betyder at temanummeret for 2004 allerede er udkommet. Papirkvalitet og sideantal er ændret lidt pga. bortfald af portostøtten.

Årets aktiviteter:

Der har været loppemarkeder og anvisningssalg i Århus og København. Medlemsmøderne med foredrag i København trækker stadig 60-70 medlemmer, hvilket er meget flot, og 'skrotsalget er stigende

Billedgruppen har nu flyttet sine aktiviteter til lokalerne på Østerbro, hvor der afholdes fire møder om året.

Der har været afholdt en ekskursion til Det Danske Filmarkiv med stor tilslutning, mens en planlagt ekskursion til Danmarks Fotomuseum i Herning blev aflyst pga. for lille tilslutning. Formanden efterlyste forslag fra medlemmerne til fremtidige ekskursioner.

Flere af de ældre medlemmer er i årets løb afgået ved døden. Det drejer sig om Ole Schelde, Niels Elswing og Cote Cuculiza, som vi vil savne i foreningen.

Endelig var der en tak til alle der har bidraget til Objektiv, tak til webmaster Flemming Lamberth og tak til bestyrelsen.

Applaus!

#### 3. Kassererens beretning

Regnskabet for 2003 er offentliggjort i Objektiv nr. 105. Der er en lille tilbagegang i medlemstallet, der nu er på 328 betalende medlemmer. En del medlemmer er meget træge til at betale kontingent, og ca. en fjerdedel betaler således for sent. Derfor vil girokortet fremover blive hæftet på forsiden af Objektiv. Ved næste udgivelse vil der være en kupon hvor man kan tilbagemelde sine samleområder til den kommende ny medlemsliste.

De enkelte poster blev gennemgået. Årets renteindtægter har været store, men de forventes at falde igen. Der har

været lidt større indtægter end budgetteret. Årets underskud var på 3.286 kr., mens der var budgetteret med et underskud på 15.000 kr.

Kommentarer til budgettet for 2004: Der budgetteres med 320 betalende medlemmer. De samlede indtægter forventes at blive på 137.000 kr. og udgifterne forventes at blive på 151.000 kr. Dette giver et underskud på 14.000 kr.

Grunden til det forventede underskud er forfald af portostøtte. Således stiger porto fra ca. 4 kr. til 12,50 kr. pr nummer. Det er nu lige så dyrt at sende bladet til skandinaviske medlemmer som til resten af Europa. Portoforhøjelsen blev behandlet under punkt 8.

Et medlem stillede forslag om at fremstille Objektiv i A5 format for at mindske porto.

#### 4. Redaktørens orientering

Flemming Berendt rettede en kraftig appel til medlemmerne om at rekruttere flere nye medlemmer. Ældre numre af Objektiv kan rekvireres til brug for PR. Redaktøren havde medbragt en kasse tidsskrifter som medlemmerne kunne forsyne sig fra.

FB fortalte lidt om tilblivelsen af Kehlet nummeret. Næste års temanummer i 2005 omhandler kamerakonstruktøren 'Norika-Hansen' - et projekt som Sigfred Løvstad har indsamlet materiale om i årevis, inden han døde.

I anledning af det forestående H. C. Andersen jubilæum er FB og foreningen involveret i en udstilling på Frederiksborg Slot.

Farvesiderne i Objektiv er stadig ikke gode nok, skønt der er sket en mærkbar forbedring. Nogle af dem bliver stadig lidt for mørke. FB har fået et nyt program som måske kan løse problemet.

Prisen for at fremstille bladet ligger på 35 kr/stk i 400 eksemplarer. FB arbejder på at vi evt. igen kan få lidt i kultur støtte fra staten.

Ang. forslaget under kasserens beretning om at fremstille Objektiv i A5 format for at halvere porto betyder at vægten skal ned på maks 100 gram. Hermed er grundlaget for et brugbart og præsentabelt blad udelukket - både billed- og skriftmæssigt.

Der har været en artikel i Århus Stiftstidende om temanummeret Reimert Kehlet.

Et spørgsmål fra salen om hvorvidt en pris på 50 kr. for gamle numre af Objektiv var rimelig, hvis et nyere medlem gerne ville supplere op. Der var også forslag om, at foreningen sætter gamle blade til salg ved anvisningssalg. Bestyrelsen ser på sagen.

Indholdsfortegnelsen for Objektiv vil snarest blive opdateret på hjemmesiden.

## 5. Indkomne forslag

Der var ikke indkommet nogle forslag.

## 6. Valg til bestyrelsen

Følgende var på valg: Kjeld Jakobsen, Kjeld Jensen og Allan Bunton. Alle tre blev genvalgt.

## 7. Valg af revisorer

Følgende var på valg: Lars Schönberg-Hemme og Willy Thomsen. Begge blev genvalgt.

## 8. Fastsættelse af kontingent

Bestyrelsen foreslog, grundet bortfald af portostøtten - kontingentforhøjelse til kr. 350,00 for indenlandske medlemmer og kr. 375,00 for udenlandske.

Der blev stillet spørgsmål om hvorvidt udenlandske medlemmer skulle have bladet billigere (grundet PR-værdien og deres begrænsede muligheder for at komme til foreningens arrangementer). Det kan ikke lade sig gøre, da porto er høj til udlandet (man kan ikke sende til en udenlandsk postcentral for videresending).

Kontingentforhøjelsen blev vedtaget med stort flertal.

## 9. Eventuelt

Der var et kritisk spørgsmål om, hvorfor en kondomautomat var blevet solgt på 'skrotsalg' i København. Kondomautomaten var ifølge Leif G. Jensen en filmautomat, og det vil fortsat kun være fotorelaterede ting der må handles i foreningen.

I forbindelse med PR blev det foreslået at lave en nål eller et emblem. Bestyrelsen ser på sagen.

Der var et spørgsmål, om hvorvidt medlemslisten kunne ligge på hjemmesiden, evt. med et password. Ajourførte medlemslister kan rekvireres hos Kjeld Jakobsen (kan mailes som Excel-fil).

Der blev opfordret til at man husker mærkesedler til medlemmernes navne på møderne.

Der var applaus til Flemming Berendt for et godt blad. Endeligt var der en forespørgsel på, om der ikke kunne være en henvisning til foreningen på fotomuseets folder. Bjarne Meldgaard var ikke afvisende.

Generalforsamlingen var nu vel overstået, og man var klar til dagens anvisningssalg.

## Anvisningssalget

Andreas Trier Mørch og Svenn Hugo stod klar med hammer og lange arme for at vise 'yndighederne' frem. En flor retoucherramme, en Nikkormat 2/50, en Lumière Eljy, type III, og en Kodak Bantam var hurtigt afsat i første runde. Efter pausen måtte følgende apparater overdrages efter hammerslag: Leica IIIf, Elmar 3,5/5cm, Leitz vinkelsøger, kanonfotograf-kamera i god stand osv. osv... Hammerslag i alt: kr. 21.045,- + beneficesalg på kr. 200,- ●

# MØDEREFERAT

## Torsdag 19. februar

Danmarks Fotomuseum, Norsk Museum for fotografi – Preus Fotomuseum, Musée Francais de la Photographie i Bièvres, Fotomuseum Antwerpen og Industrie- und Filmmuseum, Wolfen – alle har de haft besøg af Jan Niemann og hans Zeiss-fotografiapparat. De mange farvedias gav et prima indtryk af en håndfuld europæiske fotomuseers store problemer, både af økonomisk art, og med hensyn til en præsentation af de mange klenodier. Museet i Bièvre udenfor Paris er det man kalder en 'rodebutik'. Effekterne er sammenpresset i almindelig fransk uorden, med mangelfulde tekster. Til gengæld er samlingen unik – den indeholder ganske simpelt det første og mest udsøgte fotografika fra fotohistorien første årti.

Man lagde bl.a. mærke til panoramafotograf Martens første panoramadaguerreotypi fra begyndelsen af 1840'erne. Nadar's første luftfotografioptagelser fra 1870. Jan Niemann kommenterede de mange billeder af sjældne kameraer, nogle mere interessante end andre. Tilbage sidder man og fryder sig over, hvorledes optagelserne fra de to små museer i Horten og Herning stjæler hele billedet, hvad angår opbygning, skiltning og fortællende overblik. Mit råd skal være: se det hele men glem ikke Herning og Horten. Tak til ciceronen Jan!

Beskeden oversigt kan rekv. hos redaktøren.

På [www.fotomuseetiosby.nu](http://www.fotomuseetiosby.nu)

& [www.fotomuseum.ch](http://www.fotomuseum.ch) fås oplysninger om de mange fotomuseer i Europa

Bordet med 'skrot' blev hurtigt ryddet.. ●

## Torsdag 18. marts

Lektor på DTU Per Skaft-Hansen afgav 'vidneforklaring' i flere dimensioner, hvor de mange medlemmer måtte beskue de fremviste stereoskopbiller med briller.

Det store emne blev fremlagt som en eksemplarisk forelæsning i hvad stereoskopi og farveanaglypher er. De mange flotte og overraskende motiver var med til at gøre aftenen til en særlig oplevelse.

Da Per Skaft-Hansen overgav mig et manus, som på alle måder beskriver, hvad de 3 anaglypmetoder går ud på – skal jeg afholde mig fra at beskrive det her. Artiklen 'De nye stereoskopiske farvekodningsmetoder' vil blive gengivet her i bladet. Tak til en veloplagt og spændende fremlæggelse af et omfattende emne indenfor den stereoskopiske verden.

'Skrot' i lange baner blev derefter hamret ud med fast hånd! ●



## NEKROLOG

Det skulle blive Kjeld Jacobsens sidste regnskabsberetning i Middelfart for DFS.

En tragisk trafikulykke den 21. april skulle berøve ægteparret livet på vej til et månedlangt ferieophold i Norditalien.

Som bestyrelsesmedlem og kasserer har selskabet gennem en del år nyt godt af Kjelds uengennyttige indsats til at administrerer vore økonomiske midler bl.a. for at give størst mulig afkast. Kjeld Jacobsen havde netop lagt sidste hånd på en lettere opkrævningsform for kontingentet til selskabet.

I hans livsbeskæftigelse som psykolog på Børnepsykiatrisk Hospital i Risskov var han meget afholdt og respekteret, og da pensionisttilværelse meldte sig kastede Kjeld sig over slægtforskning og sejlsport – iblandet gamle fotografiapparater og fotohistorie som også havde hans interesse. Vi har alle dyb medfølelse for de efterladte.

### Nye medlemmer:

**Nationalmuseet  
Forsknings- og  
Formidlingsafdeling.  
Frederiksholms Kanal 12.  
1220 København K.**

**Bjørn Vogel  
Mosevej 31A,  
2860 Søborg.**

**Endre Pedersen  
Storgatan 55,  
N-3182 Horten  
Norge.**

**Hans Krøyer  
Skyttedal 14,  
2850 Nærum.**

**Jan Nielsen  
Jagtvej 131, III th.  
2200 København N.**

**Rene Frands Liljedahl  
Enehøjvej 208, II.tv,  
4900 Nakskov.**

**Niels Kristensen  
Lindevej 9,  
4990 Saksøbing.**

**Steen Rahbek  
På Højen 22,  
2900 Hellerup.**

**Niels Peter Kragh Nielsen  
Puggårdsvej 60,  
Jernvedlund  
6771 Gredstedbro.**

**Bo Lindne  
Johan Banarsgatan 45,  
Helsingborg  
Sverige.**

**Velkommen!**

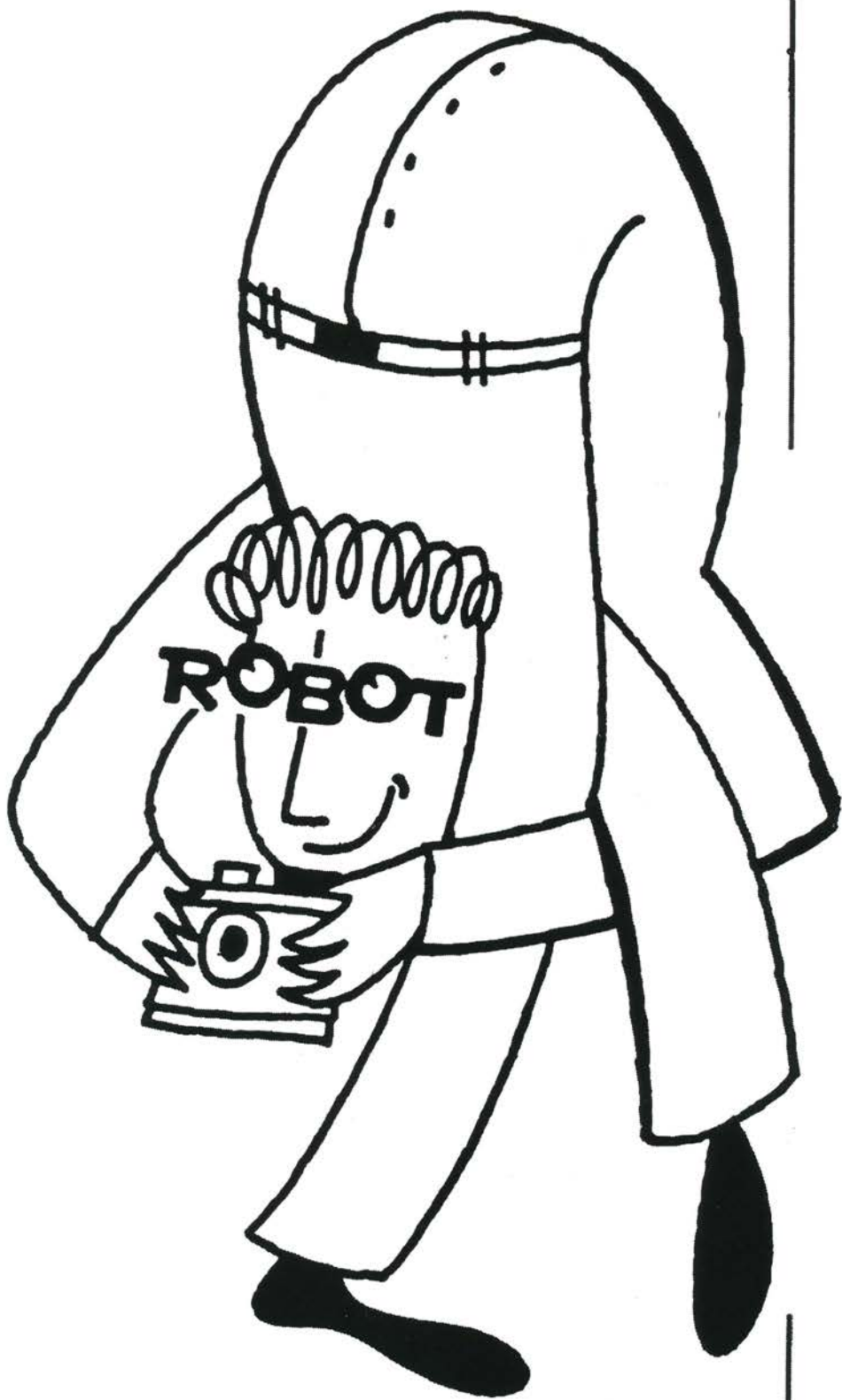
Støt Danmarks Fotomuseum  
bliv medlem af venneforeningen  
på [www.fotomuseum.dk](http://www.fotomuseum.dk)

### Anvisningssalgslisten til lørdag, den 17.04.04 kl.10.30-17.30 i Middelfart

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorik Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbeskrivelse. Køber og sælger erklærer hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postopkrævning. Den, der afgiver bud for tredemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon, e-mail eller brev til anvisningssalgslederen: Laili Gørmann Jensen, Gl. Kongevej 172 C, 2. sal, 1850 Frederiksberg C.  
tlf. 33 21 43 67 e-mail: laili.gj@webpaed.dk

Nr.	Beskrivelse	Stand	Limit	H.slæg
1	Stereoskopbetragter (standard)	A		150
2	Carlto bælgkamera 9x12, m. Tessar 4,5/13,5cm.	B		50
3	9x12 bælgkamera (uden navn)	A		60
4	6x9 Agfa bælgkamera	AB		70
5	1 Daguerreotypi (ny-renoveret) samt Ambrotypier uden rammer	C		140
6	Retoucheramme	A		90
7	Linhof panoramahoved + diverse	AB		160
8	ALTIX kamera, m. fast Læck Polelyt 3,5/3,5cm.	C		70
9	3 stk. blitz (Soligor / Bauer / National) + ISING 8/16 splejser	B		10
10	Polaroid EE 66 og lille stativ	B-A		+
11	3 stk. 110-kamera (Agfa / Kodak / Hanimex)	A		25
12	Mamiya-16 Automatic, m. etui			170
13	Voigtlander Vitomatic Ila, m. Color-Skopar 2,8/50			110
14	Nikkormat, m. Nikkor 2/50	B		340
15	Zeiss Ikon Ikonette	B		100
16	Ernemann Bob V, m. Ernoplast 4,5/120	B		70
17	Minox EC i org. emballage med blitz, røm og brugsanvisning			460
18	Rolleiflex			150
19	Minolta 16 MG			120
20	Minolta 16 QT			120
21	Minolta 110 zoom SLR, org. emballage og brugsanvisning			340
22	Lumiere Eflj, type 3, m. taske			300
23	Agfa Colorflex			140
24	Agfa Flexilette			200
25	Tamron 60 - 300mm / f:3,8-5,4, Adaptal-2 (Canon FD)			400
26	Goerz pladekamera 9x12			240
27	Voigtlander Vitomatic II			70
28	Voigtlander Bessa RF, Heliar 3,5/10,5cm			500
29	Voigtlander Vito II			60
30	Voigtlander Vitessa 500 AE			110
31	Voigtlander Perkeo II			140
32	Carl Zeiss Pro-Tessar 3,2/35mm			160
33	Contallex 126, m. Tessar 2,8/45			130
34	Contax II, m. Sonnar 1,5/5cm			340
35	Zeiss Ikon Ikonta 35, 522/24, m. taske			80
36	FED-ZORKI (Leica-kopi)			180
37	Konika org. mellemringesæt, org. emballage			20
38	Minolta A5 (1960), m. taske og org. emballage			50
39	Braun Paxette II M			100
40	3.8 Original Rolleiflex			400
41	Rolleicord I (type 1) art-deco			420
42	Rolleicord III (type 1)			120
43	Rolleiflex pladeadapter, org. emballage			60
44	Olympus mellemringesæt (7+14+25), org. emballage			120
45	Olympus-35 LE			20
46	Olympus Pen EM			100
47	Kodak Retina-Curtagon 2,8/35mm og Retina-Xenar 2,8/50mm			200
48	Kodak Bantam			280

Nr.	Beskrivelse	Stand	Limit	H.slæg
49	Agfa Colorflex			130
50	Condor I (italiensk, 1947)			150
51	Leica IIIf (black scale/1951-52), m. Elmar 3,5/5cm. og BT		2000	2000
52	Leitz Elmar 4/135 (M39) m. frontdæksel			750 750
53	Leitz Summaron 3,5/3,5cm (M39) m. bagdæksel			500 450
54	Leitz vinkelsøger (WINTU) + TEWE-søger 35 - 200mm + div. i taske			750 700
55	No.1 Pocket Kodak m. griffel og taske			180
56	Minolta optik: Techno Zoom Macro, 3,5-4,5/35-70mm			100
57	"Objektiv" 1987-94 i arkivbox (23 nr.)			220
58	3 stk. optik: Enna 135 - 225 - 240mm			90
59	Gl. flot 8x8 diafremviser + 24 flotte sort/hvide dias fra Ægypten			140
60	Steinhil Culminar tele 4,5/135 (Leica-gevind)			60
61	Mamiya Sekor 500 DTL, m. 2,0/50			10
62	Agfa Standard 9x12, m. 4,5/135, (- lukker ?)			260
63	Petri 7 S m. lys- og afstandsmåler samt 2,8/45			10
64	Agfa Super Silette, m. Solinar 3,5/45			50
65	Olympus XA-3, m. Zuiko 3,5/35 + flash			140
66	Bolex 8, m. 2 optik + filter			40
67	Zoom til Olympus OM 4,5-5,6/60-300 + UV-filter			40
68	SX 70 SLR			110
69	Zeiss Tenax, m. Tessar 2,8/50			10
70	Mockba "Super Ikonta"-kopi, m. 4,5/110			70
71	Hil Camera			50
72	Retina I, type 013, m. 3,5/50			50
73	Kodak Junior 620			10
74	Kodak 2A Folding Autographic			10
75	AGFA klapkamera			30
76	Zeiss Ikon Cocarotte			20
77	Rodekasse			10
78	Rolleiflex T1 (grå), m. 3,5/75 og BM (lysmåler-funktion?) + BT m.m.			650
79	Vest Pocket Kodak (tidlig model), m. taske			260
80	Yashica 44 LM, m. Yashinon 3,5/60 og BT samt brugsanvisning			100
81	Polaroid 900 Electric-Eye			300
82	Nikkormat FTN, m. Nikkor-H 1:2/50 og BT + div. Nikon filtre			260
83	PC-NIKKOR 2,8/35 (perspektivkontrol objektiv)			1750
84	Beau Brownie No2 (blå), m. org. taske			520
85	Minolta SP-1, m. 2,8/35 samt BT			160
86	2 stk. blitz Metz 45 CT-4 i alukuffert			380
87	3 store postkortalbum			160
88	12 fotobøger			50
89	Kanonfotograf-trækamera (mål: 18 x 20 x 34cm.), uden objektiv			1150
90	17 stk. "OBJEKTIV" (nr.24 samt nr.26-41)			220
91	"Linhof Praxid" + "Das Linhof Kamera Buch"			90
92	Diverse Leica bøger/hefter (4 stk.)			160
93	Richter: "The art of the daguerreotype"			160
94	84 visitkortbilleder (- halvdel heraf soldaterbilleder)			860
95	Kasse med kameraø			40
96	Kasse med brugsanvisninger			140



## Anvisningssalgstlisten til søndag d. 19.09.04 kl.10.30-16 i Aarhus

Anvisningssalgseffekterne sælges som bøsset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævning. Den, der afgiver bud for trediemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon, e-mail eller brev til anvisningssalgslederen: **Leif Germann Jensen, Gl. Kongevej 172 C, 2. sal, 1850 Frederiksberg C.**

tlf. 33 21 43 67 - e-mail: leif.gj@webspeed.dk

Nr.	Beskrivelse	Stand	Limit	H.slag
1	Carte-de-visite album m. fotos			
2	Æske m. fotos (carte-de-visite m.fl.)			
3	2 stk. ferrotypier			
4	Leitz Kleinbildprojektor, m. Dimaron 2,8/10cm. og kuffert			
5	View-Master m. billedhjul			
6	Olympus mju-1 i etui			
7	Ældre Minolta flashmeter + Eskofot densitometer			
8	"Caring for Photographs" + Kodak databøger			
9	Zorki-4, m. Jupiter-12, f:2,8/35			
10	"OBJEKTIV", nr. 42-63			
11	Zenit-B, m. Helios 2/58			
12	Contessa Nettel Picolette, m. Nettar-Anastigmat 6,3/7,5cm.			
13	"50 år i Øjet" + "Dansk Professionel Fotografi – 100 år"			
14	Goldeck IV, m. Steiner 4,5/75			
15	Bedfordflex (twin-lens plastbox)			
16	FILIUS-KAMERA, (minikamera fra Isoplast)			
17	Malcolm Rogers: "Camera Portraits"			
18	National PE 3550 stavflash			
19	Voigtländer Vito C, m. Lanthar 2,8/50 og BT			
20	Polaroid 88 Colorpack			
21	EK2 Instant ("The handle")			
22	Minolta-16, Model II, chrom, m. Rokkor 2,8/22, etui og filtre			
23	Kodak Brownie Cresta, + BT			
24	A. Alland: "Jacob A. Riis, Photographer & Citizen"			
25	3 stk. tyske fotobøger fra 1930'erne			
26	Ældre Bausch & Lomb objektiv (muligvis til fremviser)			
27	3 stk. Agfa (Click-I, Isolu-Mat, Silette B), alle med Agfa flash			
28	Agfa Optima, m. Color Apotar S (lukker ?)			
29	Six-20 Folding Brownie, m. Anaston 6,3/100 og Dakon lukker + taske			
30	Kodak Junior 620 m. Anastigmat 8,8/10,5cm. og taske			
31	Brownie Junior 620 (box), m. (slidt) brugsanvisning + taske			
32	Kodak Retinette (017), m. Reomar 4,5/50, modlysblænde og BT			
33	No.1A Pocket Kodak, Series II, m. Anastigmat 7,7/130 og griffel			
34	Ica Halloh 505, m. 1,8/13cm.			
35	Ica Volta 125, m. Periskop "Alpha" f:11			
36	Zeiss Ikon Ikonta 520/2			
37	Agfa Synchro Box, m. orig. Agfa blitz			
38	2 stk. "Canon A35F", begge med Canon Lens 2,8/40			
39	Dacora Royal, m. Ennagon 3,5/7,5cm. (sjældent foldekamera)			
40	Tamron 5,6/300 og Tamron 2,8/28, (Adaptall Konica)			
41	Yashica FX-3, m. Yashica ML 2/50 og ML 2,8/28			
42	Nikon EM, m. Tamron SP 2,8-3,8/35-80 (Adaptall)			
43	Chinon CG-5 med Info Back og org. blitz			
44	Canon TX, m. Travenar 4,0-5,6/28-200 og Vivitar Teleconverter			
45	Tamron Sp 3,5-4,2/35-210 (Adaptall)			
46	Leitz Pradovit RC projector (motor fast)			
47	Kodak Carousel S-AV 1000 uden objektiv			
48	Rodekasse			

## Anvisningssalgstlisten til søndag, d. 19.09.04 kl.10.30-16 i Aarhus

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævning. Den, der afgiver bud for trediemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon eller skriftligt til til anvisningssalgslederen: **Leif Germann Jensen, Gl. Kongevej 172 C, 1850 Frederiksberg C.**

tlf. 33 21 43 67 - e-mail: leif.gj@webspeed.dk

Nr.	Beskrivelse	Stand	Limit	H.slag
49	Rodekasse			
50	Kasse med kameraer			
51	Kodak Six-20 (6x9)			
52	Zeiss Ikon Box Tengor 54/2			
53	Kodak No.1 Series III (6x9)			
54	Kodak No.1A Pocket (til 116-film)			
55	Kodak No.2A Hawk-Eye (til 116-film)			
56	Kodak No.2 Autographic (6x9) - griffel mangler			
57	Kodak No.2-C, Jr. (til 130-film)			
58	Kodak No.2 Brownie Box, Canada			
59	Zeiss Ikon, Ikonta 520/2			
60	Zeiss Ikon, Ikonta 518/2			
61	Zeiss Ikon Super Ikonta 532/16, m. Tessar 2,8/8cm.		750	
62	Voigtländer Prominent I, m. Ultron 2/50 (Topplade skrammet)	B	750	
63	Nikon EM, m. Nikon Series E 1,8/50		500	
64	Aires 35-V, m. H Coral 1,8/4,5cm			
65	Super Baldina, m. Xenar 2,8/50			
66	Pentacon Six TL, m. Biometar 2,8/80 og Zeiss Jena Flektogon 4/50		1500	
67	Carl Zeiss Jena Biometar 2,8/120 (til Pentacon Six)		500	
68	Rolleiflex (New Standard, nr. 893855), m. Tessar 3,5/75 + diverse		750	
69	Olympus Pen-EE, m. Zuiko 3,5/2,8cm.			
70	Zeiss Ikon Nettar, m. Novar Anastigmat 4,5/75			
71	Zeiss Ikon Contina IIa, m. Novicar 2,8/45 og Prontor SVS			
72	Rolleicord IV, m. Xenar 3,5/75			
73	Petri MF-104, m. Rikenon 1,4/50			
74	Zorki 10, m. Industar 2,8/45			
75	Meopta Flexaret automat (TLR), m. Belar 3,5/80			
76	Agfa Karat, m. Apotar 3,5/5,5cm			
77	Zeiss Ikon Contessa, m. Tessar 2,8/50 og Prontor SLK			
78	Ensign FUL-VUE			
79	Lomo Cosmic Symbol, m. Lomo 4/40			
80	Kinax Kinaflex (TLR), m. Berthiot 3,5/75			
81	Rolleiflex SL 35, m. Rolleinar-MC 1,4/55		500	
82	Praktica MTL 50, m. Pentacon auto 1,8/50			
83	Rodekasse			
84	Rodekasse			
85	Rodekasse			
86	"Danmark set fra luften" + "tillæg"			
87	"Panorama der Menschheit" + "Tag und Nacht mit der Kleinkamera"			
88	"Joy of touch" + "Venus international"			
89	Matheson: "The Leica Way" + diverse Leica brochurer			
90	Palme og Meyerson: "Kameraet fortæller historie"			
91	Diverse Kodak brochurer			
92	"Directory of collectable cameras" + "Lind's Price-guide" m.m.			
93	Isert: "Kine Exakta Praxis" + Freytag: "Contax Praxis"			
94				
95				
96				

## Anvisningssalgstlisten til lørdag d. 02.10.04 kl. 13 – 17 i København

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævning. Den, der afgiver bud for tredjemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon, e-mail eller brev til anvisningssalgslederen: **Leif Germann Jensen, Gl. Kongevej 172 C, 2. sal, 1850 Frederiksberg C.**

tlf. 33 21 43 67 - e-mail: leif.gj@webspeed.dk

Nr.	Beskrivelse	Stand	Limit	H.slag
1	Metrix luxmeter (i orden)	A/B		
2	Pentax K 100, m. 2/55 (i orden)	B	200	
3	Planck 6x6 projektor, manuel (i orden)	B		
4	Walner farveanalysator CA 306 (formentlig i orden)	A		
5	Zeiss Pro-Tessar 35mm (kitningsproblem i frontlinsen, ellers som ny)			
6	Canon FL Autobælg (som ny)	A	150	
7	Gossen Lunasix lysmåler (i orden)	A/B	150	
8	Zeiss Tenax, m. Novar 3,5/5,5 (i orden)	B		
9	Canon Demi EE 28, m. 2,8/28 (i orden)	A/B	150	
10	Mamiya 16 Automatic (i orden)	B	200	
11	Retina I (Type 010) (flot, i orden)	A/B	200	
12	Retina Ia (pæn, i orden)	B		
13	Retinette I (Type 017) (i orden)	B		
14	Balda Baldini (i orden)	C		
15	Hasselblad reflex søger RM-2 (anvendes sammen med magasin 70)		2000	
16	Yashica-Mat 6x6 (lukker defekt?)	C		
17	NELOS atelierkamera, m. Xenar 4,5/150, Heliar 4,5/300 samt stativ			
18	Polaroid 190, m. TOMINON 3,8/114			
19	Mahogni kamera 23,5x18 cm., m. Goerz Dobb. Anast. 6/210 og taske			
20	Salonkamera (mahogni), m. kassetter			
21	Canon FX, m. 1,8/50			
22	Polaroid 120			
23	Daguerreotypi, 10 x 13,5 cm.			
24	Rodenstock-Tiefenbildner Imagon 250mm objektiv i æske m. tilbehør			
25	"Ernemann Heag II Ser.II" kamera, m. Detectiv Aplanat f:6,8			
26	Stor gammel Bausch&Lomb fremviser (til papirbill. samt 8,5x8,5 dias)			
27	Diverse lysmålere			
28	Hasselblad tilbehør: Focusing screen og snaplås			
29	Lup med tilhørende dias-strimler fra gl. film			
30	"Blue Book 1982"			
31	3 stk. fotobøger, bl.a. Erik Nørgaard: "Mary Willumsen"			
32	Van Haaften:"From Talbot to Stieglitz" + "Kan vi stole på fotografiene"			
33	Zenith TTL, m. Helios-44M 2,8/50 samt TAIR Auto 2,8/135			
34	Div. hefter om dansk fotografi (7 stk.)			
35	H.Meier&Co: Jhagee Anastigmat Trioplan 4,5/18cm (i Compur lukker)			
36	Div. ældre gode objektiver, nogle i lukker			
37	Objektiv: Voigtländer Apo Skopar 9/21cm.			
38	3 stk. forskellige Agfa Silette m. Agfa flash			
39	No.1A Autographic Kodak Jr. (÷ griffel) + taske			
40	No.1 Pocket Kodak, m. griffel og taske			
41	Kodak Retinette I, m. Reomar 3,5/45			
42	Retina I b, m. modlysblænde (lukker hænger)			
43	Miniature-camera (HIT-type)			
44	Leica søger 5cm., m. etui	200		
45	Eumigette Zoom (kinokamera til super 8, 15m kassette)			
46	No. 2A Brownie box, made in Gt.Britain			
47	Agfa Isolette (4,5x6 / 6x6), m. Apotar 4,5/8,5cm. og BT			
48	Beauty Lightomatic II, m. Biokor-S 1,9/45			

## Anvisningssalgstlisten til lørdag, d. 02.10.04 kl. 13-17 i København

Anvisningssalgseffekterne sælges som beset, og Dansk Fotohistorisk Selskab påtager sig intet ansvar for eventuelle fejl og mangler og den anførte tilstandsbetegnelse. Køber og sælger erlægger hver 12,5% til D.F.S. Der afregnes kontant på stedet med såvel køber som sælger. Kredit gives kun til medlemmer, der ikke er til stede ved anvisningssalget. Ved kommissionskøb vil effekterne blive sendt pr. postoprævning. Den, der afgiver bud for tredemand hæfter for budet. Medlemmer kan indsende bud pr. telefon eller skriftligt til til anvisningssalgslederen: **Leif Germann Jensen, Gl. Kongevej 172 C, 1850 Frederiksberg C.**

tlf. 33 21 43 67 - e-mail: leif.gj@webspeed.dk

Nr.	Beskrivelse	Stand	Limit	H.slag
49	Voigtländer Bessa (6x9), m. Anastigmat Voigtar 7,7			
50	Cont.-Nettel Cocarette (5x9), m. Conastigmat 6,3/10,5cm og Derval			
51	Agfa Record II, m. Apotar 4,5/105 og Prontor			
52	No. 2A Folding Autographic Brownie			
53	Rodekasse			
54	Fotobøger: "One Moment of the World", Vol. 1 og 2			
55	Ernemann Box			
56	Kodak No.2C Pocket, m. Anastigmat 6,3/152mm og film (type 130)			
57	Agfa Isolette II, m. Solinar 3,5/75			
58	Kodak Beau Brownie (Bordeaux/Sort)			
59	Planck Magica (gl. 16mm fremviser m. manuel filmtransport).			
60	Zenit-C, m. Staebler-Telon 5,6/85			
61	Czeckisk bakelit diabetragter			
62	Æske med nyere stereobetrakter m.m.			
63	Kühn Flexameter (spejlsøger)			
64	Minolta vinkeltsøger			
65	Cornwall auktionskataloger (20 stk.)			
66	Gossen lysmåler til Bolex H Reflex + Bolex indstiksfiltre			
67	Gammel engelsk souvenir-betrakter til filmstrips, m. film og æske			
68	Kodak: Negativalbum m. negativer, viewing filter og belysningstabel			
69	Voigtländer Bessamatic, m. color Lanthar 2,8/50 og BT			
70	Voigtländer Skoparex 3,4/35 + Super-Dynarex 4/135 i læderetuier			
71	Leitz diaprosjektor, m. mikrofilmforsats og Leitz projektionskasse			
72	Rollei Heidosmat 4/400 (projektions-objektiv)			
73	Rolleiflex 2,8D, m. Planar 2,8/80 + filtre		1200	
74	Kodak Medalist II, m. Ektar 3,5/100		750	
75	KIEV 88 TTL, m. MIR-26 f:3,5/45 og Volna-3, f:2,8/80		1500	
76	Ricoh XR-2s, m. Rikenon 2/50 og winder			
77	Yashica Mat-124G, m. Yashinon 3,5/80			
78	Zenit-E, m. Helios 2/58			
79	Manfrotto prof. stativ (Model # 028) med panoramahoved			
80	Curt Emmermann: "Die Leica", bd. 1-4			
81	Evald Karlsten: "Hasselblad"			
82	3 stk. billedbøger, bl.a. Hamilton: "Bilitis"			
83	Biedermanas: "Paris des rêves" + Zanotte: "Im Zauber der lagune"			
84	5 stk. (genoptrykte) Leica brochurer			
85	Div. Leica brochurer vedr. smalofilm og dia-projektion			
86	Diverse (originale) Leica brochurer			
87	David Holland: "Dashboards" (bil-fotobog) + Mercedes Benz billedbog			
88	3 bind "Masters of contemporary photography"			
89	Köhler und Barche: "Das Aktfoto"			
90	"The art of persuasion" + "Art-directing Photography" (om reklamefoto)			
91	Diverse smalofilm- og cine-bøger m.m.			
92	3 stk. fotobøger (Sam Haskins + Werner Bischof)			
93				
94				
95				
96				

## MØDERÆKKEN:

**16/9 – 19/9 (Århus) 2/10 - 21/10 – 18/11 – 9/12**

Østerbrohuset - Århusgade 103, København Ø.

Mødetid kl. 19:30

**Torsdag 16. september**

### **Kamerawerk Gebr. Wirgin & Edixa Reflex**

Medlem af DFS Klaus-Eckard Riess uddannet som værktøjsmager i VEB Zeiss Ikon i fotobyen Dresden, og senere ansat hos Kamerawerkstätten i Niedersedlitz og Zeiss Ikon AG i Stuttgart må have alle forudsætninger for at fortælle om idolkameraet Exakta Varex. Fra 1959 gjaldt det Kamerawerk Gebr. Wirgin (Edixa Reflex repræsenteret af Belgisk Import Co.

Hermed er der lagt op til den helt store 'isenkramaften'. K.E.R. vil præsentere os for ca. 80 billeder med tilknytning til foredraget. Når den basale viden har bundfældet sig går vi over til eksekvering af det medbragte 'skrot'.

### **Jyllandsmøde**

**Søndag den 19. September**

**Beboerhuset**

**Langelandsgade 52a**

**8000 Århus C.**

**Loppemarked og  
anvisningssalg**

#### **Program:**

**Kl. 10:30 Vi mødes i Beboerhuset og stiller op til loppemarked**

**11:00 Kjeld Jensen byder velkommen.**

**12:30 Middagspause og eftersyn**

**13:15 Anvisningssalget begynder.**

**16:00 Oprydning**

**Foreningen byder på kaffe/the og småkager.**

**Kaj Carlsen arrangerer mad og drikke.  
Vel mødt!**

**Kjeld Jensen Højbrovej 19,  
6950 Ringkøbing  
Tlf.: 9733 5816**

### **KØBENHAVN**

**Lørdag 2. oktober  
EFTERÅRETS STORE  
LOPPEMARKED &  
ANVISNINGSSALG**

**Begynder præcis kl. 13:00**

**Program**

**Kl. 13:00**

**Formanden Svenn Hugo byder velkommen  
og loppemarkedet begynder.**

**Kl. 15:00**

**ANVISNINGSSALGET STARTER**

**Det opstillede fotografika skal være  
nummereret.**

**Kl. 16:00**

**Der afsluttes med oprydning, hvor ALLE  
deltager.**

**Vel mødt!**

**Torsdag 21. oktober**

**Mørkekammerets blændværk – aftenens  
tema!**

Mette Kia Krabbe Meyer fortæller om reklamefotografen Sven Türck (1897-1954). Reklamebilleder med 'smæld og kraft' var hans varemærke – mest kendt er han nok for sine leviterende borde, 'eksperimenterende' med overnaturlige fænomener i de mørklagte stuer under 2 verdenskrig. Fotografier af 'svævende borde' m.m.. Kom og se hvor langt der er fra en faldende tallerken til en flyvende. En bunke 'skrot' forsvinder sporløst inden vi går hjem.

**SØGES:**

Tyske kikkerter søges: 7x50, 8x60, 10x80 eller større.  
Tlf.: 4826-9942.

### **EFTERLYSNING!**

**Dansk Fotohistorisk Selskab efterlyser en kompetent kasserer som kan styre vor økonomi og medlemskartotek ved hjælp af egen Computer. Svenn Hugo. Tlf.: 5470 5595. E-post: vildmanden@email.dk.**

## **Ekskursion**

Til SP3 – digital fotografi.

Torsdag 28. Oktober

Kl. 19:30

\*

Vi mødes på adressen.

**Virumgårdsvej 25, 2830 Virum.**

\*

Hvornår er foto blevet historie?  
Digitalt 'isenkram' er i hvert fald vor  
nærmeste historie.

\*

På denne baggrund har SP3 inviteret  
medlemmer af DFS til at opleve den digitale  
fotografi.

Det nutidige 'isenkram' vil blive demonstreret  
under en rundvisning og work shop, hvor  
der er mulighed for **hands on**.

\*

Cicerone er projektleder Jørn Jørs.  
**Velkommen!**

**Torsdag 18. november**

**KØBENHAVN FØR & NU**

Vi har alle hørt denne titel før, men denne  
gang vil Peter Randløv overraske os med  
stereoskopbilleder som umiddelbart vil rejse  
mange spørgsmål:

**Hører biler og træer til i byen?**

**Skal Niels Juel flyttes?**

Efter en kort historisk indledning vises  
bymiljøer fra gamle stereoskopiske kort  
efterfulgt af de samme steder fotograferet  
**NU**. Alle billederne er i **3D** og projiceres med  
polariseret lys og overblending.

**Som sædvanlig afsluttes med salg af  
'skrot'.**

**Torsdag 9. December**

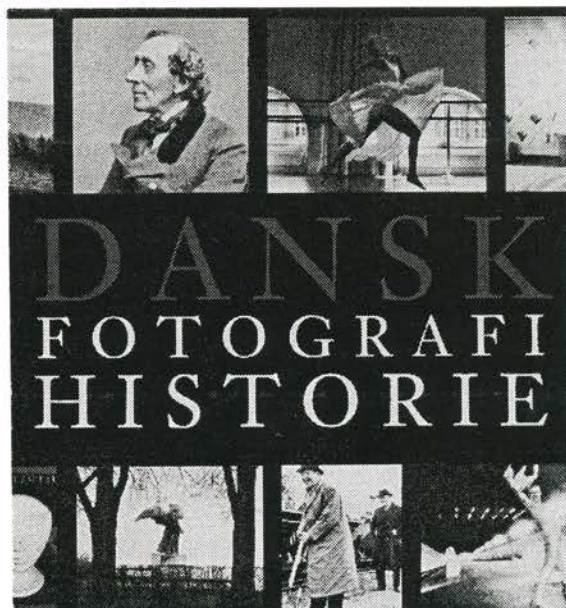
**JULEANVISNINGSSALGET  
BEGYNDER KL. 19:00.**

Vi slipper ikke for at opleve Andreas Trier  
Mørch og Svenn Hugo udråbe et usædvanligt  
flot anvisningssalg.

Tøm sparegrisen - kom og byd!

Det opstillede fotografika **SKAL VÆRE  
NUMMERERET.**

**Opstilles i nummerfølge!**



Kort tid før redaktionens afslutning fik vi  
meddelelse om udgivelsen af den længe ventede  
bog **'Dansk Fotografihistorie'** fra forlaget  
Gyldendal.

Det omfattende værk fortjener en bred og udførlig  
beskrivelse, som desværre først vil blive publiceret  
i Objektivs decemnummer.

Da bogen betegnes som et ultimativt dansk  
fotohistorisk værk i lighed med den svenske,  
norske og islandske vil den være et oplagt  
julegaveønske.

**'Dansk Fotografihistorie'** kan købes fra den 8.  
september. Pris. kr.499,- Den kan bestilles hos  
Danmarks Fotomuseum: Telefon: 9722 5322 eller  
E-Post: mail@fotomuseum.dk

## **Selskabet for Dansk Fotografi**

**Fotoorganisation for amatørphotografer med  
over 1.100 medlemmer fordelt på 46  
fotoklubber, med mere end 150 personlige  
medlemmer.**

**SDF udgiver Dansk Fotografi 6 gange årligt  
og Fotografisk Årbog hvert år - i 2003 gives  
den til alle medlemmer.**

**Læs mere på vor hjemmeside [www.sdf.dk](http://www.sdf.dk)  
Kontaktperson: Johnny Blaabjerg Iversen,  
Hyrdinden 8 – Næsby, 5270 Odense N.  
Tlf.: 6619 4520. E.Post: [bladet@sdf.dk](mailto:bladet@sdf.dk).**



# 'SPALTELUKKEREN'



**Panoramabilleder i lange baner!** I Galleri 360 grader kan man købe de flotteste panoramabilleder f.eks som gave til venner og bekendte i udlandet. Motiverne er mangfoldige. I utrolig fin offsettryk fra kr. 45,- Originale fotografier i mange størrelser. Gå ind på nettet: [www.dk360.dk](http://www.dk360.dk) og nyd de smukke panoramabilleder i farver.

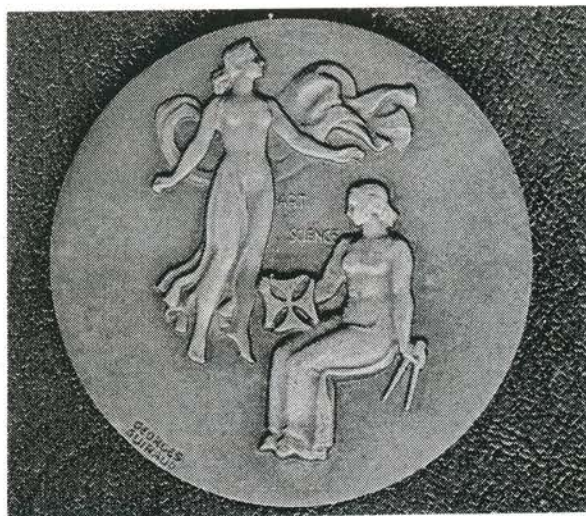
**Galleri dk360, Gothersgade 27, 1123 København K. Tlf.: 2749 8777.  
Åbent 10-17:30 lørdag 10-14:00.**

**De to 360 graders panoramabilleder af Kgs. Nytorv**, optaget af henholdsvis Peter Elfelt og Niels Resdahl-Jensen, som var udstillet i Øksnehallen omkring påsketid er doneret til Danmarks Fotomuseum. Den ædle giver er forlæggeren Palle Fogtdal.

**Danmarks Fotomuseum** har modtaget endnu en donering, denne gang er giveren Nordisk Film. Det omfattende materiale består bl.a. af udstyr fra optagelsen af den første danske tonefilm 'Præsten i Vejlbj' fra 1931. Et Debriekamera fra 1935, som har været anvendt ved optagelserne af 'Ditte Menneskebarn'. Et Arriflexkamera der har været brugt til optagelserne af 'Huset på Christianshavn' og 'Matador'. Museumsleder Bjarne Meldgård har en drøm om, at opbygge et filmstudie, og på skift fremvise dele af samlingen.

**Tillykke, tillykke siger DFS til Marguerite Engberg**, som i juni måned kunne fejre sin 85-års fødselsdag. Dagspressen omtalte de fortløbende biografier af danske stumfilmfotografer i *fagtidsskriftet Objektiv*.

**Vil du have dine fotografier vurderet?** Der tales IKKE om kroner og ører, men konstruktiv kritik og bedømmelse. Computeren fodres med: [www.imagerating.dk](http://www.imagerating.dk) (billedbedømmelse). De smukke billeder kan beundres uden det koster én øre – tilgift får man et udvalg af artikler fra ældre numre af *Objektiv*. Etablering af dette samarbejde er at gøre evt. nye medlemmer interesseret i vore aktiviteter.



**Æresmedlem John Philip** har doneret en smuk broncemedalje til Danmarks Fotomuseum. Medaljen (456 gr.) er kunstnerisk udformet af Georges Guiraud.



FABRIKSVEJ 7,  
DK-6270 TØNDER  
Telefon 7372-3211

# NJAL FOTO

NJALSGADE 22 - 2300 KBH. S. 3254 5590



Fax: 3254 3858



Kodak A/S

Lautruphøj 1,  
2750 Ballerup

**Goecker**  
Professional imaging

Hejrevej 37  
2400 København NV  
[www.goecker.dk](http://www.goecker.dk)  
tlf. 35 82 11 00

Christianshavns Foto  
Torvegade 55  
v/ Preben Holst,  
1400 København K. .... 32 57 78 71

Brugt fotoudstyr købes

Vurdering • køb • salg • bytte

Salg Deres  
frimærkesamling her

**CHRISTIANSHAVNS  
Foto & Frimærkehandel**

**32 57 78 71**

**NORTHERN LIGHT GALLERY**  
Køb & Salg: Fotografier 1839-2003  
Salg af: Opbevaringsmaterialer, fotobøger

[www.nlg.dk](http://www.nlg.dk) • tlf: 38605942 • [adaneman@nlg.dk](mailto:adaneman@nlg.dk)



**VESTERBROGADE 179**  
Telefon 3321 4476

Åbent: ma.-to. 9-17.30, fr. 9-19, lø. 9-13  
50% RABAT PÅ FOTOARBEJDE - POSTORDRE

Fax: 3131 1416

# PREUSS FOTO 2000

Østerbrogade 54 - 2100 København Ø. Telf: 3542 7117

<b>COLOR FOTO</b> FREDERIKSBERG	<b>COLOR FOTO</b> ESPERGÆRDE	<b>HORSHOLM FOTO</b> HORSHOLM
3 8 1 0	8 2 1 3	4 9 1 3
2 3 7 7	4 5 8 6	0 3 5 0

## BESTYRELSEN – REDAKTION & ANVISNINGSSALG

### Formand:

Svenn Hugo  
Orebyvej 27,  
4990 Saksøbing.  
Tlf: 5470-5595  
vildmanden@email.dk

### Næstformand & anvisningssalgsleder:

Leif Germann Jensen  
Gl. Kongevej 172c.II,  
1850 Frederiksberg C.  
Tlf: 3321-4367 (helst 10-11)  
leif.gj@webspeed.dk

### Redaktør:

Flemming Berendt  
Postboks 49  
3050 Humlebæk.  
Tlf: 4919-2299  
dfs@post.tele.dk  
www.objektiv.dk

Objektiv udsendes i april, september og december. Gamle numre og indholdsfortegnelse kan købes.

### Kasserer:

Konstitueret kasserer  
Svenn Hugo.  
Tlf.: 5470-5595  
Vildmanden@email.dk  
Giro konto nr. 1 50 64 47  
SE nr. 17807676.  
SWIFT-BIC: DABADKKK  
IBAN: DK35 3000 0001 5064 47

### Bestyrelsesmedlem:

Allan Bunton  
Vanløse Allé 70, II, tv.  
2720 Vanløse.  
Telf: 3871-0091

### Jyllands/afdeling:

Kjeld Jensen  
Høbrovej 19, Hvingel  
6950 Ringkøbing.  
Tlf: 9733-5816  
popteknik@hotmail.com

### Møder: Jylland

Oktober/januar/februar

### Webmaster:

Flemming Lamberth  
Fllamberth@hotmail.com  
Tlf.: 3250-6367

### DFS hjemmeside:

www.objektiv.dk

### DF hjemmeside:

www.fotomuseum.dk

### Møder: København.

3. torsdag i måneden kl. 19:30  
I perioden september-april.  
Østerbrohuset. Århusgade 103.  
Tlf.: 3538-1294

### Æresmedlemmer:

John Philipp  
Kurt Petersen  
Flemming Berendt

### Økonomi & adresseændring:

Konstitueret kasserer: Kontingent: Danmark & Norden kr. 350,-. Øvrige Europa kr.375,-  
(Medlemsperiode: 1. januar til 31. december. Girokort uds. i december)

### Anvisningssalg & loppemarked:

Henvendelse: Leif Germann Jensen.

Tilmelding af fotografika pr. post eller e-mail senest 1. marts, 10. august og 1. november.  
Gl. Kongevej 172C.II, 1850 Frederiksberg C. Tlf: 3321 4367 (helst 10-11). leif.gj@webspeed.dk  
Medlemmer kan fremsende BUD pr. tlf, brev eller E-Post.

Medlemskab af DFS er obligatorisk for deltagelse i anvisningssalg. Sælger og køber betaler hver 12,5% i salær til DFS. Skriftligt bud fremsendes til anvisningssalgslederen. Anvisningssalg afholdes ved generalforsamlingen i Middelfart i april, og september i Jylland. Desuden i oktober og december i København. Derudover afholdes loppemarked i januar/februar, april, september og oktober.

### Følgende har bidraget med materiale og andet:

Danmarks Fotomuseum – Det Danske Filmmuseum – Greve Museum – Aalborg Stadsarkiv – Fotografica – Galleri dk360

Indsendt materiale er underlagt bladets almindelige layout.

Alle rettigheder forbeholdes. Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af skriftet samt dele deraf er KUN tilladt efter skriftlig tilladelse fra Dansk Fotohistorisk Selskab. ISBN 0107-6329 Denmark

No part of this publication may be reproduced in any form without permission in writing from DFS. ©. 2004.

Tryk: PE Offset, Tømrervej 9, 6800 Varde.

**GLOBUS-CAMERAS**



**ERNEMANN AG**  
vormals  
**HERBST & FIRL / GÖRLITZ**

# PHOTOGRAFICA

SKINDERGADE 41 • 1159 KØBENHAVN K • TEL 33141215 • [WWW.PHOTOGRAFICA.COM](http://WWW.PHOTOGRAFICA.COM)

